FOTO

★ UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE ★ UITGAVE EN DRUK SMIT HENGELO ★

Gevaert papieren verhogen Uw resultaat

PRESTONA. Dit papier geeft een warm-zwart tot bruin-zwart beeld, met transparante schaduwen, terwijl de hoge lichten volkomen bewaard blijven.
Desondanks heeft het een hoge gevoeligheid, bijzonder geschikt voor vergroting en contactdruk.

ORTHOBROM. Hoog gevoelig, broom-zilver papier voor contactdruk en vergroting; het universele vergrotingspapier met buitengewoon aanpassingsvermogen aan alle soorten negatieven.

GEVARTO. Snel werkend, warm-tint papier. Met glycine-hydrochinon verkrijgt men een gamma van prachtige tinten, van bruin-zwart tot bruin, die in de warme hoogglans- en droogmachines volkomen behouden blijven.

GEVALUXE, beroemd om zijn fluweelachtig oppervlak, geeft dieptewerking aan het beeld, met koolzwarte schaduwen. Door hoge gevoeligheid geschikt voor vergroting èn contactdruk.

N.V. HANDELSONDERNEMING GEVAERT - DEN HAAG

Gevaert

MOMENTJES

Prijs voor elke adv. 15 x 53 mm of gedeelte daarvan **f 1.-, bij vooruitbetaling**. *Inzending uiterlijk tot de 1e van elke maand. — Giorekening 42994 Voor brieven onder nummer 30 ct extra.*

PERSONEEL GEVRAAGD:

Foto-atelier in het Zuiden van 't land vraagt ongehuwd FOTOGRAAF, met veel werklust. Het gehele vak volkomen beheersend. Alleen personen die aan bovenstaande eisen voldoen, gelieven te solliciteren. Br. met voll. inlichtingen, copie getuigschr. en foto onder no F 5092 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: BEDIENDE, ervaring met ontwikkelen, afdrukken en vergroten kleinbeeldfilms. Foto Studio ESKA, Kampen, Oudestraat 56, Tel. 62. F 5149

Fotograaf-fotohandelaar, zelf prima vakman, in bezit van prima uitgebreide apparatuur, zoekt energieke, vakbekwame COMPAGNON-MEDEWERKER, om gezamenlijk fotobedrijf te beginnen. Br. m. uitv. ref. onder no F 5200 Bur. „FOTO", Hengelo.

FILIAALHOUDER gevraagd voor Amsterdam in fotografisch atelier annex fotohandel, in bezit vakdiploma's of Min. Verkl.. Leeftijd 30—40 jaar. Vereist wordt goed voorkomen, zakelijk inzicht en enige kennis der moderne talen. Br. met foto en verlangd salaris no F 5204 Bur. „FOTO", Hengelo.

ALLROUND-FOTOGRAAF gevraagd door druk foto-atelier in Rotterdam, gewend leiding te geven en bekend met kleinformaat. Uitvoerige brieven met condities onder no F 5211 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: in een fotografisch atelier annex fotohandel, gevestigd in een grote provinciestad in Z.H.: een bekwaam FOTOGRAAF voor portret- en technische fotografie en grondige kennis van het Doka-werk. Reflectanten moeten als zodanig een jarenlange ervaring bezitten en zonodig in staat zijn leiding te geven. Alleen prima krachten worden verzocht te reflecteren, met de gebruikelijke gegevens onder no F 5196 Bur. „FOTO", Hengelo.

PERSONEEL AANGEBODEN:

Welke portretfotogr. wil iemand, die, hoewel hersteld, om gezondheidsredenen in de fotografie zijn kost moet verdienen. TIJDELIJK in zijn bedrijf te werk stellen en verder opleiden. Aanb. no F 5202 Bur. „FOTO", Hengelo.

Voor anatomisch verantwoorde NEG. en POS. RETOUCHE: J. SCHIMMEL, Morellenlaan 13, Apeldoorn. Zendingen door het gehele land. Snelle aflevering. F 5109

Biedt zich aan: 1ste klas Neg. en Pos. RETOUCHEUR (thuiswerker). Prima referenties. L. GROENENDIJK, Spangensekade 22B, Rotterdam. F 5132

RETOUCHEUR wenst van betrekking te veranderen. Liefst Den Haag of omgeving. Br. no F 5134 Bur. „FOTO", Hengelo.

Fotograaf 26 j. serieus werker, zoekt passende BETREKKING in foto- of filmbedrijf. Vakkennis gegarandeerd. Theoretisch goed onderlegd. Br. no F 5210 Bur. „FOTO", Hengelo.

B.z.a.: JONGE DAME v.g.h. als model voor studie- en reclamefoto's. Maat 38—40. Br. no F 5183 Bur. „FOTO", Hengelo.

Ervaren VAKFOTOGRAAF biedt zich aan voor artistiek portretwerk, reclame, mode en bedrijfsfotografie. Perfect retoucheur, commercieel onderlegd en in staat leiding te geven. Br. no F 5177 Bur. „FOTO", Hengelo.

Perfect RETOUCHEUR, thuiswerker, kan nog negatieven aannemen. Ie klas werk gegarandeerd. Proefnegatief wordt gratis geretoucheerd. Afwerking binnen 3 × 24 uur. Br. no F 5178 Bur. „FOTO", Hengelo.

> Zeer dringend moeten wij verzoeken, de tekst van deze advertenties met blokletters of schrijfmachine geschreven aan ons in te zenden. Wij kunnen geen verantwoordelijkheid aanvaarden voor onduidelijk schrift en daardoor ontstane zetfoutes.
>
> ADM. FOTO.

TE KOOP:

TE KOOP: 18 × 24 Reiscamera, kwadratisch, verstelb. matglas, 2 dubb. boekcassettes en 24 cm Leitmeyer Sytar, dubb. anast. f 4,5, in tas ƒ 160,—; 13 × 18 Reiscamera, kwadratisch, 3 dubb. houten cassettes, met 15 cm Steinheil Cassar, Anast. f 3,5 in tas ƒ 130,—; Autom. vergr.app. 10 × 15 Müller & Wetzig ƒ 100,—; Agfa Posseribank ƒ 49,—; 2 Reflectors op opvouwb. standaards, compl. ƒ 40,—; Foca kleinb. camera 1948 ƒ 450,—. Alles in 44n koop ƒ 875,—. FOTOBUREAU WOUTERS, Wilhelminastraat 192 I Amsterdam-W. F 5208

Aangeboden: LEITZ ELMAR 3.5 cm. Grootboek F : 3,5. Splinternieuw, coated ƒ 215,50. FOTO ROUW, Kinderdijk. F 5094

Te koop: 1 gloednieuwe ROLLEICORD II Triotar 3.5, compur rapid 1/500, paraattas, winkelprijs ƒ 352 voor ƒ 325, model 1949; 1 Rolleiflex-automaat model 1950 in tas, nieuw ƒ 743; 1 Kalart Synchronizer, nieuw ƒ 60. Br. no F 5097 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeboden: partij BRIEFK. BROMIDE vanaf ƒ 2,50 p. 100. Pl. toestel 9 × 12, m. 5 pl.houders. Sluiter tijd en moment ƒ 10. Partij platen ortho 6,5 × 9 voor ƒ 1,50 p. dz. Lens Zeiss Tessar 3,5—5 cm in sluiter van 1/250 tot 1 sec ƒ 35. „Nedifa" voetschakel app. voor atelierverlichting. 16 mm geluidsapp. compleet met veel films. Ook wel films apart. Pracht apparaat. Fotohandel HAZENBERG, Oidekerk (Gr.). F 5099

Occasion: KLEINBEELDCAMERA Super Baldina Schneider Triotar f : 2,8; Compur Rapid, Gek. Afstandsmeter, accessoires ƒ 290. H. L. v. d. WAL, Julianastraat 35, Eindhoven. F 5102

SPECIALE AANBIEDING! De tussen () vermelde prijzen zijn de (oude) cataloguesprijzen. — Leica IIIa Summar F 2—5 cm coated, draadontsp., zonnekap, in zeer goede staat, ƒ 600. Zweedse flitsinr. spec. gesynchr. v. Leica ƒ 35 (ƒ 92). Minor Leica-grootheekiens F 3,5—35 mm coated + speciale zoeker, in lerea tasjes, ƒ 120 (ƒ 222,70), gehele uitrust. samen ƒ 750. Zwitserse afdrukkast, gebr., 13 × 18 ƒ 40. Veno E.B. vergr.app., nieuw model m. glasloze neg.houder, schakel. i. grondplank, type Focomat, gebr. ƒ 90. Narita filmkijker v. 5 × 5 dia's ƒ 20 (ƒ 50). Electr. belichtingsklok v. afdr. en vergr. ƒ 20. Lios diapstescherpte-ring in etui v. 120 mm optiek ƒ 4. Kodak papierklemmen v. het ophang. (drogen) van vergr. e. d. per doz. ƒ 1.20 (ƒ 3.60). Metavolt transformator v. h. op halve sterkte brand. v. fotolampen etc. ƒ 8.50 (ƒ 19.75). Pilot-lampje op voet m. schak. („saallicht" tijdens projectie) ƒ 10 (ƒ 21). Elka-lampen v. opnamen 500 W—220 V type A (300 branduren) ƒ 3.50. Sol fotolampen 300 W—220 V ƒ 2. DiaVis houten platenkistjes m. metalen houders voor 5 × 5 dia's, zeer mooie uitv. ƒ 3.50 (ƒ 8.10). Snijplanken recht 18 en 24 cm ƒ 4.70. Metalen (Epro) boxen 6 × 9 ƒ 14 (ƒ 22.85). Rewo Louise camera's 6 × 9 ƒ 10 (ƒ 16.90). Max Fiedler filmdroogkast 220 V v. 20—30 films in prima staat ƒ 95. Atelierbankje, verstelbaar, fabr. Agfa, met crême gelakt ƒ 20 (ƒ 75). Origin. Lita Rollei geelf. 1, 2 en Umnicolor (groen) ƒ 2.50. Lita filters z. houder 39 mm 1 en 3 ƒ 1.50, 31 mm no 2 ƒ 1.25. Kleinb.inr. voor Rollei, e.a. 6 × 6 reflexcamera's, type Rolleikin ƒ 11.50. Agfa wandlampen, verstelb. op plank m. schak., filters 113B (geelgr. v. pap.), moeten gereviseerd worden, 2 stuks voor ƒ 5. Amerik. klapramen „Photo Division" dubbel-zijdig op rubb. 4 vaste maten grijs craqq. en wit emaille, zeer mooi, ƒ 10 (ƒ 32.50). Tafel- en borststatieven ƒ 5. Origin. Silva armband- en spiegel-compassen, vloeist. gev. ƒ 10 (ƒ 15.50) en ƒ 15 (ƒ 27.50). Microprep. „het oi", „schad. en onschad. bact." en „de cel", per set ƒ 2 (ƒ 7.20). Rembrandt pastels in kist ƒ 6 (ƒ 18.50). Paraphenylenediamine in org. 1 kg flesverpakking, ƒ 30 per kg. Gevacolor kleinb.films 20 opn. kunstl. Maart '49 ƒ 2.50 per film (ƒ 11.20). Ontw. set voor Color-opn. 7 × 2 liter compl. ƒ 7.50 (ƒ 15.15). Kodak vlakfilm pan. 9 × 12 ƒ 1.50, 6,5 × 9 ƒ 1 per doz. Kodak-platen 13 × 18 Pan en Process per dz. ƒ 2.50. Ilford pap. 18 × 24 N.cham. in 25 vel pakk. ƒ 3, Forte 18 × 24 in 10 vel verp. per pak ƒ 1. Tyrex 13 × 18 cham. H. en N. per 100 vel ƒ 2. Spo briefk. gl.wit v. afdr. en vergr. ƒ 1.50 per 100 vel. Criterion, Forte, Ilford, cham. in H. en N. 9 × 14 ƒ 2 per 100 vel. Afdrukpapier in 7 × 11,5 en 9 × 12, Criterion en Ardex per 100 vel ƒ 1. Fotoboeken, etalage-exempl. Leica Manual by Will. D. Morgan and Henry M. Lester ƒ 6 (ƒ 12.75). All in one camera book ƒ 2.50 (ƒ 5.10). Working for the film ƒ 3 (ƒ 7.35). Color Movies ƒ 2 (ƒ 3.60). Le Portrait, Les interieurs à la lumière du jour, Copying, Daylight indoors, Foto's in zaktormaat, Carré, per deeltje 75 cent. Art Photography by Bruno of Hollywood (artist. naaktfoto's) ƒ 4 (ƒ 7.75). Fotokunstjaarboek 1949 ƒ 2.50. Fotoprojectie, de Korte ƒ 1 (ƒ 3.25). Fotografie in kleuren, Guinau ƒ 1 (ƒ 3.25). Flitslichtfotografie, Ophuysen ƒ 3 (ƒ 6.50). Flitsfotografie, de Korte ƒ 1.25 (ƒ 2.50). Het fotogr. Objectief, Dekking ƒ 2 (ƒ 4.25). De wetenschapp. basis der fotogr., v. Duijn ƒ 1.25 (ƒ 3.90). De natuurgetrouwe stereosc. afbeeld., Berssenbrugge ƒ 2.50 (ƒ 5.90). Fototelk. Dr v. Santen ƒ 3 (ƒ 7.65). La Nature et ma cinécamera, ©. G. Pike ƒ 2.50 (ƒ 6.70). Ciné Almanach Prisma, de Boyer et Faveau ƒ 6 (ƒ 11.50). Het Smalfilmboek, D. Boer ƒ 3 (ƒ 6.50). Smalfilmers! Ideeën! Kneept, ƒ 4 (ƒ 9.60). Portretfotografie, A. Boer ƒ 1. Fotografie i. d. Tropen ƒ 1 (ƒ 3.50). Bauchetfilm 16 mm 30 m, Dec. 1949, per spool ƒ 9. FOTOBEDRIJF DE GRAAFF, Sassenheim. F 5157

Te koop: zo goed als nieuwe NARITA Super-Naiux tridem, bestaande uit een voetstuk op vier rubber wielen, met drie boven elkaar staande, naar alle kanten verstelbare grote reflectoren, met indirecte lichtkapjes. Algeh. hoogte 2.20 m. Prijs ƒ 200,—. FOTO PELLENS, Markt 18, Venlo. F 5143

Aangeboden: FLEXARET 6 × 6 laatste model practisch geheel nieuw met automatische slingerbeweging lens dubbel-anastigmat Mirar 3,5 gecoat. Sluiter 1—1/300 T.B. ingeb. selftimer, compl. met paraattas en filter. Catalogusprijs ƒ 420,— te koop voor ƒ 220,—. G. A. VAN DAM, Tromplaan 9, Enschede. Tel. 4085. F 5191

Aangeboden: KINE EXACTA, Exactar lens 3.5—5 cm ƒ 400,—. Balda 6 × 6 2.9 lens 7.5 cm compur ƒ 275,—. Zeer weinig gebruikt. L. v. d. BERGH, Heuvel 30, Oss. F 5144

Te koop aangeboden: Norca KLEINBEELD-CAMERA 24 × 36 anastigm. Berthiot 3.5 cm. Koopprijs ƒ 50,—. H. C. W. VAN SCHAIK, Praetoriumstraat 23, Nijmegen. F 5192

Te koop: ROLLEIFLEX AUTOMAT. Xenar f 3.5, type 1949, gloednieuw, met tas ƒ 600,—. J. LUYKENSTR. 56, Amsterdam. Tel. 95191. F 5194

Aangeboden: ROLLEIFLEX STANDARD (slingertransport) Tessar 1 : 3,5, Compur Rapid tot 1/500 met tas ƒ 320,—, uitstekende staat. Rolleikin ƒ 45,—. Beide in een koop ƒ 350,—. Thornton Pickard 9 × 12 reflex kwadratisch Cooke 1 : 4,5 (verwisselbaar), spleetsluiter tot 1/1000, tas, cassetten, ƒ 120,—. Brieven no F 5195 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: LEITZ SUMMAR F : 2, F = 5 cm. Eventueel te ruilen tegen Elmar F : 3,5, F = 5 cm. DE RUYTERSTRAAT 4, Den Haag. F 5145

Aangeboden: een prima ROLLEICORD met Triotar f = 3,5 en dubbele bajonet. Prijs ƒ 250. H. KONING, Van Hamelstraat 21b, Groningen. F 5146

Te koop: PRAKTIFLEX met Berthiot 1.1.5 F 55 met Tele Berthiot 1.4.5 F 145 ook afzonderlijk. 2 Victor schijnwerpers met klem, 1 prisma loupe, 2 Photo Mirenta-lampen, nieuw 500 W, 1 instelbord en wat papiersoorten. C. H. v. ZWAM, Ph. Willemstraat 36, Rotterdam. Tel. 49967. F 5147

Te koop: nieuw 6 × 6 2 o. REFLEX 3.5/8 cm optiek, coated, sl.transport etc., een k.b. camera met 2,7/3,5 cm optiek, coated, met toebehoren; complete 8 mm film-installatie. Spoed, moet weg! C. A. v. PROOIJEN, Molenvijver 32, Rotterdam. Na 7 uur! F 5197

Ter overname aangeboden: een practisch nieuwe ALPA REFLEX met tas en enig toebehoren ƒ 650,—. ROLLEMA, Herenwaltje 3, Leeuwarden. Tel. 3252. F 5199

Te koop: wegens overcompl. ROLLEICORD II Triotar 3,5 f 7,5, ½ jaar oud, in prima staat. Prijs ƒ 239,—. J. W. WESSELING, Nw Binnenweg 115b, Rotterdam (W.). F 5198

Te koop: PLAUBEL MAKINA II (gekoppeld) m. Anticomar f : 2.9. F : 10 cm, voorzetlenzen R 01 en T 1.5, 3 filters, zonnekap, 2 roltilm-chassis, 1 filmpackchassis, 6 cassetten met vlakfilmhouders. Met bijbehorend lederen koffertje. Mendelsohn synchronizer, model E (electromagn.). Totaalprijs ƒ 675,—. Hensi vergrotingsapparaat, kleinb. 4 × 4 ƒ 50,—. Weerstand v. Kodascope 8—40 ƒ 10,—, 8 st. Bauchet 8 mm films, verloopdat. Aug. 1950 p. st. ƒ 5,—. Br. no F 5148 Bur. „FOTO" Hengelo.

Te koop: AGFA MOVECTOR 8 mm projector in koffer, prima, ƒ 300,—. Jaargang 1949 „Foto" compl. oningebonden, pr. st. ƒ 6,75 fr. huis. Brieven FREDERIKSPARK 12, Haarlem. F 5190

Te koop: Rajah KLEINB. VERGR.APPARAAT (tot 4 × 4 cm) met dubb. condensor, werkt prima; 9 × 12 Müller & Wetzig autom. vergr. apparaat (negatiefhouder iets defect). Brieven no F 5154 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeb.: ZEISS TESSAR f 4.5 50 cm. Complete Philips Natrium-verlichting verrijdbaar. Complete Narita verstelbare hangverlichting met 3 reflectoren. Horison geluidsfilminstallatie, geheel compleet (nieuw). Br. no F 5153 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP: Alos Synchronizer II speciaal voor Leica. Factuurprijs ƒ 212,—, door omstandigheden te koop, prijs ƒ 150,—. Een opnameapparaat Xenar 2,9—5 cm brandpunt 1—300 sec compur prijs ƒ 100,—. Kan 20—25 meter normaalfilm in. Een opname-apparaat Xenar 3,5—5 cm brandpunt 1—300 sec. Kan 30 mtr normaalfilm in, ƒ 150,—. Een Weltix Klapcamera 24 × 36 mm 36 opnamen F : 2.9—5 cm brandpunt 1—300 sec, ƒ 120,—. Een Oxyplast doppel Anastigmat 1—6,3 F : 180 mm, prijs ƒ 20,—. Een Ibso-sluiter F : 6,8—36 A.G.C. 1—100 sec, ƒ 9,—. Een Albada-zoeker voor Kl.b. 24 × 36 mm ƒ 10,—. Br. no F 5150 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: kleinbeeld AGFA KARAT 12 lens 2,8, sluiter 1—1/500, meetzoeker, als nieuw. Doka-uitrusting o.m. Vergr.app. „Veigel", halfautomatisch, lens 4,5. Ontw.doos, glansapp. enz.. H. TH. TINNEVELD, Nieuwdijk F 51, Didam. F 5156

Aangeboden: een niet van nieuw te onderscheiden VENARET met nauwkeurig werkende gesynchr. sluiter, flitslicht-uitrusting, paraattas, geelf. voorzetlenzen, zonnekap, compleet ƒ 40,—. J. SCHELVISCH, Veeteeltstraat 148, Amsterdam (O.). F 5158

Te koop: KLEURENMATERIAAL 13 sets Kodak Dye Transfer voor kleurenvergrotingen tot 24 × 36 cm, geheel compleet met ontwikkelaars, drukinkten, enz., waarde ca ƒ 2130,—, prijs ƒ 1504,46.
17 doz. Kodak Ektachrome daglicht en kunstlicht sheets 4 × 5 inch compleet voor opname met ontwikkelaars, enz. waarde ca ƒ 820,—, prijs ƒ 580,—.
27 doz. Ansco Printon voor kleurenvergrotingen tot 18 × 24 cm, compleet met ontwikkelaars, filters, enz., waarde ca ƒ 2230,—, prijs ƒ 1580,—.
Brieven no F 5159 Bur. „FOTO", Hengelo.

Bell and Howell 8 mm CAMERA te koop, met lens 1 : 1,9 instelbaar, 4 snelheden en ook éénbeeld-opnamen. Prijs ƒ 375,—. LABRIE, Locsduinseweg 1173, Den Haag. Tel. 333401. F 5161

Te koop aangeboden: SUPER IKONTA 6 × 9, objectief Nova 3.5 gekopp. afst.meter, compl. met tas, in prima staat, prijs ƒ 525,—. Br. no F 5163 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: 8 × 100-7N, 6 × 100-7V en 3 × 100-7XV (vers) Gevarto 6,5 × 9,5 in één koop à ƒ 2.65 per 100 vel. Ditto 2 × 100-7V en 1 × 100-7XV Gevarto 9 × 12 à ƒ 3,85 per 100 vel. FOTO BOOM, Wolter ten Catestraat 52, Hengelo (O.). Tel. 2293. F 5164

Aangeboden: EXACTA 4,5 × 6, met Exactar 3,5, 1/20—1/1000 sec, samen met bijbehorend vergrotingstoestel Luminax, dezelfde lens gebruikend ƒ 250,—. TESTA, Oldenbarneveltstr. 31, Nijmegen. F 5166

Aangeboden: FOTO 1949 ƒ 5,—, Focus 1949 ƒ 7,50, Amerik. tijdschriften halve prijs, Boucher, fundamentals of Photography ƒ 5,—. Coppens, De Mensch in de Fotografie ƒ 11. Fotograms of the year 1948 ƒ 2,—. Groot balhoofd ƒ 6,—. H. MOOIJMAN, Cartesiusstraat 296, Den Haag. F 5165

Wegens emigratie te koop aangeb. in N.H.: goed renderend FOTO-ATELIER in kleine plaats (15000 inwoners) zonder concurrentie. Zeer geschikt voor jong ambitieus fotograaf. Benodigd kapitaal ± ƒ 8000.—. Serieuze reflectanten gelieven te schrijven onder no F 5172 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeb.: nieuw KL.B. VERGR.APP. VENA f 4—5 cm ƒ 125,—. 6 × 9 vergr.app. Narita, model 1937, zuil, f 6,3—10,5 cm dubb. condensor. ƒ 90,—. Het toestel is practisch nieuw. Nieuwe Ikoflex 6 × 6, 2 lenzen 3,5—7,5 cm sluiter 1 t/m 250ste in orig. paraattas. Winkelprijs ƒ 335,— voor ƒ 280,—. HUYSER, Weerijssingel 63, Breda. F 5168

Aangeb.: 1 Hugo Meyer Weltwinkel ARISTOSTIGMAT 18 cm ƒ 35,—. 1 cam. Super Ikonta 4.5/6 met Tessar 3.5 ƒ 375,—. 1 Leica IIIa met Elmar in tas ƒ 495,—. 1 Zeiss Ikonta met Novar 4.5—6/6 in paraattas als nieuw ƒ 125,—. 1 lens Elmar 9 cm in etui ƒ 235,—. 1 cam. Zeiss Tenax met Novar 3.5 ƒ 185,— in tas. 1 Agfa Isolette 6/6 in Compur met tas ƒ 135,— event. ruilen voor Plaubel Makina. Br. EMMASTRAAT 11, Rijswijk (Z.H.). Tel. 119967 (K 1700). F 5169

Te koop aangeb.: nieuwe Dekko Ciné CAMERA dubbel 8 met Fix Focus obj. F : 2,5 en Tele-obj. F 4 36 mm 3 × Tele en tas, compl. ƒ 482,55. Fact.prijs. Tevens aangeb. 9 × 12 Platencamera „Enolde" met Vario-sluiter obj. F 4,5 met 7 platen-cassettes en 3 glazen ontw. bakjes, compl. ƒ 35,—. W. DE GREEF, Woensselsemarkt 52, Eindhoven. F 5171

Aangeboden: LEICA I met Elmar f 3.5—5 cm in prima staat. C. H. L. HULSCHER, Reitdiepstraat 10 II, Amsterdam-Zuid. Tel. 99621 na 7 uur. F 5174

Aangeboden: een in prima staat verkeerende LENS, Tessar f : 4,5 36 cm, benevens een Rolleiflex, 6,3 7,5 cm Zeiss Tessar, eveneens in uitstekende staat, gesynchroniseerd. Br. no F 5175 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: ROLLEI TESSAR 3.5, tas, zonnekap, geel filter en 1 stel voorzetlenzen met pab aangebr. Flitscont. door Agfa, prijs ƒ 400,— (oud model). Tessar f 4.5 18 cm, verzonken montuur ƒ 55,—. FOTO VAN DIJK, Barneveld. F 5179

Te koop: LEICA IIIa, Summar 5 cm. 1 : 2 in paraattas; 2 orig. Leica cassettes; Zonnekap, Duto 8, geel filter, 1 borststatief, statiefhoekstuk, correzdoos met band. Kahn synchrotiash (gejust.), 2 filmklemmen, Vena kl.b. vergr.app.. Liefst in één koop. Brieven ROGSTRAAT 17, Grave. F 5180

Te koop: 9 × 12 MENTOR REFLEX met Busch bis-Telar 27 cm, f/7, tas en 3 dubb. chassis ƒ 60,—. KLUMPER, Overtoom 499, Amsterdam. Tel. 87793. F 5181

Te koop: SUPER IKONTA 6 × 6 Tessar 2.8, bouwjaar '40, compl. met toebeh. in staat van nieuw ƒ 575,—. Kalart Master Synchronizer ƒ 75,—. G. v. LEEUWEN, Sophialaan 2, Naarden. Tel. 7289. F 5185

Te koop: CINE KODAK 20, 8 mm, 1 : 3.5, in goede staat ƒ 150,—. In Zauber der Farbe ƒ 12,50. Mortensen, Outdoor portraiture ƒ 8. Kleinb.foto jaargang 5 en 6 geb. samen ƒ 10. Vracht voor koper. Dr J. GROENEWEGEN, Joh. de Wittstraat 49, Leiden. F 5184

Te koop wegens overcompleet: bijna nieuwe SPEED GRAFIC 23 met standaard toebehoren ƒ 1350,—. Nieuw De Jur vergr.app. met dubb. condensor, warmtefilter, 1 : 4,5 Wollensack coated, inz. tot oph. van vertekening voor 6 × 9 cm neg. ƒ 450,—. Morse ontwikkeltank voor 30 meter 16—35 mm film en omk. films ƒ 75,—. Fotobur. v. d. VELDEN, Bloemkwekerstraat 32, Rotterdam. Tel. 32148. F 5186

Te koop: CONTESSA NETTEL 6,3 × 9 tropencamera (teakhout met nieuwzilveren beslag), Zeiss Tessar 1/4,5, f = 12 cm verwisselbaar en verstelbaar, spleetsluiter 1/10—1/1200 sec, 4 fraai afgewerkte dubbelcass. en aanzetstuk voor lange uittrek. Zeer goed te gebruiken als perscamera. Alles in staat van nieuw met led. tas ƒ 225,—. A. NAHUIJSEN, Haanplein 6, Den Haag. Tel. 320733. F 5187

Te koop: z.g.a.n. ROLLEIFLEX AUTOM. met Xenar 3.5, type 1949 in orig. paraattas, event. met nieuwe Rolleikin k.b. adapter. Prijs Rolleiflex ƒ 450; prijs Rolleikin ƒ 65. Br. no F 5103 Bur. „FOTO" Hengelo.

Aangeboden: HUIS met vrijstaand ATELIER, op 1000 m² grond waarop diverse vruchtbomen, in vooruitgaande badplaats in N.H., waarin gevestigd Fotohandel en Fotografisch Atelier. In het seizoen zeer veel O en A-werk. Voor vakbekwame energieke fotograaf zeer veel mogelijkheden. Alles in één koop voor ƒ 20.000. Brieven no F 5104 Bur. „FOTO", Hengelo.

Buitengewone gelegenheidsaanbieding: nieuwe Amerikaanse 8 mm B. & H. TRILENS-CAMERA m. revolverkop, geschikt voor 3 lenzen, uitgerust m. 12,5 mm f 2,5 filmcoated lens, directe zoeker, garantiebewijzen (ongebruikt). Normale prijs. Br. no F 5105 Bur. „FOTO", Hengelo.

BALANS OPRUIMING: 3 × 24 stuks Kodak portret Panchro vlakfilm U.S.A. 13 × 18 cm. 1 × 12 stuks Kodak idem 13 × 18 Frans. 2 doz. Kodak Super Press platen 10 × 15 U.S.A., 5 × 24 stuks Kodak Portret Panchro 12 × 15 vlakfilms U.S.A., 5 doz. Kodak Portretpanchro 6,5 × 9 Frans. Alles tegen oude prijs min 20 % korting. 10 × 100 vel 9 × 12 Gevaerto Kartondik K7N. 2 × 500 Dupont briefkaarten No 3 mat wit. Defender. 6 × 100 Rivière briefkaarten Pastel No 3. 3 × 144 Dupont briefkaarten No 1 DL Defender. 12 × 100 Agrando briefkaarten Portret No 1, 2 en 3. 12 × 10 Prestona 24 × 30 K5Z. 10 × 12 vel Defender Dupont 24 × 30 Glanzend No 1. 20 × 100 Kodak briefkaarten Old Ivora No 2 en No 3. 3 projectieschermen 100 × 70 cm nieuw ƒ 55. 3 Specto projectoren 16 mm ƒ 425. Paillard Bi projector 8 en 16 mm ƒ 725 met 2 lenzen. 1 Origin. Leica cassette ƒ 12. 1 Leica cassette Agfa-Rolleiflex ƒ 9. 1 Graig Jr Plakpers 8 en 16 mm ƒ 35. Amerik. fotojaarboek 1947 ƒ 5. Verstelbaar projectiestatief ƒ 22,50. Alles is gegarandeerd. Monsters gratis op aanvrage. Br. no F 5107 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: Amerikaanse LEICA ARGUS met cintar F 3.5 50 mm in uitstekende staat met paraattas, gekoppelde afstandsmeter 36 opn. tot 1/300, compleet met gesynchr. blitzinrichting, welke perfect werkt ƒ 250. Portretlens Hugo Meyer Plasmaat met 2 brandpunten. F 1.4 21 cm voorlens, F 1.8 35 cm achterlens. Prijs ƒ 100. ROTSMA, Middelharnis. Tel. 461. F 5108

Aangeboden: Mah. REISCAMERA 13 × 18 Kwadr. 3 dubb. cass. prima staat ƒ 45.—. Mah. Reiscamera, Engels model, kwadr. 13 × 18 alzijdig verstelbaar, met ingeb. draaikop, zeer geschikt voor technisch werk, compl. met 3 boekcass. ƒ 80.—. Leitmeyer dubb. anastigmaat „Syrar" 1 : 5,4 F 195 mm ƒ 35.—. Geheel iederen fototas 15 × 26 × 29, nieuw ƒ 30.—. LEO NAGEL, Zeist, Slotlaan 1a, Tel. K 3404—3913. F 5110

Wij hebben te koop: HUISKAMERBIOSCOOP met 30 films, ook geschikt v. zalen, 35 mm, koopje ƒ 150,—. In prima staat. NED. FILM-DIENST, Parallelweg 134. Tel. 3726. Apeldoorn. F 5111

Te koop: BOEKEN als nieuw, Compositieleer (Beernink) ƒ 6,50. Bruidsparen voor de lens ƒ 3.—. Journalistieke fotogr. ƒ 3.—. Gevraagd: Table-Top Fotogr.. NAPJUSSTRAAT 49, Sneek. F 5112

Aangeboden: de nieuwe 9 × 12 LINHOF TECHNICA III E, weinig gebruikt, met Xenar F 4.5—15 cm en bijbehoren, of ruilen voor een eenvoudige 9 × 12 camera met vergr.app. met bijbetaling. Te koop: Kalart synchronizer ƒ 65.—. A. A. EJERS, Graverstraat 48, Spekholzerheide. F 5114

Te koop tegen elk aann. bod: 20 × 100 6,5—9,5 Ridax Normaal; 15 × 100 Ridax Zacht; 10 × 100 Ridax Extra Zacht. Alles wit glanzend (vers). NAPJUSSTRAAT 49, Sneek. F 5113

Te koop: 6,5 × 9 PERSCAMERA Contessa Nettel met spiegelsluiter, werkt tot 1/1000 sec. Lens Tessar 1 : 2.7 F = 12 cm. Carl Zeiss Jena met 3 dubbele cassetten en rolfilm adapter. Prijs ƒ 225, werkt prima. VAN DER MAATH, Vughterstraat 223, 's-Hertogenbosch. F 5115

Te koop: 6,5 × 9 PLATENCAMERA met 12 nieuwe cassetten, lens Rodenstock Trinar Anastigmat 1 : 2,9 F 10,5 cm in compur met dubbele uittrek. Prijs ƒ 100.—. Werkt prima. VAN DER MAATH, Vughterstraat 223, 's-Hertogenbosch. F 5116

TE KOOP: Ihagee Luminax vergr.toestel 6 × 6 m. anast. Ihagee 1 : 4,5 ƒ 135.—; Ihagee anast. F = 13,5 cm 1 : 4,5 inst. diafr. op lensplank ƒ 30.—; Cito flitshouder ƒ 4.—; Dula kleinb.camera ƒ 22.—; Pontiaccamera 3 × 4 1 : 2,9 F = 5 cm ƒ 135.—; Vena geelf. Φ 30 mm ƒ 1.70 en Φ 42 mm ƒ 2.10; Practos-junior opt. bel.meter ƒ 12.—; metalen vergr. ramen 9 × 12 en 9 × 14 elk ƒ 1,—; Leitz Hector 1 : 1,9 F = 7,3 cm ƒ 300,—; Ontw.tank jobo leicaf. ƒ 5,—, idem m. band ƒ 6,—; Binoculaire kijker 10 × 80 vert. en horiz. draaibaar, voor op statief, in kist ƒ 385,—. NACHTSHEIM, Boenerstr. 13, Venlo. F 5118

Te koop: ROBOT, automatische gesynchroniseerde kleinbeeldcamera met Tessar 1 : 2.8 f 3 cm. In paraattas ƒ 350,—. Br. no F 5120 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: ELECTRONISCHE SCHAKELKLOK, voor alle voltages, tijden van 1/2—40 sec, condities: franco rembours voor ƒ 100,—, volledige garantie. Foto op aanvraag. Br. no F 5127 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: 9 × 12 VERGROTINGSAANZETSTUK Ihagee Luminax in prima staat voor ƒ 20,—. Br. no F 5121 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: ROLLEICORD II, bajonetvatting, Triotar 1 : 3.5, ingebouwd blitscontact. Prima camera, prijswinnaar, compleet met flitsinstallatie ƒ 375,—. Br. no F 5122 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: orig. KODAK AERO EKTAR 1 : 2.5 f 7 inch coated, ideaal voor ombouw tot telelens. Als nieuw ƒ 300,—. Br. no F 5123 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: REFLEX KORELLE II, sluiter 2—1/500 sec, ingebouwde selftimer, Xenar 1: 3.5 f 7.5 cm, in paraattas, met originele tele-Xenar 1 : 5.5 f 18 cm, alles in prima staat, in één koop voor ƒ 600,—. Br. no F 5124 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: 16 mm GELUIDSINSTALLATIE. Uitrusting bestaat uit projector Paillard II 16 met verlengde armen voor 600 meterspoelen, m. aangebouwde soundbox, is met versterker in 1 kist ingebouwd; speaker en draaitafel m. pick up; 4 en 5 cm objectief; 1500 watt trafo; koffertje voor vier 600 m spoelen. Het geheel in prima staat, in één koop voor ƒ 1000,—, of in ruil voor Leica- of Rollei-uitrusting plus bijbetaling. Br. no F 5125 bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop wegens overcompleet: ELMAR 1 : 3.5 f 3.5 cm, splinternieuw, met lensdoppen in etui, en een (iets gebruikte) Universalsucher Vidom in etui, samen voor ƒ 275,—. Br. no F 5126 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeboden: zo goed als nieuwe 8 mm PROJECTOR Movector 8 Agfa, met aansluiting voor pauze-licht. Model 1940, heel weinig gebruikt. Prijs ƒ 500,—. A. M. VAN HASSEL, Wernhoutseweg A 129a, Zundert. F 5129

Te koop: Bell & Howell PROJECTOR, 8 mm, type Filmo Master, laatste model, gloednieuw in orig. koffer ƒ 800,—. Revere 8 mm proj., type 85, lamp 500 Watt (laatste model) nieuw in koffer voor ƒ 675,—. J. W. BOSSCHA, Diesestraat 61, Zwolle. Tel. 6053. F 5131

Te koop: FLEXARET tweeoogige reflex camera 6 × 6 cm f 3.5 lens coated, filmtransport door slinger en autom. beeldteller compl. met tas, zonnekap ƒ 275,—. Vooroorlogse Praktiflex, Tessar f 2.8 met twee bijbehorende lenzen Meyer Primoplan f 1.9—7,5 cm zeer snelle portretlens en Telelens f 9—40 cm ƒ 500,—. Een Balda kleinbeeld, gekoppelde afstandsmeter met f 2.9—5 cm (nieuw) ƒ 250,—. Korelle 3 × 4 cm f 3.5—5 cm 18 opn. op een 4,5 × 6 film ƒ 80,—. Foca (z.g.a.n.) met autom. scherpsteller f 3.5—5 cm met tas ƒ 450,—. 9 × 12 platencamera met 6 × 9 rolfilm adapter, compur 1 tot 250 sec f 4.5. Prijs ƒ 75,—. DE JONG, Droevendal 8, Leeuwarden. Tel. 3747. F 5128

TE KOOP: 28 dozijn Bauchet vlakke film 12 × 16,5, ƒ 2,50 per dozijn; Luckyflex kleinbeeld reflexcamera, vol automatisch Solar anastigmaat 1 : 3,5 f=50 mm, nieuw ƒ 350,—; Schneider Xenar f : 4.5 18 cm ƒ 55,—; Dubbel Anastigmaat Dialyt f : 6.8 21 cm ƒ 32,50; Flexaret 6 × 6 Reflexcamera met Mitar 1 : 4.5 8 cm 1 tot 1/200 sec, even gebruikt ƒ 345,—; Goerz Dagor 15 cm 1 : 4.5 in Compur ƒ 47,50; Goerz Dogmar 21 cm 1 : 4.5 ƒ 95,—; 2 × 100 Kodabromide P2 Double Weight 18 × 24, 2 × 100 Platino P3 Double Weight 18 × 24, 1 × 100 Kodak Bromide BRSWF-4Z 18 × 24 ƒ 17,50 per doos, 3 × 10 vel 50 × 60 Gevaert Prestona K48Z ƒ 20,50 per 10 vel (vers); Sun Ray 6,5 × 9 Vergrotingsapparaat F 4,5 zo goed als nieuw ƒ 250,— of ruilen voor 6,5 × 9 Automaat; Rolleiflex Vol Automaat met Zeiss Tessar 1 : 3.5 1/500 sec. Laatst vooroorlogse uitvoering met tas. In zeer goede staat ƒ 425,—. Natriumverlichting best. uit: zwaar statief op rollende voet m. natrium- en kwiklampen. Verder losse natrium- en kwiklampen. Bijna voor niets. FOTO VONK, Parallelweg 23, Meppel. F 5135

Aangeboden: ZEISS IKON ERCONA 6 × 9 Novar 4,5 voor ƒ 105,—. Voras 6 × 9 klapcam. met Rodenstock Trinar 3.5 Compur Rapid m. selfontspanner ƒ 90,—. Br. no F 5207 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: PRAKTIFLEX model II met paraattas, optiek Berthiot 1 : 2.8 f 5 cm; camera ongebruikt, prijs ƒ 350,—. Br. no F 5208 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: Alpa Reflex KLEINBEELDCAMERA met Alpar 1:2.8 met paraattas, zonnekap, tussenringen, voorzetlenzen, gele filters, groen en rood filter, speciaal draadontspanner Totaalprijs ƒ 615. Br. no F5066 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: WELTA 6 × 6 6 × 4 1/2 Schneider Xenar 3.5 gek. afst.meter, Compur Rapid, ingeb. selfontspanner, paraattas, bovengenoemde maat maakt goedkoopste opnamen. WEGENER, Lod. Napoleonlaan 26, Eindhoven. F 5136

Te koop door familieomstandigh.: VOIGTLÄNDER BESSA 6 × 9 Skopar 3.5 Prontor II van 1—1/200 sec van ƒ 225,— voor ƒ 150,—. Agfa Isolette 6 × 6 Apotar 4.5 Compur Rapid van 1—1/500 sec met paraattas van ƒ 186,— voor ƒ 135,—. Beide slechts enkele keren gebruikt en z.g.a.n.. Br. no F 5139 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeb. wegens bijzondere omstandigheden: KODAK RETINA II met Schneider Xenon 1 : 2, Leica III C met Summitar 1 : 2. Beide niet van nieuw te onderscheiden. Aanb. no F 5140 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: ongeveer 2500 GLASNEGATIEVEN 12 × 16,5 cm voor elk aannemelijk bod. Br. no F 5141 Bur. „FOTO", Hengelo.

Ter overname: nieuwe, ongebruikte „Technica" ATELIERCAMERA 18 × 24, met tegenlichtkap en verticale lensinstelling en 2 cassettes. Tevens een „Selora" natrium-kwikinstallatie met reserve buislamp ter overname. Brieven: FOTO RIBBINK, Winterswijk. F 5142

Te koop: zo goed als nieuwe ALPA REFLEX CAMERA f : 2.9 met toebehoren. Koopje ƒ 610. Br. no F 5189 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeb.: KLAPCAMERA Verax 9 × 12, lens 4,5 met 6 cassettes ƒ 75,— ook ruil op 6 × 9. Vergr.koker ƒ 25,—. Klb. camera Kodak, met tas en lens Rodenstock 3.5 als nieuw ƒ 200. J. EEVERS, Vliierd.weg 212, Deurne (N.B.). F 5188

Te koop aangeb.: 1 ROLLEICORD met gecoate lens. Gesynchroniseerde sluiter met filtshouder, zonnekap en paraattas. Prijs ƒ 375,—. P. BOUT, H. de Grootstraat 24a, Leiden. F 5214

Aangeboden: electrische BELICHTINGSMETER Electro Sewie Super, afgestemd op fijne korrel-ontwikkeling. In prima staat, in etui en met halsriem. Prijs ƒ 30,—. JOH. F. M. GRASSO, Dantelaan 13, Utrecht. F 5213

Te koop aangeb.: een ROLLEIFLEX DUTOFILTER no 8 en een originele Toth Dutofilter 1, 28,5 mm ⌀. Prijs tezamen ƒ 30,—. Te bevragen: W. J. A. BARTELS, Voltastraat 29, Amersfoort. F 5215

TE KOOP GEVRAAGD:

Gevraagd: Zeiss Hypergon GROOTHOEKLENS 114 graden voor 13 × 18 formaat en 10,5 cm. Hugo Meyer Aristostigmaat, voor 13 × 18 cm. Br. m. prijsopg. no F 5155 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop gevraagd: REISCAMERA 13 × 18 of 12 × 16,5 of 10 × 15. FOTO HEKKER, Gouda. F 5093

Gevraagd: 16 mm PROJECTOR stom, indien mogelijk Agfa Movector. Prijsopg. en omschr. no F 5098 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: SNIJPLANK 30—50 cm, klapmodel, veren defect geen bezwaar. Br. no F 5101 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: „Sept" (de Brie) NORMAALFILMCAMERA met enkelbeeldopnamen en „Leica" I met Elmar 3.5 door beroepsfotograaf. Br. met uiterste prijs no F 5106 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop gevraagd: FOTO JAARGANG No 1 en 2, Kleinbeeldfoto 1e jaarg. no 4, 5, 6 en 12; 2e jaarg. no 1 en 2; 5e jaarg. no 1; Index jaarg. 1 en 4. Camera 4,5 × 6. Br. no F 5119 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop gevr.: FOTO- en CINO TOESTELLEN. DUIKERS Fotohandel, Slotlaan 36, Zeist. F 5206

Te koop of ter overname gevraagd: een FOTOGRAFIE- (en/of) FOTOHANDELZAAK. Br. met uitv. inlichtingen onder no F 5042 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: VERGR. APPARAAT, portretlens, retoucheerbril, afdrukraam groot formaat. Aanb. no F 5201 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: ROLLEICORD of Rolleiflex; moet prima camera zijn. Aanbieding met uiterste prijs onder no F 5137 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevr.: een prima dubb. 8 mm SMALFILM-OPNAME-APPARAAT liefst gekoppelde belichtingsmeter. Br. met uiterste prijsopgaaf aan Drs H. J. A. v. d. PLAS, Rotterdamseweg 17, Delft. F 5193

Te koop gevraagd: 8 mm COMBINATIE, bestaande uit camera en projector. Moet beslist prima zijn en geschikt voor vakgebruik. Liefst revolverkop. Foto Studio JAN WAARMA, Boxmeer. Tel. 197. F 5151

Te koop gevraagd: voor nieuw op te richten foto-atelier complete APPARATUUR (of losse apparaten) voor atelier en donkerekamer. Gebruikt, doch in prima staat, komt ook in aanmerking. Br. met omschr. en prijs aan no F 5167 Bur. „FOTO", Hengelo.

Fotohandel Kupferschmidt Laan van Meerdervoort 43 den Haag

vergrotingsapparaten

te koop gevraagd

Te koop gevr.: gebruikte ZEISS IHOFLEX III 6 × 6 cm. Brieven onder no F 5160 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: LEICA IIIc met (coated) Summitar of met (coated) Elmar 5 cm en event. Elmar 9 cm moet als nieuw zijn. Br. met beschr. en prijs no F 5173 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: TELELENS en GROOTHOEKLENS voor Tenax II en andere daarop passende hulpmiddelen. RENS DOOTJES, Markt 28, Goes. F 5176

RUILEN:

Ik heb een nieuwe Praktiflex en wil deze ruilen voor een Kinamo 35 mm FILMCAMERA, event. te koop aangeb. of gevraagd. Tevens gevraagd: Vario of soortgelijke sluiters met of zonder lens bijv. van oude 9 × 12 pl.-cam.. Fotohandel HAZENBERG, Oldekerk (Gr.) F 5100

Aangeboden: SUPER-IKONTA 6 × 6 Tessar F 2.8 gekopp. scherpst. in paraattas in ruil voor Rolleiflex laatste model. G. J. KOLENBRANDER, Gerard de Bondtstraat 29, Tilburg. Telef. 3157 K 4150. F 5117

In ruil aangeboden: een MIROFLEX Zeiss Ikon met Tessar F 4,5 = 15 cm met 6 cass. filmpack chassis in lederen tas. Tele-lens 25 cm Zeiss F 6.3 Tessar. Verlang een 13/18 Mentor reflex in prima conditie met minstens 6 dubb. cassettes. Aanbieding DERT'S Fotohandel Nieuwendijk 25, Tel. 2209, Vlissingen. F 5170

Aangeboden: complete jaargang 1949 tijdschrift „FOCUS" uitsluitend te ruilen voor ditto jaarg. „FOTO". GERRITSEN, Spakenburgsestraat 112, Den Haag. F 5182

DIVERSEN:

Aangeboden: Zeiss Ikon VERGROTINGSTOESTEL met zuil van circa 1 m, voor kleinbeeld t/m 4 × 4; met objectief Zeiss Tessar 2.9, coated, in Contax-bajonet-vatting. Objectief kan dus ook voor Contax-camera gebezigd worden; prijs ƒ 225,—. Gevraagd: Vergrotingstoestel voor kleinbeeld t/m 6 × 6, c.q. t/m 6 × 9. Moet eveneens prima toestel zijn. Br. no F 5138 Bur. „FOTO", Hengelo.

In ruil aangeboden: ROLLEICORD 2A Triotar 3,5, dubbel bajonet. ingeb. synchr. paraattas. Gevr.: Elmar 9 cm of Hector 13,5 cm met Universeelzoeker. Te koop: Vergrotingsobjectief M & W 4,5 f = 5,5 cm in instelmontuur ƒ 35,—. Ontwikkeldoos voor kleinbeeld tot 6,5 × 11. JANSSENS, Kastanjelaan 2, Halfweg. Tel. 614. F 5162

Te koop wegens opheffing (spoed): een fonkelnieuwe ROLLEIFLEX AUTOMAAT prijs ƒ 500,— en een z.g.a.n. Kodak Retina II gekoppeld, met Xenon f 2,8 gedeflineerd en gesynchroniseerd, prijs ƒ 300,—. Gevr.: een zo goed als nieuwe Plaubel II s met rolfilmchassis en verdere toebehoren, moet beslist m. groothoek zijn, en een nieuwe Leica III C met Elmar. Br. no F 5130 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: BALDA kl.beeld met Baltar 1 : 2,9 f = 5 cm in compur. Gevraagd 6 × 6 of grotere Reflex en 6 × 9 cam. met gek. afstandsmeter. BROEKHUYSE, Laagstr. 6 A, Dongen. F 5205

Te koop: 4 SPOELEN à 100 ft. Kodak Plus X 16 mm negatief film. Afloopdatum 1949. Prijs per stuk ƒ 6,—. Te koop gevraagd: Objectief 7,5 of 8 cm brandpunt. Lichtsterkte 1 : 3.5 of 1 : 4.5. ANDRé WéRY, Stadhoudersweg 86c, Rotterdam. F 5133

Aangeboden: Zeiss Ikon ROLFILMCAMERA 6 × 9, nieuwste uitvoering met sperint., Tessar 1 : 3,5, compur-rapid, ingeb. zelfontsp., slechts even gebruikt. Prijs ƒ 275,—. Ook ruilen voor onderstaande. Gevraagd: Platencamera 6,5 × 9, reflex of met gekopp. afst.-meter, prima optiek en sluiter. Reiscamera 13 × 18, event. zonder lens of sluiter. Houten statief. Te koop: Ontwikkeldoos met correxband 6 × 9 à ƒ 4,50. Br. no F 5152 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden te koop of te ruil: nieuwe KINE EXAKTA met Biotar F 2 T optiek, gesynchroniseerd en paraattas met nieuwe Opemus kleinbeeld vergrotingsapparaat ƒ 825. Eventueel ook afzonderlijk. Gevr. Rolleiflex 6 × 6 automaat en toebehoren. Br. no F 5095 Bur. „FOTO", Hengelo.

Er is allerminst reden

tot enige geheimzinnigheid over de betaalde oplage van FOTO; deze bedraagt voor dit nummer inclusief losse verkoop 4180, de bruto-oplaag 4550 exemplaren. De ervaren reclameman kent evenwel een onfeilbaar middel, om daarnaast de **waarde van een oplage** te bepalen: de omvang der kleine advertenties.

Uit de grote hoeveelheid Momentjes,

die iedere maand weer in FOTO geplaatst worden, herkent men een kerngezond, levendig blad. Elke abonné wil nu eenmaal van tijd tot tijd iets kopen of verkopen; hij gebruikt daartoe zijn eigen blad, en met succes.

Thans wederom uit voorraad leverbaar:

ENSIGN Full Vue Cameras

de populaire Engelse Reflex-Boxcamera 6/6 met instelmogelijkheid van 1 — 3 m en 3 m — oneindig

Prijs compleet met tas Br. . . . **f 35,50**

Bestellingen worden uitgevoerd in volgorde van binnenkomst

★

Barnet **PASTELLA** papier

een snel vergrotingspapier, waar direct bij ontwikkeling in elke normale papierontwikkelaar een prachtige warme pasteltint wordt verkregen

Importeurs:

Foto-, Kino- en Projectie-Groothandel

Fa Dr A. H. C. VAN SENUS

ROTTERDAM - Avenue Concordia 100

ALLE CAMERA'S REPAREERT

FOTO - KINO

CAPI

Kalverstr. 115 - Amsterdam

Wij synchroniseren Uw camera met bijlevering van complete blitzinstallatie voor f 45.—

ILFORD

Bromide
Plastika
Contact

PAPIEREN

wederom als voor de oorlog in een reeks van opperlakten en gradaties bij Uw handelaar verkrijgbaar

★

ILFORD SELO N.V. - AMSTERDAM

Een fotografisch papier voor de kenner

DALCO

Dalristo

Papier

Dalristo papier is speciaal gemaakt voor degenen, die iets anders willen dan het gewone Bromidepapier

De emulsie is gegoten op een **crême kartondik** papier met een **ruwe oppervlakte** en geeft met een gewone ontwikkelaar een mooi **sepia-toon** beeld, met een lange gradatie

Dalristo heeft een langzaam werkende emulsie, maar is snel genoeg voor het maken van vergrotingen, evenals voor contactafdrukken

Verkrijgbaar bij Uw Fotohandelaar in amateurverpakking van 10 vel in alle formaten vanaf 13 x 18 cm

NFI SOEST

NEDERLANDSCHE FOTOGRAFISCHE INDUSTRIE N.V.
SOESTDUINEN-SOEST

GROOTHANDEL
OPTOY

CATHARIJNESINGEL 181
UTRECHT

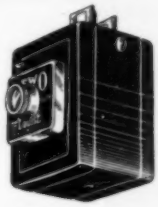

- REWO CAMERA ..... ƒ 18.90
- Idem met Neonzoeker .... „ 21.50
- REWO PARAATTASSEN .. „ 6.75
- HOCA PROJECTORS ..... „ 19.75
- HOCA FILMVIEWERS ..... „ 4.50
- HOCA KINO met filmbeeldjes ..... „ 1.85

- LEVERING VAN FILMS VOOR PROJECTOR EN VIEWER ƒ 1.40 per stuk

ARTIKELEN DIE UW VERKOOP STIMULEREN

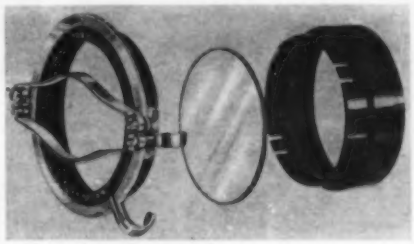

Eén Filterhouder
Eén Zonnekap
Eén Diameter voor filters

voor alle camera's met lens van 21—42 mm diameter. Dit ideaal is thans verwezenlijkt in de „Handcross Filter Holder and Lenshood".

Een precisie-instrument
Geen schroefdraad
Filters gemakkelijk te verwisselen
Perfecte centrering, zelfs bij kleine lens

PRIJS (zonder filter) . . . Fl. 11,25

OPTICAL PRECISION FILTERS
(van Chance Glass vervaardigd)

Lichtgeel, middelgeel, geelgroen, groen, blauw en oranje	Fl. 4,80
Rood	Fl. 5,75

Iedere handelaar kan U de HANDCROSS leveren.
Importeurs:

CHARLES SIX
Lobengrinstraat 24 — DEN HAAG

AGFA KLEINBEELDFILMS

Voor zeer sterke vergrotingen: **Isopan - speciaal FF**

Voor dag- en kunstlichtopnamen **Isopan F**

Speciaal voor kunstlichtopnamen: **Isopan Super Speciaal ISS**

ALLES kan met ISOPAN

HERINNERINGSBEELDEN

Agfa

Agfa

TOEKOMSTVERWACHTINGEN

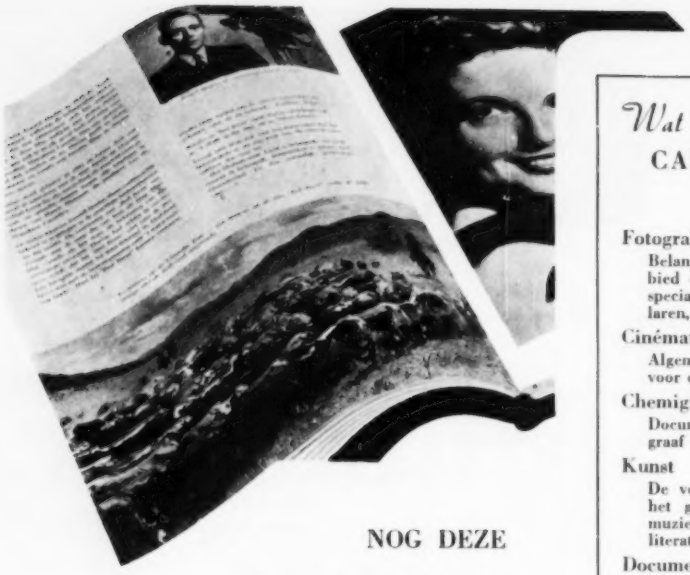

NOG DEZE

MAAND VERSCHIJNT

HET EERSTE NUMMER VAN

EEN NIEUW TIJDSCHRIFT.... *in kleurendruk!*

CAMERA-OBSCURA

Wat

CAMERA OBSCURA

brengt

Fotografie

Belangwekkende artikelen op het gebied der vak- en amateurfotografie, speciaal geschreven voor fotohandelaren, vakfotografen en amateurs.

Cinématografie

Algemene artikelen en vakliteratuur voor de filmtechnicus en cameraman.

Chemigrafie en Grafische Kunst

Documentatie voor de industrie-fotograaf en voor de grafische bedrijven.

Kunst

De voornaamste gebeurtenissen op het gebied van film, toneel, ballet, muziek, schilder- en beeldhouwkunst, literatuur.

Documentreproductie

Onmisbare gegevens en wenken voor de documentfotograaf.

Medische Foto- en Cinématografie

Algemene en wetenschappelijke artikelen voor de medicus.

Radiologie

Uitgebreide voorlichting voor de röntgenoloog en de röntgen-assistent.

Reclame-fotografie

Deskundige artikelen van beroepsfotografen en reclame-deskundigen.

Varia

Interessante reportages, algemene artikelen, boekbespreking, vragenrubriek, humor, prachtige foto's.

JAARABONNEMENT (10 NUMMERS) f 12,50

Hoe abonneert U zich?

KNIP ONDERSTAANDE BON UIT EN ZEND HAAR VANDAAG IN!

BON Als brief zenden aan: Administratie „Camera Obscura", Nieuwe Gracht 7, Haarlem.

Gelieve mij te noteren voor:

ab. „Camera Obscura" ad f 12,50, welk bedrag heden per postwissel werd overgemaakt / werd gestort op giro 538600

Handtekening

Naam:

Adres:

F 150

FOTO

5e Jaargang No 1, Jan. 1950

UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE

WAARIN OPGENOMEN „KLEINBEELD FOTO"

Officieel Orgaan van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen en van de Nederlandse Fotografen Kunstkring. — Abonnementsprijs f 10.— per jaar bij vooruitbetaling. Losse nummers f 0.85. Voor België frs 225. Losse nummers frs 20. Agentschap voor België N.V. Nederlandse Boekenimport v/h Van Ditmar N.V., Markgravestraat 10, Antwerpen. Telefoon 33196. Giro 12847. — Agentschap voor Zwitserland: O. Burnand, Rue St.-Laurent 16, Lausanne. — Sole agents for advertisingrights in Great Britain: Albert Milhado & Co Ltd. 140, Cromwell Road, Kensington, London. S.W.7. — Redactie en administratie: Telgen 8, Hengelo. — Redactieraad: Dr H. J. van Opstall, Dr J. J. M. van Santen, G. A. W. Wagenaar, N. C. A. J. Zomer.

UIT DE INHOUD:

Critiek is van menselijke oorsprong . . . Blz. 5
Onderzoek van m.h. ontw. v. lage alkaliteit „ 7
De Bondssalon . . . . . „ 9
Willy Schurman N.F.K. . . . . „ 10
Uitslag wedstrijd Vrije Onderwerpen . . „ 17
Gevaert Gevapan film . . . . . „ 18
Kindertotografie . . . . . „ 20
De verzwakker van Farmer . . . . . „ 23
Electrochron belichtingsklok . . . . . „ 28
Bondsnieuws . . . . . „ 29
Baby Box, motiefkeuze . . . . . „ 31

UITGAVE: H. L. SMIT & Zn, HENGELO - GIROREKENING 42994 - BANK: DE TWENTSCHE BANK N.V., HENGELO; N.V. SLAVENBURG'S BANK, ROTTERDAM

Van de redactie

BIJ DE AANVANG VAN DIT NIEUWE JAAR IS HET ons niet alleen een behoefte de talrijke vrienden, die wij in de loop der jaren met en door FOTO en de Bond hebben leren kennen en waarderen, een voorspoedig en zegenrijk 1950 toe te wensen, maar willen wij tevens de vele nieuwe amateurs, die als gevolg van de abonnementenactie thans in de grote kring getreden zijn, een hartelijk welkom toeroepen. Wij hopen en vertrouwen, dat ook zij vrienden zullen worden.

Het is thans misschien wel het juiste ogenblik, hun iets te vertellen van de gewoonten van FOTO. Zij kunnen altijd bij de redactie aankloppen om raad of voorlichting, en steeds zal worden getracht, het antwoord niet alleen zo goed mogelijk te geven, doch tevens in zulk een vorm, dat men — bij technische vragen bijvoorbeeld — ook een redelijk inzicht krijgt van het probleem. Want evenzeer als de foto zich in de regel niet bepaalt tot zwart en wit, maar juist zijn grote waarde ontleent aan de overgangstinten, de nuances, zo is het ook met de technische kant. Men verwacht vaak zwart-of-wit eigenschappen, als het ware een dogmatische uitspraak over het gedrag van een ontwikkelaar, verzwakker of wat ook, terwijl de practijk zowel als de theorie meestal aantonen, dat het geheel van allerlei omstandigheden afhangt, wat er precies zal gaan gebeuren. Nu heeft de redactie van FOTO een rare gewoonte. Als er een brief binnen komt met zulke vragen, hebben wij waarlijk geen lust en geen tijd eerst naar de administratie te lopen of te bellen, om te controleren of de geachte briefschrijver wel abonné is. Iemand zit in de knoop, het is onze taak voorlichting te geven, toevallig zijn wij daartoe door ervaring en documentatie in staat, dus hij wordt geholpen. Mocht U dus een vriend hebben, die toevallig nog geen abonné is, laat hem maar schrijven; het behoeft niet geheimzinnig via Uw naam te lopen. Wij vragen slechts één tegenprestatie: sluit altijd postzegels voor antwoord bij. De correspondentie is tamelijk omvangrijk, weet U.

Onze tweemaandelijkse wedstrijden staan eveneens open voor een ieder, die houdt van de fotografie. Elke ingezonden foto wordt met een korte en soms scherpe critiek teruggezonden. Wij nemen het standpunt in, dat men een critiek vraagt om er wat van te leren, en dan komen wij met zoetsappigheid niet verder. Velen doen mee aan de wedstrijden uitsluitend om eens te peilen hoe zij staan ten opzichte van anderen en dat lijkt ons een gezond standpunt. Doch ook buiten de wedstrijden kan men van tijd tot tijd eens wat foto's insturen en daarover onze mening vragen. Wij hebben ervaren, dat men hiervan een bescheiden gebruik maakt, en dat is juist, want anders zouden wij in tijdnood geraken.

Wees nooit bevreesd, onbenullig te lijken; wij hebben ook onze tijd gehad dat de eenvoudigste dingen ons moeite bezorgden en dat een primitief prentje wonder wat voor ons betekende. Het heeft een aparte bekoring, juist diegenen, die er nog totaal nieuw tegenover staan, die het land nog ontdekken gaan, wat leiding te mogen geven.

Voorts is het onze gewoonte, een ieder in de gelegenheid te stellen in de redactionele kolommen te vertellen wat hij gemaakt of ervaren heeft. Hebt U een handig apparaatje bedacht en in elkaar geknutseld, stuur het in, met goede foto's en/of tekeningen. Velen kunnen er op die manier van profiteren, evenals U voordeel hebt van hun vindingrijkheid. Hebt U een mooi verhaal te vertellen, van een reis, een wandeling of wat ook, doe het, en stuur het in. Natuurlijk mèt foto's, want je bent fotograaf of je bent het niet, en in het eerste geval vertel je het óók met foto's.

Geven bepaalde artikelen U aanleiding tot commentaar, steek Uw mening niet onder stoelen of banken maar kom er mee voor de dag. Uw mening kan evenveel waard zijn als die van een ander.

En nu toch over meningen sprekend: wij hebben wel eens bemerkt, dat men ons oordeel als definitief beschouwt. Vooral bij de critiek op foto's komt dat voor. Nu is het een feit, dat wij per maand minstens een paar honderd foto's te zien krijgen, zo over 't gehele jaar gerekend. Meestal moeten wij ons dan in elk van die foto's verdiepen, want telkens opnieuw heeft men een stukje werk in handen, waaraan de maker klaarblijkelijk waarde toekent. Het betekent iets voor hem. Nu kan het heel goed gebeuren, dat wij dat essentiële er niet in zien, dat het zo verborgen bleef, dat het er a prima vista niet uit springt. Natuurlijk kan men dan zeggen dat die foto dùs faalt, maar zo eenvoudig is het niet. Op welk plan immers staat de maker in zijn ontwikkeling.

Ondanks alle (wij zouden haast zeggen:) routine komt het heus wel voor, dat wij de plank mis slaan, liever gezegd: te kort schieten. Weet U, er zijn twee typerende Franse opmerkingen

FOTOGRAFIE OF . . . . . ?

Men kan tegenwoordig vrijwel geen fotoperiodiek opslaan of er komt een artikel in voor, waarin min of meer diepzinnig wordt gepolemiseerd over de vraag of men aan de fotografie al of niet het predicaat-K-kunst mag toekennen. Al te gemakkelijk worden er dan de beeldende kunstenaars bijgesleept om als vergelijkingsobject te dienen.

Het heeft lang geduurd voor ik in mijn ballpoint klom, om aan deze reeds te lange serie nog een toe te voegen, zij het dan met een iets andere strekking dan gebruikelijk.

Wat willen we toch met die fotografie? Waarom spannen we ons zo in om in de voorste rijen te komen en schromen zelfs niet, om daarbij onze ellebogen te gebruiken? Vrijwel iedereen is overtuigd van haar belangrijkheid. Een samenleving zonder fotografie is ondenkbaar en zou een enorme terugslag geven op velerlei gebied. Denk eens aan de wetenschap — röntgenologie, sterrenkunde, geodesie, criminologie enz. —, een niet op te sommen toepassingsverscheidenheid, alleen al dáárin.

Met dat ene, die kunst, wil het echter maar niet vlotten en daarom schrijven we kolom na kolom, om de goê gemeente in te prenten, dat er een soort fotografie bestaat, welke Kunstfotografie heet en dat de beoefenaars daarvan artisten, echte artisten, kunnen zijn.

Daarmee nu maken we onze figuur, naar mijn mening, een beetje kwetsbaar. De beperkte kring waarin deze vertogen aandacht vinden is, in het algemeen, wel overtuigd van hun goed recht op die veel omstreden K. Maar de buitenstaander bekijkt dat wel iets anders. Ik zou U willen raden, laat Uw foto's eens wat meer zien aan die buitenstaanders en overweeg eens of hun critiek misschien enige grond heeft. Een jaar of tien geleden achtte ik alleen de „groten" bevoegd over mijn foto's te oordelen. Later liet ik mijn werk ook wel eens aan leken zien, omdat ze toch wel eens rake dingen opmerkten. Tegenwoordig doe ik dit geregeld en hecht aan hun mening een stijgende waarde, te meer omdat bij hen niet het gevaar bestaat dat ze mij in een bepaalde richting dwingen. De laatste keer, dat ik eens iets aan een deskundige liet zien, liet men mij weten dat mijn foto allerminst een kunstproduct was, maar meer in een geïllustreerd tijdschrift thuis hoorde. Wanneer ik echter met een bepaalde foto een kwart millioen lezers voor enige ogenblikken zou weten te boeien, meen ik dik tevreden te mogen zijn.

Wat die kunstschilders betreft, ik kan me volkomen begrijpen dat ze ons niet lusten. Zij moeten zich voelen als het oudste van twee kinderen die te veel in leeftijd verschillen. Wat hebben ze ook met ons te maken! Wij fotograferen, zij niet. Het is volkomen iets anders. Waarom willen we toch zo graag vaste voet bij die beeldende kunsten krijgen? Betekent de fotografie op zichzelf niet genoeg? Ik ben dik bevriend met een paar ridders van het penseel, maar wij laten onze verhouding niet vertroebelen door geharrewar over kunst, terwijl we elkaars werk toch kunnen waarderen.

Er wordt vaak geschreven dat we veel schilderijententoonstellingen moeten gaan zien, om ons peil te verbeteren. Het is verre van mij om, wie dan ook, er van te weerhouden schilderijen te gaan zien. Het is mogelijk, dat we er ons inzicht wat mee verdiepen. Spaar me echter voor thema's geïnspireerd op een schilderij. Het is bijna even erg als het naäpen, in allerlei variaties, van wat eenmaal als een succes-prent gold. We moeten die ban verbreken, ons bevrijden van de druk, welke ons van „bovenaf" wordt opgelegd. Ons losmaken van de idee beeldend kunstenaar te zijn en gaan fotograferen, alleen maar omdat we het zo leuk vinden en omdat die techniek toch zo echt interessant is. In de beeldende kunst betekenen we wellicht niet meer dan een orgeldraaier in de muziek; doch als fotograaf kunnen we onze plaats waard zijn en dat is, volgens mij, ruim voldoende. Dit heeft bovendien het voordeel, dat we onze haren van tijd tot tijd weer kunnen laten knippen en het alpinootje alleen op regenachtige dagen behoeven te dragen.

Oegstgeest, 27 December '49.

H. GROENENDIJK

---

gemaakt over critiek. De ene is *la critique est aisée*, en inderdaad zitten wij op ons gemak achter een bureau, liefst met de benen er óp, te bekijken wat U misschien vochtdruppels op het voorhoofd bezorgde. De tweede is: *la critique, c'est un monsieur*, en daarbij kan men de klemtoon op twee manieren kiezen, waarbij in beide gevallen het oordeel vernietigend blijft; de critiek: dat is maar één meneer, of: de critiek is óók maar een meneer als wij allen.

Nu willen wij nog niet eens generaliseren, hoewel elk werkelijk eerlijk jury-lid zal willen toegeven, dat ook zijn mening subjectief blijft en onderhevig aan tijdelijke stokpaardjes en invloeden. Wij willen U er alleen maar van doordringen, dat ons oordeel, omdat wij nu toevallig „redactie FOTO" zijn, niet Het Laatste Oordeel is.

Wanneer een foto voor U iets betekent, is die foto voor U geslaagd. En als U hem later nog eens tegen komt en hij U dan niet meer bevredigt, dan kunt U de voldoening smaken, bij Uzelf een verdere ontwikkeling te hebben geconstateerd.

Aantekening van de redactie. Ik ben blij, dat mijn alpinootje niet bedoeld kan zijn, want dat beschermt geen haren meer, die een Figaro behoeven; overigens is mij deze ballpointkreet uit het hart gegrepen. D. H.

MEDEDELINGEN VAN DE „STICHTING VOOR FOTOGRAFISCH ONDERZOEK EN VOORLICHTING"

(Proefstation Vakgroep Fotografie)

*

II.

DE METOL-HYDROCHINON-ONTWIKKELAAR VAN LAGE ALCALITEIT

door Dr E. W. Hellendoorn

3. AANLEIDING TOT HERNIEUWD ONDERZOEK

Hoewel het onderzoek van Beukers algemeen bekend is geworden, is het merkwaardig, dat toch niet de consequentie er uit is getrokken, die men zou verwachten, nl. dat in ontwikkelaars met een pH lager dan ca 9 het hydrochinon er voortaan uit weggelaten zou worden. Bepalen wij ons tot de Kodak-ontwikkelaars, dan zien wij, dat niet enkel de D-76 in gebruik is gebleven, maar ook de variant de z.g. gebufferde D-76 met borax en boorzuur. De later uitgebrachte fijnkorrelontwikkelaars van Kodak, de DK-20, de D-23 en de D-25 zijn wel zuivere metol-ontwikkelaars. De meest recente ASA-standaard-ontwikkelaar voor kleinbeeldfilms is daarentegen weer een metol-hydrochinon-ontwikkelaar.

Hieronder laten wij de samenstelling volgen van de genoemde ontwikkelaars met de gemeten pH van de door ons bereide ontwikkelaars. Van de D-76 en de DK-20 hebben wij eveneens de pH gemeten van een verpakte ontwikkelaar na oplossen in uitgekookt gedestilleerd water.

Chemicaliën in g/l	D-76	D-76 b.b.	DK-20	D-23	D-25	ASA
metol	2	2	5	7.5	7.5	2
natriumsulfiet, sicc.	100	100	100	100	100	80
natriumbisulfiet	—	—	—	—	15	—
hydrochinon	5	5	—	—	—	4
borax	2	8	—	—	—	4
boorzuur	—	8	—	—	—	—
Kodalk	—	—	2	—	—	—
natriumthiocyanaat	—	—	1	—	—	—
kaliumbromide	—	—	0.5	—	—	0.5
gedest. water tot	11	11	11	11	11	11
pH (eigen opl.)	8.65	8.37		7.72	7.30	8.62
pH (Kodak-verp.)	8.63		8.32			

Tussen de door Beukers gebruikte oplossingen en de D-76 vond ik één, misschien belangrijk, verschil, nl. dat hij werkte met ontwikkelaars met 76 g natriumsulfiet, krist. per l. (0.3 molair), terwijl de D-76 200 g bevat (0.8 molair). Zou het hydrochinon een verhoogde werkzaamheid bezitten bij een grotere hoeveelheid sulfiet? Uit een ander onderzoek van Beukers (Dissertatie p. 119) blijkt dit het geval te zijn. Hij vond een belangrijke toename van de zwarting (vermindering van de inductieperiode) na 6 min. ontwikkelen in een hydrochinon-ontwikkelaar met opklimmend sulfietgehalte. De ontwikkelaars hadden een pH van 9.6 en het sulfietgehalte varieerde tot een maximum van 0.4 molair. Tussen 0.3 molair en 0.4 molair sulfiet was het verschil niet groot meer, doordat de eind-gammawaarde ongeveer was bereikt. Het is nu zeer goed mogelijk, dat een verhoging van het sulfietgehalte tot 0.8 molair nog wel van invloed is bij een lagere pH, zoals van de D-76.

Op mijn verzoek heeft mej. dra A. G. Harting hetzelfde onderzoek van Beukers nog eens herhaald met de D-76 met borax en boorzuur.

4. HET ONDERZOEK VAN DE D-76 MET BORAX-BOORZUUR

4.1. Het belichten, ontwikkelen en doormeten van de strookjes.

Als film is Agfa Dokumenten-Film gekozen. Deze film bleek practisch ongevoelig voor rood licht en leent zich door zijn grote steilheid goed om kleine variaties in de ontwikkelaar te kunnen aantonen.

De belichting had plaats in de DIN-sensitometer met de op daglicht gestandaardiseerde lamp. De filmstrookjes bevonden zich daarbij achter een zwartingswig.

Voor het ontwikkelen werd elk strookje in een roestvrij stalen raampje geklemd. Elk houdertje met filmstrookje werd daarna in een glazen buis gebracht, die 230 cc ontwikkelaar bevatte en afgesloten was met een ingeslepen stop. Deze buizen werden 12 × per minuut in een thermostaat van 20°C gewenteld.

Indien een luchtbel in de ontwikkelaar aanwezig was, werd een hogere zwarting bereikt dan zonder luchtbel. Dit wordt veroorzaakt door een intensievere roering dan mogelijk is met alleen het heen en weer vallen van het stalen raampje. Bij deze proeven is er voor gezorgd, dat geen luchtbel tijdens het ontwikkelen aanwezig was.

Het was mogelijk om de ontwikkelaar steeds op dezelfde wijze samen te stellen en het ontwikkelen reproduceerbaar te doen plaats hebben, zodat een variatie in de zwarting van ten hoogste 0.1 werd verkregen.

De zwartingen werden gemeten met de densograaf van Goldberg. Op de vergelijkingswig werd een strookje onbelichte en uitgefixeerde film gelegd om de blauwe eigenabsorptie van de film te compenseren. De pH-waarden van de ontwikkelaars zijn gemeten met de glaselectrode en kaliumbiphtalaatoplossing (pH 3.95) en borax-oplossing (pH 9.24) als ijkoplossingen.

4.2. Het verloop van de ontwikkeling in de D-76 b.b.

Strookjes Agfa Dokumenten-Film zijn na belichten achter de wig gedurende verschillende tijden ontwikkeld, waarna van elk

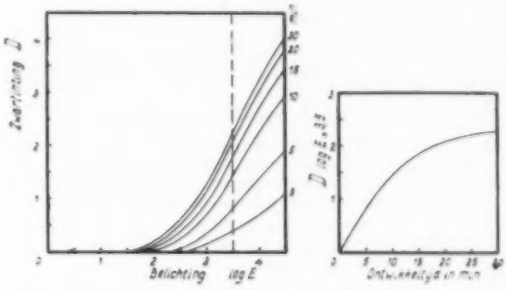

Fig. II.

De zwartingscurven en het verloop van de zwarting bij de belichting log E = 3.5 in verband met de ontwikkeltijd.

strookje de zwartingscurve is opgetekend (fig. II a). De zwartingen bij de belichting log E = 3.5 zijn afzonderlijk in fig. II b tegen de ontwikkeltijden uitgezet. De zwartingstoename is na 20 min. ontwikkelen niet groot meer. De maximale waarde is bij deze film na ca 30 min. ontwikkelen bereikt.

4.3. *Het verloop der ontwikkeling bij variatie van het metolgehalte zonder hydrochinon.*

Het was de bedoeling om, als bij de proeven van Beukers, een serie strookjes eerst te ontwikkelen in ontwikkelaars zonder hydrochinon, maar alleen met een toenemende hoeveelheid metol, om de verkregen zwartingen daarna te vergelijken met die, verkregen na ontwikkeling in ontwikkelaars, waarin de verhouding metol tot hydrochinon was gewijzigd.
Ontwikkelaars, die behalve 200 g natriumsulfiet, krist., 8 g borax en 8 g boorzuur per 1 nog een hoeveelheid metol bevatten, variërend van 0 tot 10 g, vertoonden een afname van de pH en een minimum in de redoxpotentiaal. Hoe lager de redoxpotentiaal hoe sterker reducerend de oplossing is. Het resultaat zien wij aan het zwartingsverloop na 10 en 20 min. ontwikkelen in die oplossingen.

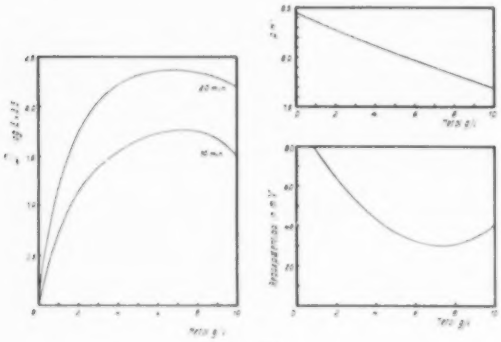

Fig. III.
De invloed van de verhoging van de hoeveelheid metol op de pH en het ontwikkelend vermogen.

De pH neemt af, omdat metol door het er aan gekoppelde zwavelzuur vrij sterk zuur reageert. Niettegenstaande de pH-daling neemt de reducerende kracht in het begin toe, door de toename van de hoeveelheid reducerende stof. Door een grotere metoltoevoeging komt de pH echter in een gebied, waar het metol veel langzamer gaat werken, welk verlies dus door de hogere metolconcentratie niet meer goed gemaakt kan worden. Daardoor neemt de reducerende kracht weer af.
Om een zuiver beeld te krijgen van de invloed van de metolconcentratie op de ontwikkeling moet de pH-waarde met wat loog in de verschillende ontwikkelaars op 8.4 gehouden worden.

4.4. *De verhoging van de dekking door hydrochinon.*

Om de invloed van hydrochinon op de zwarting van een metolontwikkelaar na te gaan, of om, omgekeerd geredeneerd, de invloed van metol op de incubatieperiode van hydrochinon bij deze pH te onderzoeken, werden ontwikkelaars gebruikt, die steeds

200 g natriumsulfiet, krist.
8 g borax en per liter
8 g boorzuur

bevatten, terwijl metol en hydrochinon in wisselende verhouding aanwezig waren, maar zo, dat de totale hoeveelheid steeds 7 g bedroeg. Met wat loog werden de pH-waarden van alle oplossingen op pH 8.4 gebracht.

De zwartingen D bij een bepaalde belichting log E = 3.5, die met deze ontwikkelaars werden verkregen, zijn steeds vergeleken met de zwartingen in dezelfde ontwikkelaars, echter zonder hydrochinon.

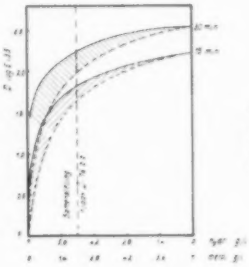

Fig. IV.
Zwartingen D log E = 3.5 van gevariëerde metol-hydrochinon ontwikkelaars (———) en van de overeenkomstige metol-ontwikkelaars (- - - - -) na 20 en 30 min. ontwikkelen.

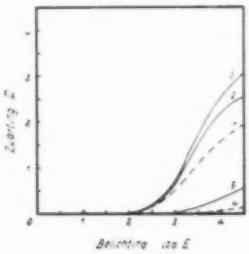

Fig. V.
Curve 1 is gefixeerd na 2 min. ontwikkelen in metolontwikkelaar. Curven 2 en 3 zijn resp. 17 en 25 min. na-ontwikkeld in hydrochinon-ontwikkelaar. Curve 4 is gefixeerd na ½ min. ontwikkelen in metol-ontwikkelaar. Curve 5 is na-ontwikkeld in hydrochinon-ontwikkelaar.

Deze zwartingen zijn, na resp. 15 en 30 min. ontwikkelen, uitgezet tegen de samenstelling van de diverse ontwikkelaars, waarbij de getrokken curven betrekking hebben op de metol-hydrochinon-ontwikkelaars, de gestippelde curven op de metol-ontwikkelaars. De zwartingen in ontwikkelaars met alleen hydrochinon tot een hoeveelheid van 7 g waren na 30 min. ontwikkelen nihil. De zwartingen, verkregen na ontwikkelen in metol-hydrochinon-ontwikkelaars van wisselende samenstelling liggen overal hoger dan die, verkregen in de overeenkomstige metol-ontwikkelaars. Dit komt sterker tot uiting bij langer ontwikkelen.
In de figuur is de samenstelling van de D-76 aangegeven, nl. 2 g metol en 5 g hydrochinon. Wij zien dus, dat de toevoeging van 5 g hydrochinon bij deze pH de zwarting niet belangrijk doet toenemen. Dezelfde zwartingstoename in dezelfde ontwikkeltijd zouden wij ook kunnen bereiken door ongeveer 3 g metol i.p.v. 2 g metol te nemen.
Wij bereiken het natuurlijk ook door in de metol-ontwikkelaar een paar minuten langer te ontwikkelen. Bovendien komt de invloed van het hydrochinon minder tot uiting, wanneer wij kort ontwikkelen. Wanneer wij de uitkomst van deze proef op deze film bij pH 8.4 mogen generaliseren, dan achten wij het volkomen verantwoord om het hydrochinon weg te laten uit ontwikkelaars met een pH van 8.4 en lager.
De pH van de normale D-76- en ASA-ontwikkelaar ligt bij pH ca 8.6 zodat de werking van het hydrochinon bij die pH iets geprononceerder zal zijn. De ASA-ontwikkelaar valt in vergelijking tot de D-76 echter ongunstig uit door zijn lagere sulfiet- en hydrochinongehalte. Wij zouden dan ook moeten adviseren om, óf het sulfiet- en hydrochinongehalte te verhogen, óf bij gelijkblijvende pH het hydrochinon weg te laten en het metolgehalte te verhogen, waarbij nog als bijkomstige omstandigheid een betere buffering bij die pH bereikt moet worden.
Wij merken hierbij nog op, dat het verschil in het resultaat tussen deze proef en die van Beukers, die vond, dat bij pH 9 het hydrochinon nagenoeg niet meer bijdroeg tot de zwarting, terwijl wij constateren, dat de bijdrage bij pH 8.4 nog te merken

De 11de Nationale Kerstsalon BONDSSALON

De Amsterdamse Amateur Fotografen Vereniging zal aan deze Kerstsalon kunnen blijven denken als aan een zeer geslaagde expositie van Nederlands werk.
Vorig jaar meenden wij een opmerking over een al te grote eenzijdigheid in de Arti-zalen niet achterwege te kunnen laten, dit jaar was het of een frisse wind door de Nederlandse werkers gewaaid heeft, want niet alleen was er meer durf in voordracht en frisser visie, doch ook meer kracht in tint en toon te vinden. Zoetelijk mocht men het hier geëxposeerde zeker niet noemen en het beste bewijs daarvoor is misschien wel, dat grote dagbladen niet alleen een waarderende bespreking gaven, doch ook reproducties van tentoongestelde foto's daarbij afdrukten. Men kent onze opvatting, dat het oordeel van ben, die buiten onze eigen kringetjes staan, niet veronachtzaamd mag worden. Hier was veel werk te zien, dat ook anderen dan de ingewijden wist te boeien.
Men kan in tentoonstellingsverslagen wel eens lezen, dat het ondoenlijk is, alle namen te noemen van ben, die zich verdienstelijk gemaakt hebben, en dat men zich moet bepalen tot een willekeurige greep. Als wij hier vermelden, dat er buiten de kleurendia's 230 foto's geëxposeerd waren, en dat de keuzecommissie zijn werk goed heeft gedaan, dan wordt het duidelijk, dat ook wij op deze plaats niet alle werkers kunnen noemen; de catalogus geeft daarvan een volledig beeld. Niettemin laten wij hieronder enkele opmerkingen volgen, waar het geëxposeerde ons tot een aantekening verleidde. Wij doen dit alfabetisch.
Zo viel ons op het werk van Frans Berg, in het bijzonder diens „Tors". De impressies van een beeldhouwerswerkplaats van J. H. den Boestert voerden terecht tot een bekroning van diens werk, terwijl wij het eveneens volledig eens waren met de bekroning van de inzending van George Braun, vooral diens voortreffelijke portretstudies II en III. Joh. van Bueren leverde goed werk, vooral met het Meisje. Prima koppen gaf Martien Coppens (buiten mededinging) te zien; voor wie mocht twijfelen of het begrip „candid" ooit in harmonie kan zijn met kunst, was deze collectie een studie waard. Voortreffelijke voordracht en zuivere levensechtheid. Goed! was onze aantekening bij Roel Echtermeijer; het enige werkstuk van Johan Fegel evenwel achten wij nog een experiment, in welk woord wij mede opgesloten voelen het niet geheel geslaagd zijn. Wat Fegel wil is interessant, maar hier was nog niet de rijpheid aanwezig, die blijvend boeiend werkt. Het gehele geëxposeerde oeuvre van Gallas was voortreffelijk in elk opzicht, en wij kunnen ons voorstellen, dat de jury inderdaad niet lang hoefde te weifelen om hem de zilveren A.A.F.V.-bokaal voor 1949 toe te kennen. In het bijzonder trof ons „Binnenplaats". Godfried de Groot heeft in „Guus Hermus" een karakter prima getekend; Frans Grummer liet ons genieten van zijn visie in „Requiem". H. Grubben heeft zich o.i. een veel te zoetige techniek eigen gemaakt, waardoor hij bijv. zijn „Missionaris" totaal bederft. Kuhfus wist in goede stemming te vertellen van „Priestergraven", de (bekroonde) mede-Amsterdammer F. Lemaire pakte ons het meest in „Theater", goed zowel van actie als van compositie.
Heel goed is Frater Liduinus in „Allumium", doch ook het andere uiterste blijkt hij te beheersen in „Uit oude tijd". „Anna I" en „Anna II", zeilschepen van Harry Mosch achten wij zeer goed van actie, blondheid en vormgeving, fris en pittig werk, terwijl J. Nauta het aan de strandzijde zocht en een goed drietal van zand en duinen te zien gaf. Leen van Oudgaarden kon ons weer het meeste boeien met zijn „Bohemiens", die wij toevallig in het vorige nummer reproduceerden.
„Thorn" van G. M. la Riviere moet beslist even genoemd worden, terwijl wij ook de goede kwaliteiten in het werk van A. Rutgers niet onvermeld willen laten. „Baedeker" van J. J. M. van Santen was prima van visie, zijn infra-rood impressie van een landschap met boerderij niet alleen interessant, maar ook een aanwijzing, dat het typisch-technische ook artistieke mogelijkheden heeft. Ch. Scherer, wiens inzending eveneens bekroond werd, was o.i. op zijn best in „Jordaankinderen". De bekroonde Stieneker was raak in „Klein maar dapper" en gevoelig in „Een dag werd geboren". Steef Zoetmulder, eveneens bekroond, gaf een zeer mooie compositie te zien. Buiten mededinging toonde Gompelmans een mooi high key in „Studie", terwijl J. J. Hens klaarblijkelijk het destijds van hem door Mathieu Koch gemaakte portret beantwoordde met een portret van deze voortreffelijke werker.

Dit was inderdaad een salon, waarop Bond en A.A.F.V. met veel voldoening kunnen terugzien! Laat dit mede voor allen een prikkel zijn, reeds nu voor de twaalfde Kerstsalon te gaan werken, want deze blijft toch steeds het hoogtepunt voor wat de Nederlandse fotografie te bieden heeft. D. H.

---

is, wellicht daarin gezocht moet worden, dat bij deze proef het sulfietgehalte bijna het drievoudige bedroeg als in zijn proef.

5. DE VERKORTING VAN DE INCUBATIEPERIODE VAN HYDROCHINON DOOR METOL.

Wanneer in een hydrochinon-ontwikkelaar met een pH van bijv. 9.5 wordt ontwikkeld, dan zien wij de eerste minuten in het geheel geen beeld opkomen. Vrij plotseling zien wij dan de krachtigst belichte delen verschijnen, daarna pas de schaduwpartijen. De tijd, die er verstrijkt, tussen het indopen van de emulsie in de ontwikkelaar en het zichtbaar worden van de eerste beeldsporen, heet de incubatie- of inductieperiode van de ontwikkelaar. Bij metol is deze (nagenoeg) niet aanwezig, bij hydrochinon is deze bij lage pH zeer lang. Verhoging van het sulfietgehalte blijkt de incubatieperiode te kunnen verkorten. Uit het bovenstaande blijkt, dat, hoewel hydrochinon zelfs met veel sulfiet bij pH 8.4 nog een zeer lange incubatieperiode bezit en na 30 min. nog nauwelijks een beeld te zien geeft, het wel tot de zwarting bijdraagt in aanwezigheid van metol.
Wij kunnen nog op andere wijze laten zien, dat metol de incubatieperiode verkort, nl. door een belicht strookje kort met metol voor te ontwikkelen en dan met hydrochinon na te ontwikkelen. Het hydrochinon verhoogt dan ook de zwarting van het voor-ontwikkelde strookje (zie fig. V).
De metol-ontwikkelaar bevatte 2 g metol, de hydrochinon-ontwikkelaar 5 g hydrochinon; de pH van beide was 8.4.
In de figuur stellen de zwartingscurven 1, 2 en 3 de in metol-ontwikkelaar gedurende 2 min. voor-ontwikkelde strookjes voor, waarvan 1 na het ontwikkelen direct is gefixeerd, 2 en 3 daarna 17 min., resp. 25 min. in hydrochinon-ontwikkelaar verder zijn ontwikkeld.
Curven 4 en 5 zijn verkregen na ½ min. voor-ontwikkelen in de metol-ontwikkelaar; 5 is daarna nog 17 min. in de hydrochinon-ontwikkelaar na-ontwikkeld.
De hydrochinon-ontwikkelaar gaf ook na 30 min. ontwikkelen nog geen spoor van een beeld te zien. Wij zien dus duidelijk, dat het hydrochinon een geringere incubatieperiode bezit, wanneer het een reeds gedeeltelijk gereduceerde korrel verder moet ontwikkelen.
In de metol-hydrochinon-ontwikkelaar van geringe alcaliteit begint dus het metol het latente beeld in een beeld van grover zilver om te zetten, waarna het hydrochinon pas in staat wordt gesteld om aan de verdere beeldopbouw bij te dragen. *(Slot volgt)*

WILLY SCHURMAN N.F.K.

★ *Destijds vermeldden wij, dat drie mensen aan de zware eisen voldaan hadden, die voor het kernlidmaatschap van de vernieuwde Nederlandse Fotografen Kunstkring worden gesteld.*
Het waren Willy Schurman, Pim van Os en M. Woldringh. Op Woldringh scheen ons spotlight reeds in het Septembernummer van vorig jaar, thans willen wij ons eens bezig houden met Willy Schurman.
Er werd eens een losse opmerking gemaakt, dat artikelen als deze iets gaan ricken naar persoonsverheerlijking; zij zijn verre van dat. Want als men overweegt, dat het waarlijk niet eenvoudig is, 25 foto's op groot formaat uit te stallen, die alle genade kunnen vinden èn naar techniek, èn naar vorm en voordracht, èn naar inhoud, in de ogen van vijf van de beste en ook meest critische fotografen in ons land, dan betekent dat toch minstens, dat het interessant is iets te vernemen over de opvattingen van die fotograaf over zijn werk, en zo mogelijk ook over de manier, waarop hij werkt.

Willy Schurman heeft het toen goed bekeken. Men kon — na de vernieuwing in de N.F.K. waaraan hij zelf een zo groot aandeel had — door het inzenden van 10 foto's het voorlopig lidmaatschap verwerven, indien deze collectie althans aanvaard werd, en dan tevens zijn stem doen gelden, welke van die collecties de sterkste waren. De vijf beste inzenders werden daarbij voorlopig jurylid, zij zouden straks de collecties van elk 25 grote foto's te beoordelen krijgen, waarmee het kernlidmaatschap verworven kon worden, en daarmee het recht, achter de naam de letters N.F.K. te voeren. Zelf moesten die jury-leden echter op gelijke wijze het kernlidmaatschap gaan verwerven, zij verkregen dit niet automatisch.
Twee der jury-leden, Pim van Os en M. Woldringh, dongen reeds spoedig naar dit kernlidmaatschap en verwierven het ook. Daartoe moest hun collectie dus eigenlijk door een onvolledige jury beoordeeld worden, nl. door alle vijf minus één: zij zelve. Dit kon nu eenmaal niet anders, men moet op de een of andere manier een begin maken. Nu is de sfeer bij de N.F.K. wel voldoende waarborg, dat er heus geen onder-onsje zal ontstaan, waarschijnlijk was men zelfs in deze gevallen nog critischer, maar hoe dit ook zij, Willy Schurman had er nu eenmaal zijn zinnen op gezet, de eerste te zijn, die geheel normaal het kernlidmaatschap zou veroveren. Zijn collectie van tien had hij daarom zulk een kwaliteit gegeven, dat hij wel voorlopig aanvaard werd, maar niet in de jury terecht kwam. Daarna haalde hij zijn beste werk voor de dag en zond zijn grote collectie in.
Dit ter inleiding en als illustratie van een andere kant van zijn natuur, want dit was „sport". Hij is ook een verwoed zeiler.

Schurman is vóór alles gevoelsmens. Wij hebben het vroeger meegemaakt, dat hij redeloos in de put raakte door een losse opmerking over zijn werk, zelfs over het uitblijven van een waarderende reactie daarop. Wij hebben hem ook zien öpveren door een onverwachte waardering en zo wild aan het werk zien slaan, dat hij alle andere dingen er om vergat. Alleen zij, die hem heel goed kennen en vaak een boom met hem hebben opgezet, weten, dat dit slechts schijnbaar onevenwichtigheid is, en dat het voortspruit uit zijn hartstochtelijke liefde voor de fotografie als uitdrukkingsmiddel, en zijn onverzettelijke wil tegenover zichzelf te bewijzen, dat fotografie kunst kàn zijn. Want als hij dan weer een paar dingen gemaakt had, waar het naar zijn gevoel wel „in zat", en een ander dat niet opmerkte, dan besefte hij weer opnieuw de eigen subjectiviteit en welhaast de onmacht tot nòg groter inspanning. Dit heeft een tijd lang een sterke gemaniereerdheid in zijn werk tot gevolg gehad. Een imposantheid, die niet diep ging.
Zijn ster ging snel omhoog, in Den Haag. Toen hij zich zelfstandig vestigde aan hetzelfde adres, waar hij nu nog werkt, had hij reeds bekendheid gekregen als bedrijfsleider in een fotografisch atelier, waar men besefte, dat hem veel vrijheid van werken gelaten moest worden. Het werd in zekere zin mode, een door Schurman gemaakt portret te hebben. Daar zijn prijzen niet al te zachtzinnig waren, was dit publiek geselecteerd, en men herkende dit werk snel (zelfs het publiek) door die

Willy Schurman *Het spookhuis*

Er viel zo'n eigenaardig licht overheen, het was geen spookhuis maar Schurman zag het er in. Die vreemde borstels van gras op de muur, die rare opgetrokken wenkbrauwen boven de vensterbogen. De berglelling zorgde voor een donkere achterground bij die vreemde gevel in dat aarzelende licht. Romantiek is hem dan ook zeker niet vreemd, we hebben die trouwens, zelfs in een „candid" foto, allen nodig.

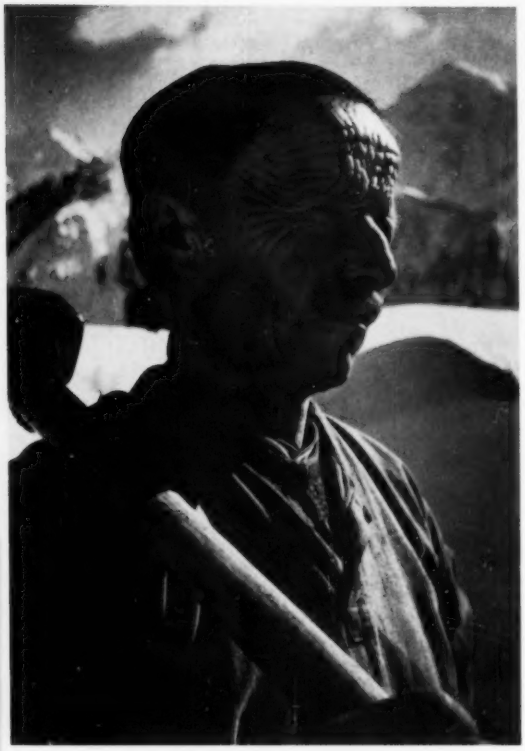

Voor zover er bij Schurman sprake van zou zijn, dat hij wel eens niet voor zijn plezier fotografeert: hier een vacantiefoto, in dezelfde tijd gemaakt als die op de omslag. Men kan het een buiten-portret noemen, maar in elk geval moeten wij deze foto waarderen om de eenvoudige middelen, waarmee hij zijn verhaal goed vertelt. Geen bijzondere effecten, strak van opvatting. Er is absoluut een bepaalde stylering aanwezig, zonder dat die zich door extravagance opdringt.

bepaalde zwier, die typische lijn- en vlakwerking, welke vaak samen ging met een neiging tot low-key. Dit werk stond op een zeer goed peil, maar toch was het de ware Willy niet.

Psychologisch is het interessant, deze manier, deze stijl voor door-de-band-werk, uit te pluizen. We willen daarop niet te ver ingaan, maar ons inziens liggen er invloeden aan ten grondslag van Godfried de Groot, waar Schurman eens een deel van zijn opleiding kreeg. En diens manier van werken moge knap en imponerend zijn, het is de uitingsmethode van De Groot, en van niemand anders. Diens stijl is het, iemand anders voor te dragen dan hij in het dagelijks leven is, enkele trekken er uit te nemen en die imposant — en overtuigend — op de voorgrond te plaatsen.
Het heeft jaren van rijping gevergd, voordat Schurman besefte dat zijn natuur een andere is, en dat hij slechts door *die* aan het woord te laten het beste geven kan dat in hem is. En dat is de eenvoud, het simpele gevoel van mens tegenover mens. Want hij houdt van de mensen, het is hem een gruwel, met iemand in onmin te moeten geraken. De gecompliceerdheid van de eigen natuur, vermoeiend voor de eigen geest voor wie zich daarin te veel verdiept, brengt hem er toe, zich zo gaarne te willen geven zo als hij is, à prendre ou à laisser, en het als een noodzaak te voelen, dat alle mensen dit behoren te doen. Ook zijn cliënten, en die plegen juist heel anders aangegord een fotografisch atelier te betreden.

Indien een dergelijke overtuiging maar sterk genoeg in ons leeft, vindt die onherroepelijk weerklank bij de ander, want het is een rechtstreeks beroep op het goede in ieder mens, èn een uitnodiging zich te ontspannen, te ontgorden.

Het atelier van Schurman is mooi en interessant. Zijn gevoel voor kleur verraadt zich in soepele gordijnen met prachtig harmoniërende pasteltinten, waardoor hij zijn achtergronden kan arrangeren in harmonie met zijn onderwerp, ook al is de kleur voorlopig door het zwart-wit eigenlijk bijzaak. Het personeel heeft opdracht alle apparatuur onmiddellijk na de opneming weer weg te ruimen, men komt dus binnen in een grote ruimte waar niets herinnert aan een fotograaf, eerder aan een zaal, waar een entourage geschapen is die mogelijk voor een modeshow zou kunnen dienen, gezien die verschillende tinten. Feitelijk is alles fotografische achtergrond, welvende wanden en een hoekiger bank inclusis. De zware camera rolt straks wel naar de gewenste plaats. Gemonteerde spotlights, nu nog achter gordijnen verborgen, en de algemene verlichting zullen het model wel vinden. Want punt 1 voor Schurman is: regie, en daaraan gaat vooraf: iemand op zijn gemak stellen. Het lukt hem wonder wel, want hij treedt U niet autoritair tegemoet en zijn ogen vragen om vertrouwen door het zelf te geven.

Het woord regie klinkt vreemd in dit verband, en als wij hier de uitdrukking van Schurman zelve gebruiken: „de mensen moeten ontluiken", dan voelen we duidelijk, dat hij daarbij in de eerste plaats aan vrouwen denkt.
„Stel belang in ze, en ze ontluiken van zelf. Ik kreeg eens een telefoontje van iemand, die graag een portret van zijn vrouw wilde hebben, om in zijn portefeuille te dragen. Met moeite had hij haar er toe kunnen overhalen en hij hoopte dat ik er iets goeds van maken zou. Ze kwam. Het was een jodin, en de afgelopen jaren hadden hun moet duidelijk achtergelaten. Ze was verwelkt, zonder nog weer zo oud te zijn, dat de kop interessant was geworden. Een z.g. karakterkop is overigens meestal een gemakkelijk succes. De prestatie ligt minder bij de fotograaf dan bij de natuur. Ik begreep waarom ze niet wilde komen, eerst.

Het is tekenend voor ons ambacht, en soms een vloek, dat wij altijd maar gedisponeerd moeten zijn. Ik moest me in haar verdiepen, en dat kun je alleen maar als je dat werkelijk meent. Ze moest een knap meisje geweest zijn en terwijl ik er op stond te zinnen, hoe ik het gesprek daarop zou kunnen brengen zonder dat het opviel, voelde ze mijn belangstelling. Ik nam notitie van haar. En je zult het nu gek vinden, maar 't was of er weer spanning kwam in die huid, of dat lichaam weer veerkracht kreeg. Ik vond dat zo fijn voor haar, dat ze het gevoeld moet hebben, want over koetjes en kalfjes pratende had ik al twee plaatjes van 'r, toen ze dacht dat ik nog met de lampen bezig was".

Het gaat om de kleine dingen. Een atelier heeft zijn voordelen door de aanwezige outillage, maar het bezwaar, dat de mensen uit hun sfeer gehaald blijven. Zij zijn toch al uit hun doen geweest, toen zij binnen kwamen (falikant verkeerd is bijv. ook ze lang te laten wachten, dat is net zo iets als bij een tandarts) en de omgeving werkt dan niet bepaald mee om hun een natuurlijk gevoel terug te geven. „Ik had laatst een mondain type bij me. Ik stelde mij zo voor, dat ze in de lounge van een hotel of een bar een betere houding wist te vinden, eigenlijk van-zelf had. Maar hier wilde dat niet lukken. Waarom heeft zo'n vrouw bij die gelegenheden die houding? Omdat er mannen naar haar kijken. Het wàs een prachtvrouw, en dan is het niet moeilijk, aan die bewondering toe te geven. Ze merkte het gauw genoeg, dat ik haar als het ware op een voetstuk plaatste".

„Een schilder heeft een bepaalde visie van zijn model. Als dit nu maar zo ongeveer in de houding zit die hij nodig heeft, dan is dat model zijn hou-vast, hij copieert die niet, want als hij een goed schilder is, komt zijn visie van de persoonlijkheid er vanzelf in".
„Wij copiëren wel, en het moment van opneming is bepalend voor de foto. Wij moeten eveneens een visie van de persoonlijkheid hebben en het model er toe brengen, in die bepaalde sfeer te komen tot het gelaat — èn het gehele lichaam! — dat uitdrukt. Dat moment leggen we vast".
„Een schilder gebruikt dit trucje ook, als hij aanstuurt op een bepaalde uitdrukking van ogen of mond. Dat zit dan weer in zijn geheugen gegrift en op dat herinneringsbeeld werkt hij weer verder".

Een portretfotograaf, die zijn werk aldus opvat, betreedt psychologisch terrein. Het zou echter, menen wij, onjuist zijn, daartoe psychologie te gaan studeren en het probleem als het ware volgens de verstandelijke weg te benaderen. Beter is die psychologische kijk, die van nature groeit, die ontstaat als men zijn ogen de kost geeft, het practijk-soort, dat bijv. de handige verkoper eigen is, hoewel de parallel hier niet verder gaat dan als

Een van die foto's, die Schurman gaarne maakt maar die men niet spoedig van hem te zien krijgt, omdat zij eigenlijk experimenteel blijven. „Ze was juist binnen gekomen en nam, een beetje onwennig nog, de omgeving op. Ze stond me bij m'n voorbereidingen een beetje in de weg en ging uit 't gedrang. Terwijl ik met 'r praatte zocht ze een gemakkelijker houding èn een steuntje. Ik vraag me af, of dit het werkelijke meisje is . . . ."

aanduiding van de aard van de mensenkennis, die hiermee bedoeld wordt.
Zeer typerend en niet heel flatteus voor een ons overigens onbekende en zonder twijfel waardige heer was de volgende uitlating van Schurman. We spraken daarbij over een artikel van zijn hand in een der laatste Jaarboeken, waarin hij naar voren brengt, dat speciaal de mannen zulk een merkwaardige opvatting hebben van hun beste gezicht en houding: „Zo'n blaaskikker zie ik dan ineens in zijn pyjama staan, waarbij hij denkt dat hij alleen is en zich lekker geeuwend op z'n rug staat te krabben. Dat brengt je dan vanzelf op de menselijke kant van het geval en meestal is het niet moeilijk hem te „schatten" en te weten te komen, waarnaar zijn grootste belangstelling uit gaat en wat hij doet voor de kost. Natuurlijk moet je ook aanvoelen, of je hem als leidend ingenieur, of zakenman dan wel als huisvader zult gaan fotograferen. Veel mannen hebben namelijk

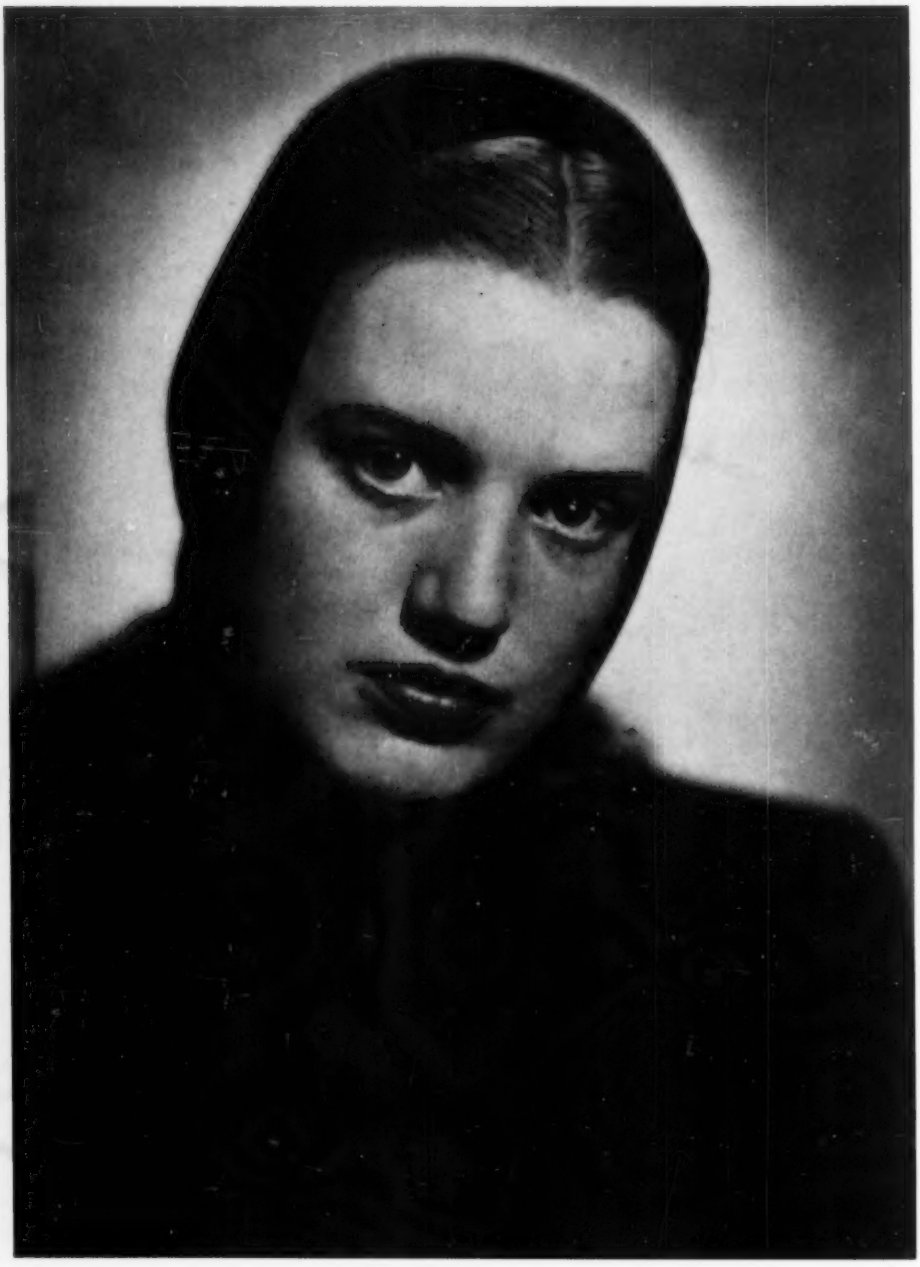

Willy Schurman *Portret*

Met uiterst eenvoudige middelen is een goede opbouw verkregen. Die is nodig, maar eigenlijk vanzelf ontstaan, want daarom ging het allerminst. Wat zeggen deze ogen veel, samen met de mond, maar vooral de ogen! Dit is werkelijk een uitbeelding van een mens, dit is een mens, men voelt persoonlijkheid, men ontmoet hier iemand. En is het U ook maar een ogenblik opgevallen — anders dan analyserend waarom dit portret ons zo boeit — dat de ogen ons recht aankijken? Een van de dingen die vaak storen in een fotografisch portret werd hier een der belangrijkste factoren in de voordracht en daardoor in deze verantwoord gebruikt.

Willy Schurman *Portret*

Als men vergelijkt wat deze foto wil uitdrukken met die waarbij het meisje het atelier binnen kwam, dan is tevens duidelijk, wat Schurman in dit meisje zag en wat hij er uit naar voren haalde: fragiliteit. De gelaatsuitdrukking werd in harmonie gebracht met de broosheid van dit uiterst blonde haar. Geen gemanieerdheid meer in die zin, dat er slechts een imponerende maar holle façade zou zijn; in deze vorm is het o.i. volkomen verantwoord.

twee gezichten. Eigenlijk drie, dat derde is dan voor de fotograaf, maar die wil 't niet hebben".
Mannen vragen ook bij voorkeur om een „fotogewoon", en stellen zich daarbij iets voor de geest van een soort grote luxe-pasfoto. Dat zij geen poespas wensen is een punt in hun voordeel, „maar een „fotogewoon" is voor mij héél óngewoon", aldus Schurman, „want beslist niet natuurlijk".

In de ontwikkelingslijn van zijn werk toont Schurman duidelijk het zich ontworstelen aan de „jeugd"invloed van een zijner leermeesters en het zich tot eigendom maken van datgene, wat daarvan in zijn persoonlijkheid past. Het zware, soms sombere karakter, het low-key dat wij zo juist noemden, begint hij ook los te laten. Er wèrd hem een zware druk van de schouders genomen en zijn portretten beginnen nu helderder van toon te worden, hoewel zij veelal nog zeer bezonnen blijven. Het is trouwens de vraag, of Schurman ooit tot een schaterende foto zou kunnen geraken.
De foto's, die dit artikel vergezellen, werden gekozen uit zijn proefcollectie van 25 voor de N.F.K.. Daaronder bevindt zich het meisjeskopje met hoofddoek, dat in feite een antwoord geeft aan Schurman zelve, als hij overhoop ligt met „candid en opdracht". Wij plaatsen die woorden daarom tussen aanhalingstekens, omdat zij in telegramstijl de roering weergeven, die door de N.F.K. voer tijdens een contact met de G.K.F.. Deze laatste mensen immers verwerpen elke gekunsteldheid in de fotografie, zij achten zich uitsluitend dienende de taak, de gekregen opdracht zuiver fotografisch uit te voeren. Hun journalistieke functie stelt hen vanzelf voor de noodzaak, dit te doen in de z.g. „candid" stijl, doch dit geeft hun o.i. nog volstrekt niet het recht, alles te verwerpen, wat niet in die stijl uitgevoerd zou zijn. Moet dan werkelijk elke foto loutere en vaak rauwe realiteit geven om ontroering te wekken en een taak te vervullen? De verfijnder benadering, die zijn vorm vond in het meisjeskopje dat Schurman maakte, geeft minstens een even sterke ontroering, en waarschijnlijk een blijvender. Dit voor wat de inhoud betreft.

De vorm. Als men daarmee de compositie bedoelt, ach, deze ontstaat vanzelf, haast zouden we zeggen: spelenderwijs. Compositie wordt bij een fotograaf vaak routine. Maar men kan deze eis ook opvatten als: de manier waarop. En hier ligt een verworvenheid bij Schurman, als men dan constateert, dat zijn voordracht steeds eenvoudiger, ongekunstelder wordt, en daardoor èchter. Door alle poespas weg te breken wordt ons een rechte weg gegeven, direct tot het essentiële voerend.
En de opdracht? Er is geen mooier bevestigend antwoord te geven dan iemand, een buitenstaander die de uitgebeelde niet kent, een foto in de handen te leggen, die hem de wens doet uiten, dit meisje eens te ontmoeten, eens met haar te willen spreken. Omdat er niet een stuk bromide, maar een *mens* voor ons staat. Dan is de opdracht volbracht. D. H.

NIEUWE BOEKEN

029.71 : 77

Edward S. Bomback, *Photographers Data Book.*

128 blz. 10½ × 16½ cm, vele tabellen, in linnen band. Uitgave The Fountain Press, Londen, Sept. 1949, prijs 7/6.

Dit handboekje bevat een schat aan gegevens voor een ieder, die snel even iets wil naslaan, vooral op optisch gebied. Zeer veel aandacht wordt gegeven aan de scherptediepte voor allerlei gangbare brandpuntsafstanden, beeldhoek en beeldveldgebruik, voorzetlenzen, sluitersnelheden en scherpte, gevoeligheid der materialen, filterfactoren, belichtingstijden, ook met kunstlichtbronnen, ontwikkelaar-capaciteit, spoeltijden voor diverse materialen en afmetingen, optische formules en dan de gebruikelijke omrekeningstabellen voor de Engelse maten en gewichten in het metrische stelsel en omgekeerd. D. H.

029.71 : 77

The Photo-Amateur's Pocketbook 1950.

256 blz. 10½ × 13½ cm in linnen band, geïllustreerd, uitgave The Focal Press, Londen. Prijs 5/—

Een wit gedeelte, dat een tweewekelijks kalendarium per bladzijde bevat met voldoende notitieruimte bij elke dag, doorspekt met goede fotografische illustraties met aanmoedigende tekst, een blauw gedeelte, dat alle verenigingen en clubs op fotografisch gebied in Engeland bevat, een geel gedeelte met talrijke technische gegevens, waarin men op bijna alle voorkomende problemen een antwoord vindt van ontwikkelaarrecepten via gevoeligheidstabellen tot scherptediepte toe, kortom, een handig zakboekje voor de Engelse amateur, dat ook in Nederland nog wel zijn waarde heeft, mits men de Engelse taal beheerst. D. H.

771.531.2

Du Pont Fotografische Papieren, uitgave Animex, Haarlem, alleenvertegenwoordiger. 52 blz. 14 × 21 cm, gebrocheerd, vele illustraties, *f* 1,—.

Naast een overzicht van de verschillende Du Pont papieren en hun kwaliteiten geeft dit boekje ook belangrijke wenken voor de behandeling, geeft uitsluitsel over verschillende fouten, die gemaakt kunnen worden en sluit af met een aantal goede recepten. Als zodanig betekent het dus veel meer dan een loutere aanprijzing van de — overigens voortreffelijke — Du Pont Defender papieren. Het Varigam is natuurlijk niet vergeten. D. H.

INBINDEN JAARGANGEN FOTO 1949.

De vele abonné's, die ons keurig op tijd hun jaargangen ter inbinding toezonden, zeggen wij daarvoor erkentelijk dank. Door de gegeven aanwijzingen op te volgen is ons veel tijdrovend werk bespaard, waardoor wij, bijzondere omstandigheden voorbehouden, vóór 15 Febr. a.s. de ingebonden jaargangen aan de eigenaars teruggezonden kunnen hebben.

ADM. FOTO

Uitslag FOTO-wedstrijd XV „Vrije Onderwerpen"

Het experiment van enige tijd geleden, waarbij wij de gehele collectie wedstrijdfoto's naar een vooraanstaande fotoclub in ons land toezonden voor jurering, is ons toenmaals, ook al door de daarmee bereikte grotere objectiviteit, zo goed bevallen dat wij ditmaal de voorzitter van de A.F.V. „Rotterdam" verzochten uit zijn vereniging een jury te kiezen, die in eigen kring de prijzen vaststelde. Een woord van warme dank aan de aldus gevormde jury, bestaande uit de heren J. Akkerman, W. S. Eshuis en Steef Zoetmulder, is hier zeker op zijn plaats. Zij hebben hun werk voortreffelijk gedaan.

Interessant is daarbij, dat ook bij deze (weer geheel andere) jury weer een zelfde waardering voor het werk van bepaalde inzenders spreekt. Dit kan hun een grote voldoening zijn. Het aantal inzenders was ditmaal zeer groot, en velen zonden terecht slechts één of twee foto's in.

Wij laten hieronder het juryrapport volgen:

BABY-BOX KLASSE

De geringe deelname in aanmerking nemende, geen eerste en tweede prijs toegekend.

3e Prijs voor *J. van Duffelen* te Amsterdam met „aan het spinnewiel". Een charmante opname met goede kwaliteiten, doch waaraan uit de aard der zaak veel te verbeteren valt.

G. J. de Jong te Leiden verwierf een *Eervolle Vermelding* met zijn foto „Staalconstructie", die gewaardeerd werd om zijn ongewone visie.

JUNIORES

1e Prijs wederom voor *W. Kruijt* te Haarlem met „De Pomp". Een simpel motief, waarin de lichtval, die het geheel draagt, zeer goed weergegeven is. Deze foto maakte deel uit van een mooie serie. Technisch goed verzorgd.

De *tweede prijs* ging naar *Mevr. C. Meyer—Kattenburg*, Huizen N.H.. De mooie toonwaarden in de foto werden zeer gewaardeerd. Alle details in de witte bloem zijn behouden. Goed van compositie.

Er werden twee *3e prijzen* toegekend, namelijk aan *A. Klumper* te Amsterdam met een dynamisch opgevatte foto, waarin de tinten bijzonder goed bij het onderwerp zijn aangepast, en aan *Gally Wu*, Amsterdam, met een goed geslaagd portret met spontane natuurlijke uitdrukking in het gezicht. Even jammer, dat de aandacht van hand door wit kraagje wordt afgeleid.

De foto „'t Dorpje groeit" van *W. Zwemmer* te Coevorden kwam door zijn oorspronkelijke visie en aparte sfeer in aanmerking voor een *Eervolle Vermelding*.

SENIORES

De *1e Prijs* (en de plaquette) gaat wederom naar *H. Kietzveld* te Heemstede voor een foto die een goede visie verraadt. De lichtval is mooi en er is een uitstekend gebruik gemaakt van de aanwezige reflectie. Dit betekent dus tevens een *promotie* naar de klasse Gevorderden; onze gelukwensen!

De *tweede prijs* voor *G. H. Waagenaar*, Rotterdam, voor de foto „Kracht". Opmerkelijk is de doortekening in de donkerste schaduwen.

De *3e Prijs* verwierf *G. M. la Rivière*, Rotterdam, met zijn foto „Lijnen", waarin de idee van opstijging der gedachten tot hogere sferen tot uitdrukking is gebracht. De laaggehouden banken ondersteunen het geheel voortreffelijk. Beelduitsnede en techniek werden gewaardeerd.

Een *Eervolle Vermelding* verwierven de heren *Verberne* te Den Helder met een fijn beeldje, mooi van stofuitdrukking, dat velen zullen voorbijlopen, en *Wentzel* te Amsterdam met zijn „Morgenlicht in het dal", een frisse ongedwongen opname met een aparte sfeer.

GEVORDERDEN

De *1e Prijs* voor *H. Volker*, Leiden, voor zijn foto „Nieuwbouw", die een geheel aparte visie verraadt; uitstekend van uitwerking. Ook de tweede ingezonden foto, ofschoon van geheel ander karakter, was uitmuntend. Dat betekent dus wederom een zilveren plaquette. Nu nog twee maal een eerste prijs, Hans Volker, en U komt als eerste in de Ereklasse.

De *2e Prijs* werd toegekend aan *Louis van Paridon* te Amsterdam met zijn „Hoepelmaker", die opviel door grote natuurlijkheid. Deze foto geeft blijk van een volkomen beheersing der techniek.

De *3e Prijs* ging naar *J. G. Gompelman* te Leiden. De gedachte van het kaartspel in een kroeg is uitstekend weergegeven. Expressie en regie dwingen bewondering af.

Een *Eervolle Vermelding* verwierven de heren *Groenendijk* te Oegstgeest met een opname waaruit actie spreekt, terwijl de aandacht van de hoofdpersoon op zijn werk is gericht, en *Anton Schulte* te Roermond met een mooi portret, waarin in het bijzonder plaatsing, vorm en verlichting van hand gewaardeerd wordt.

VAKKLASSE

De *1e Prijs* en dus tevens de zilveren plaquette ging naar *F. L. Lemaire* met zijn „Blinde Bedelares". Een rustig en eenvoudig motief, dat uitstekend is uitgewerkt. Mooi van compositie. Opvallend goede stofuitdrukking.

De *2e Prijs* aan *E. van Moerkerken* te Amsterdam voor zijn foto „Verdwaald", die opviel door sfeer en contrastwerking, zowel van licht en donker als van figuren. Het hoge licht in de rechter bovenhoek stoort niet in het minst. De aandacht blijft geboeid door de hoofdfiguur.

De *3e Prijs* verwierf *Ole Nilsson* te Zeist met „The three Castles". Een origineel idee, waarvan de uitwerking echter iets beter had kunnen zijn.

Rotterdam, 4 Januari 1950, voor de jury:

W. S. Eshuis
Voorzitter A.F.V. „Rotterdam"

Wil de inzender onder motto „Zand en Zaagsel" zich even met ons in verbinding stellen. Hij vergat mottobrief en terugzendadres bij te sluiten.

RED. FOTO.

ONDERZOEK VAN GEVAERT GEVAPAN FILM

771.534.2 „Gevapan"

Van de firma Gevaert werden enkele Gevapan rolfilms 33° ter beproeving ontvangen. Uit het onderzoek, waarvan de resultaten hierna volgen, is gebleken, dat dit een voortreffelijk orthopanchromatisch materiaal van hoge algemene gevoeligheid is. De opgegeven gevoeligheid van 33°, overeenkomende met 23/10 DIN of 186 ASA, werd juist bevonden.

De emulsie heeft een zeer goede gradatie met een bijzonder lang recht gedeelte, waardoor de toonschaal zeer lang is zonder

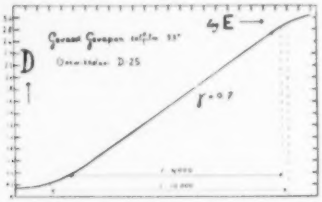

Fig. 1. *Gradatiecurve van Gevapan.*

dat dit gepaard gaat met een geringe bereikbare contrastfactor. De belichtingsomvang, gerekend over het zuiver rechte gedeelte van de curve, bedraagt bij ontwikkeling tot gamma 0,7 1 : 4000, terwijl de practisch bruikbare belichtingsomvang zelfs 1 : 10.000 haalt. Als ontwikkelaar werd Kodak D-25 gebruikt, waarmede een zeer gunstige korrel verkregen wordt. De verkregen korrel vertoonde geen merkbaar verschil met die van materialen van 21/10 en 22/10 DIN, welke op gelijke wijze ontwikkeld waren, zodat de verdere stijging van de algemene gevoeligheid niet ten

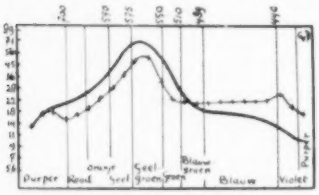

Fig. 2. *Kleurweergave van Gevapan bij daglicht.*

koste van de korrelfijnheid bereikt is. De ontwikkeltijd voor het bereiken van γ 0,7—0,8 bedraagt 20—25 minuten bij 25° C.

Fig. 1 geeft de gradatiecurve van Gevapan. Zowel in algemene vorm als in belichtingsomvang komt deze vrijwel volkomen overeen met de Gevaert *Microgran* en *Panchromosa* films, welke eveneens een zeer grote belichtingsomvang en rechte gradatie bezitten.

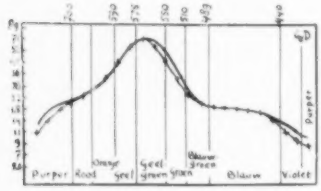

Fig. 3. *Kleurweergave van Gevapan bij daglicht met Agfa geel filter no 3.*

De gelatine is in de fabricage sterk gehard, evenals dit bij de beide andere hier genoemde Gevaert films het geval is. Het vervloeiingspunt van de onderzochte Gevapan bleek 59° C. te bedragen, na ontwikkeling in D-25 en gebruik van een niet-hardend fixeerbad. De emulsie is daardoor goed tegen warmte en eveneens tegen plotselinge temperatuurovergangen bestand en kan ook op het punt van mechanische beschadiging een stootje velen.

Dit zijn vooral voor gebruik in de tropen zeer waardevolle eigenschappen.

Doordat de gelatine echter van huis uit al zo sterk gehard is, is het ongewenst om deze bij het afwerken nog verder te harden. Men gebruike dus een gewoon fixeerbad en geen hardend fixeer. Ook is het gebruik van nivellerende ontwikkelaars minder gewenst, wanneer men van de volle belichtingsomvang wil kunnen profiteren. Nivellerende ontwikkelaars hebben een geringe dieptewerking, welke vooral bij een harde gelatine zeer sterk tot uiting komt; daardoor vermindert de practisch bruikbare belichtingsomvang.

Fig. 2 toont de Lagoriocurve van Gevapan bij daglicht. De vorm van de ooggevoeligheidscurve wordt goed benaderd, terwijl het blauw niet te ongunstig afsteekt. De cijfers, verkregen met de Agfa kleurenkaart bevestigen dit; het blauw haalt hier 140, terwijl dit bij vele andere panchromatische emulsies 160 tot 180 bedraagt, wat dus ongunstiger is.

Onderstaande tabel geeft de uitkomsten van proeven met de Agfa kleurenkaart:

	Daglicht	Daglicht met Agfa geel filter 1	Daglicht met Agfa geel filter 3	Daglicht met Rollei groen filter	Kunstlicht
ROOD	75	80	100	75	100
GEEL	80	90	100	100	90
GROEN	65	80	90	90	70
BLAUW	140	100	90	90	100

Uit deze cijfers blijkt ook, dat de kleurweergave bij daglicht door filters zeer goed corrigeerbaar is. Reeds een geel filter no 1 geeft een zeer gunstig effect, terwijl een geel filter no 3 het blauw eigenlijk al iets te sterk dempt, wat echter in de meeste

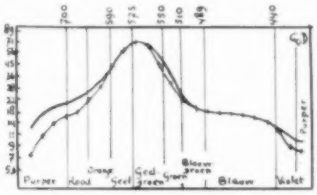

Fig. 4. *Kleurweergave van Gevapan bij daglicht met Rolleiflex groen filter.*

gevallen geen kwaad kan. Een *groen* filter is bij Gevapan *niet* op zijn plaats, aangezien het rood hierdoor bij de andere kleuren achterblijft, zoals uit de tabel en uit fig. 4 blijkt. Het gele filter no 3 geeft een beslist betere kleurweergave (vergelijk fig. 3 met fig. 4).

Met een geel filter no 2 zijn de volgende resultaten te verwachten:

ROOD 90; GEEL 95; GROEN 85; BLAUW 95.

Hoewel hierbij geen 100 meer gehaald wordt, is dit toch nog vrijwel even gunstig als met het donkerder gele filter, aangezien de onderlinge verschillen van gelijke grootte blijven, zij het in iets andere combinatie.

De (afgerondne) vertragingsfactoren voor de genoemde filters zijn:

Agfa geel filter no 1	1½ ×
Agfa geel filter no 3	2 ×
Rolleiflex groen filter	2½ ×

(Zie vervolg op pag. 27).

A. Melaard, Rotterdam *De volgende ochtend*

Vaak zoekt men het bij sneeuwfoto's in de details van een oversneeuwde sloot of voetstappen. Minder vaak weet men een onderwerp te vinden, dat eigenlijk duidelijker vertelt van het witte kleed, dat de aarde is komen bedekken. Deze foto geeft tevens een suggestie, hoe men zo iets kan aanpakken: de voorgrond heel sober, en het licht in de achtergrond. Was deze besneeuwde boom met klaterend zonlicht overgoten geweest, dan zou een totaal andere indruk ontstaan zijn, doordat de lichte achtergrond het tegen die brillante witten niet had kunnen opnemen en dus groezelig zou hebben aangedaan.

KINDERFOTOGRAFIE

77.041.2

Wanneer het waar is dat lachende mensen veelal gelukkige mensen zijn, en dat zij van hun geluk altijd mededelen aan anderen, dan kan het haast niet anders of fotografen behoren tot de gelukkigsten van de stervelingen die dit onder maanse bevolken.

Ditmaal laten wij eens een vakman aan het woord, iemand voor wie „de techniek" door het vele doen bijzaak is geworden, en die daarover eigenlijk slechts terloops spreekt. Niettemin geeft hij toch nog voldoende inlichtingen waarmee iemand, die aarzelen zou er zelf mee te beginnen en die vooral twijfelt of zijn camera er wel voor deugt, zijn voordeel kan doen. Overigens gaat 't deze kinderfotograaf als velen zijner vakbroeders: hij laat het liever met plaatjes zien.

Uit hoofde van hun beroep immers genieten zij het voorrecht — twijfelachtig al dan niet — geregeld te verkeren in het gezelschap van mensen op wier gelaat zich de lach aftekent in zijn meest gevarieerde verschijningsvorm, soms fijntjes en ietwat mysterieus, alsof men beoogt de wereld in het ootje te nemen, soms klaterend en gul, en soms ook zeer spontaan; maar zeer dikwijls, en dat vooral bij een bepaalde categorie waaronder dan vallen diplomaten, bakvisjes en verliefde jongelui, mensen coming up hetzij wat jaren hetzij wat fortuin betreft, gekunsteld en daarom erg onwerkelijk.

Kinderen zijn dikwijls veel verstandiger dan grote mensen, zij zijn ook veel logischer, misschien zijn zij wel de meest logische wezens die geschapen zijn. Ze weten zonder het te beseffen, dat het niet aangaat te lachen zonder reden. Een kind zal maar niet zomaar een glimlach wegschenken aan de eeuwigheid, nog minder aan een hem onbekende man met een vreemd toestelletje in de hand waaruit, naar hij zegt, een vogeltje zal komen vliegen. Een kind zal vermoedelijk pas lachen wanneer het 't vogeltje gezien heeft, omdat het dat mooi vindt en wonderbaarlijk. Maar een fototoestel zal op een kind weinig indruk maken. Kinderfotografie is derhalve een apart en zeer bijzonder vak. Een kinderfotograaf moet naast een goed vakman ook een weinig van een kinderpsycholoog zijn. Hij moet afschuw en angst weten te overwinnen, hij moet lastige en zeer verwende mensjes op hun gemak weten te stellen, hij moet bemoedigen en — hier moet hij ook met de ouders om weten te springen — hij moet vooral nooit zijn geduld verliezen. Hij moet vol belangstelling zijn voor het kind en hij moet tegelijkertijd zijn toestel niet uit het oog verliezen. Hij moet weten wanneer een enkel „piepje" genoeg is of wanneer hij een heel repertoire af moet draaien om de zo gewenste uitdrukking te krijgen. Hij moet altijd twee dingen tegelijk doen — en nog duizend andere dingen meer.

Waarom fotografeert men kinderen aan huis? Ieder kind is in een vreemde omgeving altijd anders dan thuis. Het voelt zich niet op z'n gemak en maar al te gauw weerspiegelt zich dit in de foto. Met een beetje goede wil en een beetje inspanning bereikt men ook aan huis de mooiste resultaten. Er is telkens een ander atelier met andere verlichtingsmogelijkheden, men kan

Het behang was wat „zwolkig", door met grote lensopening te werken (geringe scherptediepte) kon de achtergrond rustig gehouden worden. Van veel belang!

Zonlichtimitatie, door de ene lamp zwijwel al 't werk te laten doen, maar dan met een brede reflector, terwijl een klein halplichtje de schaduwen wat verhelderde.

Echt „portretlicht" zoals in 't atelier. Het licht valt uit een hoek van 45° naar beneden, niet recht van op zij, maar uit een stand iets meer naar de camera toe.

telkens de achtergrond herscheppen, men kan vindingen doen en ervaringen rijker worden, kortom al die dingen die in een vast atelier als gewoon worden geaccepteerd zijn hier noodzakelijkerwijs steeds aan verandering onderhevig.

Moeder vindt Loesje in haar eigen kinderstoel nu eenmaal veel leuker dan in een allemans stoeltje op een of ander atelier. Zij vindt dat Jantje in de box een veel expressiever uitdrukking heeft dan Wimmie met z'n angstige gezichtje bij dat eeuwig zelfde tafeltje.

Het publiek reageert in het algemeen zeer gunstig. De fotograaf die thuis komt kan een kindervriend worden. We hebben gezien hoe de vreemde man die eerst traantjes, (in het zonlicht dat later door het venster viel geworden tot kleine parelen) opwekte bij de kleine Wim, bij het afscheid nemen uitgeleide werd gedaan met een spontaan „Daaag" en hoe het handje, eerst driftig tot vuist gebald, uitgestoken werd en gelegd in de hand van de man, die toch zulke vreemde dingen zeggen kon en zulke gekke geluiden maakte met een mooi, veelkleurig doosje, waarin niets anders zaten dan een paar spijkertjes en een cent — een geïmproviseerde rammelaar.

En voor „mammie" is het ook zoveel gemakkelijker. Ze hoeft niet naar de fotograaf toe, de fotograaf komt bij haar, en dat bespaart haar veel last en bezorgt haar een goede foto, goed wijl oprecht, waarop iets is vastgelegd van de schoonheid dezer aarde, waarvan zij — en met haar zeer velen — houdt, de glimlach en de vreugde van een kind, welke is als een glimlach van de eeuwigheid en die nooit verstarren zal.

*

Foto's aan huis. Voor velen doemen akelige ruimten op waarmede niets te beginnen is. Men denkt aan het gezwoeg met lampen in een klein kamertje, aan vele meters kabel, aan keiharde schaduwen, doorslaande zekeringen en in elk geval aan ongunstiger conditie, dan op het atelier.

't Moge dan al zijn dat het atelier wat verlichting betreft idealer is, de foto thuis is echter. En de resultaten? Moeten die nu minder zijn? Dat ligt aan ons zelf. Het is een kwestie van handigheid, een aanvoelen van de mogelijkheden die iedere kamer biedt, een beetje liefde voor het onderwerp en niet te vergeten, liefde voor het vak.

Genoodzaakt door het feit dat een normaal woonhuis ook normaal met 6 Ampère gezekerd is, kan onze gezamenlijke lichtcapaciteit slechts ongeveer 1300 Watt bedragen wat ook voldoende is. Twee Argaphot's van 500 Watt plus een achtergrondlampje van 200 Watt vertegenwoordigen de gehele electrische uitrusting van de kinderfotograaf. Een voorschakelweerstand spaart wel is waar de levensduur van de lampen maar brengt ook weer meer bagage, meer kabel en meer kans op defecten met zich mee. Het zou ook het zoveelste ding zijn waar men aan moest denken behalve de duizend andere dingen waar reeds op gewezen werd.

Die keiharde schaduwen? Zijn ze nodig? Waartoe dan een klein achtergrondlampje, en zelfs zonder dit is het niet zo'n toer. Men kan immers de schaduwen verbergen achter het onderwerp.

En de achtergrond. Ja, willen we er geen meeslepen (op een dunne rol) dan moet het behang deze dienst vervullen. Het moderne binnenhuis is meestal sober gestoffeerd zodat ook de wanden veelal effen gehouden zijn.

De ene lamp staat links en bijna tegen de zijkant van het kopje (nog iets naar ons toe), en overheerst totaal de hulplamp (200 W) die de schaduwen wat verzacht.

„Groezelig" licht door onlogische schaduwen van twee om de voorrang strijdende lichtbronnen. Daardoor twee glimlichten op neustop en het gezichtje vlekkig.

Met donkere achtergronden moeten we voorzichtig zijn, al spoedig zit de boel „zwart". Hier de achtergrond opgehelderd achter de schouder met het hulplampje.

Box-foto's zijn altijd lastig, het hek van de box is te hoog. Meestal bewijst het bedje op die leeftijd betere diensten. Laat ze dan maar gedag-juichen en moeder zal gelukkig zijn.

Daglicht gecombineerd met kunstlicht; de beide lampen stonden aan de daglichtzijde, nl. rechts van de camera, de een horizontaal, de andere hoog.

Zo erg vindt moeder het niet om een paar schilderijtjes te verhangen en een stoel of tafel op zij te schuiven. Maar wees niet te innig met de aldus verkregen achtergrond, houd afstand en laat de lens los. Neem juist genoeg scherptediepte om een onscherpte door beweging van het onderwerp te overbruggen. De daglichtateliers gaan langzamerhand verdwijnen, maar het daglicht dat in „ons" atelier binnenvalt benutten we graag en vaak om een of ander aardig effect te bereiken.

Een ateliercamera kunnen we nu eenmaal niet meenemen, omdat door de hoge transport-, materiaal- en werkkosten de fotoprijs te veel zou stijgen maar er zijn genoeg handige kleinformaat-, 6 × 6 of 6 × 9 camera's. Wat hier aan te bevelen resp. aan te raden is, valt zeer moeilijk te beoordelen en we zullen 't maar aan ieders opvatting overlaten, in het algemeen echter zal de doorsnee vakman betere resultaten hebben met een 6 × 6 of 6 × 9 camera dan met kleinformaat, te meer daar dit laatste een aparte techniek verlangt die niet iedereen ligt.

Een lange brandpuntsafstand is te prefereren maar, en hier is de atelierfotograaf ons vooruit, de ruimten waarin we moeten werken laten het niet altijd toe en dwingen vaak tot een normaal objectief.

Dan blijft ons niets anders over dan de afstand tussen onderwerp en camera niet te kort te nemen en straks de vergroting iets sterker te maken.

Op 6 × 6 of 6 × 9 heeft U niet zoveel te maken met korrel als met normaalfilm voor kleinformaat. Maar het speelt toch een rol en zonder fijne-korrel-ontwikkelaar komt U er niet af.

Rest nog te vertellen dat het beste materiaal net goed genoeg is om „goede" resultaten te behalen.

Dan is verder de eer aan U fotografen om een glimlach te kunnen toveren op een kindergezicht en dan hebt ge zo iets schoons en oprechts, iets zo natuurlijks, dat het alleszins de moeite waard is, om in één kort moment dit schone te grijpen en vast te leggen op de gevoelige laag.

v. BEURDEN—HENDRIKX.

KERSTKAARTEN

Van het Hollandse Uitgeversbuis te Amsterdam ontvingen wij een serie van 6 Kerstkaarten met bijpassende enveloppes, waaraan een zeer goede gedachte ten grondslag ligt. Deze op Oudhollands papier uitgevoerde kaarten stellen de amateur in de gelegenheid, op de binnenzijde (los, nl. ingestoken in voorgesneden passantjes) een aardige portretfoto of andere voorstelling te bevestigen, terwijl de gesloten kaart deze foto dan toont (door de uitstansing in het eerste blad) omlijst door een fris Kerstmotief.

De tekeningen zijn zeer aardig, en bij het openslaan van de kaart staat onder de foto in gothische letter de gebruikelijke wens.

De letter van deze teksten achten wij deze keer wat al te fors. Het zou overweging kunnen verdienen, de volgende keer deze tekst fijner en rustiger te houden, waarbij dan ook de illustratie op de voorzijde zich moet aansluiten. D. H.

EEN DISCUSSIE OVER DE WERKING VAN DE VERZWAKKER VAN FARMER

door C. VAN DUIJN Jr, A.M.Tech.I. (Gt. Brit.)

77.023.62

De verzwakker van Farmer, welke bestaat uit een oplossing van kaliumferricyanide (rood bloedloogzout) en natriumthiosulfaat, is wel een der meest gebruikte verzwakkers. Hij vindt toepassing voor het verwijderen van sluier, zowel bij positieven als negatieven en voor het verzwakken van sterk overbelichte negatieven, zoals wel algemeen bekend verondersteld mag worden.

In dit artikel zal een beknopte discussie van de werking van deze verzwakker met betrekking tot de verandering der gradatiecurve worden gegeven op grond van eigen onderzoekingen, welke werden verricht naar aanleiding van tegenstrijdige vermeldingen welke hierover in de moderne fotografische literatuur werden aangetroffen.

In de oudere fotoliteratuur heerst vrijwel volkomen eenstemmigheid betreffende de werking van Farmer; de verschillende auteurs zijn het er vrijwel over eens, dat door toepassing van deze verzwakker op gesluierde of sterk overbelichte negatieven het contrast toeneemt gedurende de eerste periode van de inwerking. In de volgende periode neemt de zwarting overal gelijkmatig af, zodat het reeds gedurende de eerste periode verkregen contrast gelijk blijft, terwijl bij nog langere inwerking het contrast weer gaat verminderen ten gevolge van het feit, dat dan de kleinste zwartingen reeds geheel verdwenen zijn en verdere verzwakking dus alleen nog bestaan kan in het verminderen van het verschil tussen de sterkste zwarting en de blanke onderlaag.

Volgens deze beschrijving werkt de verzwakker dus in het eerste inwerkingsstadium contrastverhogend of *subproportioneel*, in het tweede stadium blijft het contrast gelijk en vermindert alleen de densiteit *(subtractieve werking)*, terwijl in het derde stadium het contrast afneemt, hetgeen proportioneel of superproportioneel zou kunnen plaats vinden. Voor de practijk zijn alleen de beide eerste stadia van belang, aangezien te harde negatieven in de regel te weinig dekking bezitten om het hierbij optredende verlies in de schaduwen te kunnen lijden.

L. Lobel & M. Dubois noemen de verzwakker van Farmer zuiver subproportioneel *(Manuel de sensitométrie*, 1929) en geven hiervan ook een zeer sprekende illustratie met gradatiecurven. Daarentegen delen Henney & Dudley *(Handbook of Photography)* de verzwakker in bij die van het subtractieve type, waarbij echter de beschrijving zodanig is, dat de lezer toch weer in twijfel moet geraken.

A. von Angerer *(Wissenschaftliche Photographie*, 1943) zegt over Farmer, dat bij geringe mate van verzwakking de werking subtractief is en bij sterkere min of meer proportioneel.

Neblette *(Photography, its Principles and Practice*, 1946) sluit hierbij min of meer aan:

> „De werking is in hoofdzaak subtractief, doch hangt af van de aard van het zilverbeeld en de concentratie van de verzwakker. Met een betrekkelijk sterke oplossing (1 % kaliumferricyanide en 10 % thiosulfaat) wordt subtractieve verzwakking verkregen, zowel bij negatiefilm en fijn korrelige positiefilm, doch met een verdunde oplossing wordt het contrast verminderd en is de werking meer bij benadering proportioneel, in het bijzonder bij negatief-materiaal".

Nu zijn deze vermeldingen toch wel in flagrante strijd met de ervaringen in de practijk, waarbij heel gemakkelijk kan worden gedemonstreerd, dat door toepassing van Farmer een contrast*verhoging* kan worden verkregen. Wanneer dit niet mogelijk zou zijn, zou deze verzwakker toch wel nimmer algemeen ingang hebben kunnen vinden voor het verbeteren van contrastarme sterk overbelichte negatieven, want alleen om de voor het afdrukken of vergroten benodigde belichtingstijd te verkorten gaat men toch in de regel niet tot verzwakken over.

Een zeer sprekend voorbeeld van contrastverhoging door gebruik van Farmer is hierbij afgedrukt. Het betreft hier een microopname, welke doordat snel opnemingen moesten worden gemaakt met behulp van een donkerrood filter, waarvan voor het beschikbare negatiefmateriaal de juiste vertragingsfactor niet bekend was, sterk was overbelicht. De eerste afbeelding toont de meest contrastrijke vergroting, welke van het oorspronkelijke negatief kon worden verkregen, terwijl de tweede het resultaat na verzwakking van het negatief weergeeft. In beide gevallen werd dezelfde papiergradatie uit dezelfde doos van dezelfde fabriek gebruikt, zodat het verschil in geen geval aan afwijkingen in de gradatie van het vergrotingspapier kan worden geweten. Dit voorbeeld is trouwens niet het enige, waarover ik beschik; het zou met talrijke andere kunnen worden aangevuld.

Alvorens nader in te gaan op de oorzaken van de vermelde tegenstrijdigheden, wil ik eerst enige uitkomsten van eigen metingen vermelden. Een Dalco rolfilm werd trapsgewijs belicht en ontwikkeld in *Seyewetz* (metol-paraphenyleendiamine-trinatriumfosfaat).

Na bepaling van de zwartingscurve werd de verkregen filmstrook gehalveerd en de ene helft behandeld in een verdunde Farmer, de tweede helft in een geconcentreerde, waarna van beide opnieuw de zwartingscurve bepaald werd. Hierin werd de gammawaarde van verschillende zwartingsgebieden gemeten. De resultaten waren als volgt:

	Oorspronkelijk negatief	Verzwakt met 0,5 % K-ferricyanide 10 % thiosulfaat	Verzwakt met 5 % K-ferricyanide 10 % thiosulfaat
Densiteitsgebied	0,45—2,0	0,05—1,1	0—0,3
Gamma	0,75	0,6	0,7
Densiteitsgebied	2,0—2,5	1,1—1,75	0,3—0,8
Gamma	0,5	0,7	0,5
Densiteitsgebied	2,5—2,7	1,75—2,2	0,8—1,0
Gamma	0,25	0,37	0,2

Hier komen al enkele typische resultaten voor de dag! Men ziet onmiddellijk, dat bij gebruik van een zeer geconcentreerde Farmer over de gehele linie het contrast min of meer afneemt, terwijl bij een 10 × kleinere concentratie van kaliumferricyanide het contrast in de gebieden van zeer grote en van middelmatige zwarting *toeneemt*, doch in het gebied der kleinere zwartingen *afneemt*.

Dit is precies het omgekeerde van wat Neblette postuleert: namelijk dat bij verdunning de werking proportioneel, dus contrastverminderend zou worden! We zullen dit verschil nu niet tot een polemiek uitspinnen, doch ons bepalen tot een nadere discussie van de verkregen eigen cijfers.

Gezien de nauwkeurigheid der metingen, kan de werking van de sterk geconcentreerde verzwakker nog min of meer subtractief worden genoemd, op de grens van proportioneel. Bij de verdunde verzwakker zien we echter een duidelijk subproportionele (contrastvermeerderende) werking bij de sterke zwartingen, doch een proportionele in de kleinere zwartingen. Hierbij valt nu

echter een zeer belangrijk feit op te merken. Zoals bekend, vormt een paraphenyleendiamine-ontwikkelaar naast het zilverbeeld óók een kleurstofbeeld en nu bleek, dat het in het gebied der kleinste densiteit overgebleven beeld nog uitsluitend uit *kleurstof* bestond.

Deze kleurstof wordt door kaliumferricyanide veel minder gemakkelijk aangetast dan het zilver en dit verklaart, dat het contrast nu moet verminderen, aangezien dan alleen de sterker gedekte partijen, waarin nog zilver aanwezig is, afnemen, terwijl het kleurstofbeeld in de minder gedekte delen overblijft. Bij gebruik van ontwikkelaars, welke geen kleurstofbeeld vormen, treedt dit verschijnsel natuurlijk niet op.

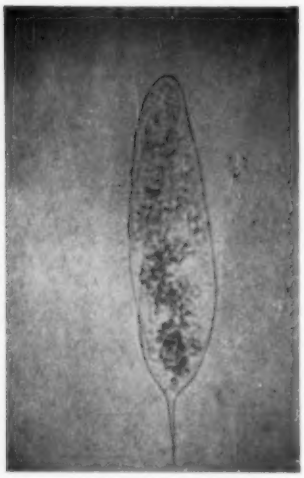

Afb. 1. *Microfoto van een cencellig alaje (Euglena spec.).*
Meest contrastrijk (sic!) resultaat, bereikbaar in de vergroting op Gevaert Orthodrom Ultra-Hard, van het oorspronkelijk negatief (Gevaert Panchromosa Microgran rolfilm, ontw. in Kodak DK-20).

Bij toepassing van de 5% kaliumferricyanide verzwakker wordt daarentegen ook het kleurstofbeeld sterk aangetast, zodat de werking hier meer gelijkmatig over het gehele zwartingsgebied is.

De mogelijkheid werd geopperd, dat contrastverhoging door verzwakking met Farmer slechts schijnbaar zou zijn en in feite zou berusten op de verandering in het optreden van het Callier-effect bij het vergroten. Dit effect is namelijk niet alleen afhankelijk van de korrelgrootte van het negatief, en van de vergrotingsapparatuur, maar ook van de densiteit zelf. Hoe groter de densiteit hoe kleiner het Callier-effect wordt, onder overigens gelijke omstandigheden. Deze veronderstelling kan echter direct als onjuist worden verworpen, aangezien uit talrijke metingen bleek, dat dit effect na het verzwakken steeds kleiner is dan er vóór, ondanks de verminderde densiteit. Een negatief met een gemiddelde densiteit van 1,6 (gemeten in diffuus licht) werd verzwakt tot een densiteit 1,4, waarna de Calliercoëfficiënt verminderd bleek te zijn van 1,44 tot 1,32. Dit voorbeeld zij gegeven als slechts één uit vele.

Uit de vermindering van de Calliercoëfficiënt, ondanks de densiteitsvermindering, welke bij gelijkblijvende of toenemende korrelgrootte een verhoging zou moeten geven, kan tevens worden vastgesteld, *dat door verzwakking de korrelgrootte van een negatief vermindert*, zulks in tegenstelling met wat in de practijk der kleinformaatfotografie wel eens schijnt te worden aangenomen.

Wanneer we thans komen tot de nadere analyse van de inwerking van de verzwakker op een negatief, dan moeten we ons allereerst rekenschap geven van de verschillen ten aanzien van de penetratie van het zilverbeeld in de diepte van de emulsielaag en de verdeling der korrels. Vaak wordt in fotografische literatuur de zaak ten dezen te simplistisch voorgesteld; men neemt dan alleen aan, dat op de meest gedekte plaatsen het zilverbeeld zich tot vrij diep in de emulsielaag voortzet, terwijl het op de minst gedekte plaatsen uitsluitend aan de oppervlakte ligt. Dat is inderdaad juist, maar er moet ook nog rekening worden gehouden met het feit, dat het aantal zilverkorrels per oppervlakte-eenheid reeds aan de oppervlakte te sterk verschilt. Niet alleen vinden we, dat het zilverbeeld op de plaatsen van geringe dekking veel minder ver in de diepte van de emulsielaag doordringt dan op de sterker gedekte, doch ook het aantal zilverkorrels per oppervlakte-eenheid is op iedere doorsnede door de laag (evenwijdig aan de oppervlakte) kleiner in de schaduwpartijen dan in de lichten van het negatief. De korrels liggen daar dus vrijer, terwijl ze in de sterk gedekte oppervlakte van de sterkste zwartingen nauw aaneensluiten tot grote aggregaten met slechts zeer kleine tussenruimten. Het verband kan worden voorgesteld door een exponentiele functie, d.w.z. dat het aantal korrels per oppervlakte-eenheid van een in hetzelfde vlak liggende doorsnede van de emulsielaag wiskundig kan worden voorgesteld door een functie, waarin de densiteit als exponent voorkomt. Een overeenkomstig verband geldt voor het aantal korrels, dat op verschillende diepte van een plaats van constante densiteit kan worden aangetroffen.

Laten we nu op een dergelijk discontinue systeem een oplossing inwerken, welke oplossend werkt op de zilverkorrels, i.e. de verzwakker, dan zal de invloed, welke de verschillende partijen van het negatief hiervan ondergaan, afhangen van:

1e. de verdeling der korrels, zowel over de oppervlakte, als in de diepte;
2e. de diffusiesnelheid van de verzwakker in de laag;
3e. de oplossingssnelheid van het zilver;
4e. de vertragende invloed der gevormde reactieproducten.

Ad. 1. De reactiesnelheid van een in oplossing verkerende stof t.o.v. een vaste stof hangt af van de concentratie van de opgeloste stof en van de oppervlakte, waarover de vaste stof met de oplossing in aanraking is (oppervlakte-activiteit). Hoe meer korrels er vrij liggen, hoe sneller de reacties kunnen verlopen, dus reeds aan de oppervlakte zal er verschil kunnen bestaan tussen de oplossingssnelheid van het zilver op de minst en op de

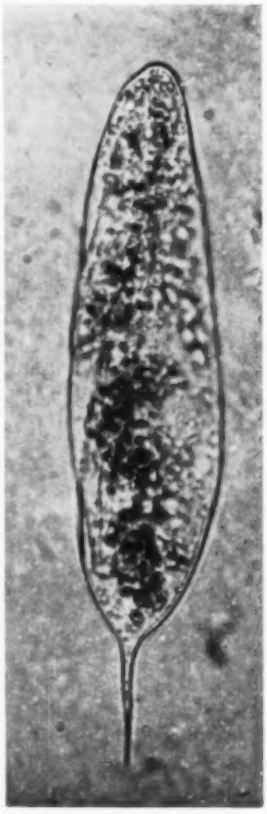

Afb. 2. *Sterkere vergroting van hetzelfde negatief, na verzwakken met Farmer.*
De toeneming van het contrast is wel uitermate sprekend!
Voor deze vergroting werd hetzelfde papier gebruikt en dit werd in dezelfde papierontwikkelaar ontwikkeld als die van afb. 1.

H. Volker, Heemstede *Schelpen*

Dat voorwerpen uit de natuur door hun natuurlijke gratie vaak goed gebruikt kunnen worden voor decoratieve vlakvullingen is wel algemeen bekend. Dat zo iets ook kan als macro-foto, zoals hier, is een gedachte waartoe men minder snel geraakt. Deze foto werd gemaakt met een 21 cm Xenar (1 : 4,5) op een panchromatisch 6 × 9 plaatje. Slechts een deel van het negatief werd voor de vergroting gebruikt, zodat de voorwerpen lineair 4½ × de natuurlijke grootte hebben gekregen.

meest gedekte plaatsen. *Kunnen* bestaan, want bij zeer sterke overbelichting zal overal aan de oppervlakte zoveel zilver zijn a gescheiden dat het maximum bereikt wordt dat de emulsie kan geven en dan is er aan de oppervlakte geen onderscheid meer tussen de schaduwen en de lichten. Wel echter in de diepte, want de lichtinwerking zet zich in de lichten immers verder in de diepte van de laag voort dan in de schaduwen.
Ook hier geldt een maximum: er kan een zó overmatige belichting worden gegeven, dat de emulsie na ontwikkeling ook in de schaduwen het maximum aan zilver kan afscheiden; in dat geval is er van een zilver*beeld* geen sprake meer en is verbetering, op welke wijze dan ook, uitgesloten. Alleen wanneer er nog een waarneembaar onderscheid is tussen lichten en schaduwen is het in principe mogelijk om het contrast hiertussen te vergroten.
Ad. 2. De diffusiesnelheid in de laag hangt af van de zwellingstoestand van de gelatine en van de concentratie van de verzwakker. Hoe sterker de gelatine gezwollen is, hoe groter de diffusiesnelheid. Deze zwelbaarheid hangt nu echter weer af van de harding, welke de emulsielaag heeft ondergaan, hetzij bij de bereiding, hetzij tijdens de latere verwerking (bijv. gebruik van hardend fixeerbad).
Hoe sterker de concentratie van de verzwakker, hoe groter de diffusiesnelheid.
Wanneer we dus een zo sterk mogelijk doordringen van de verzwakker in de diepte willen bereiken, dan moeten we de emulsie zo nodig ontharden en een hoge concentratie van de verzwakker toepassen; willen we daarentegen de werking meer tot de oppervlakte beperken, dan moeten we een meer verdunde verzwakker gebruiken en event. de emulsielaag tevoren nog harden met formalien.
Ad. 3 en 4. De oplossingssnelheid van het zilver, uitgedrukt als de gewichtshoeveelheid zilver, welke per tijdseenheid in oplossing gaat, neemt toe naarmate het zilver fijner verdeeld is; naarmate de concentratie van de verzwakker groter is; naarmate de diffusiesnelheid in de laag groter is, dus naarmate de gelatine meer opzwelt, en ten slotte naarmate minder vertragende reactieproducten in de oplossing aanwezig zijn.
Een vers bad werkt dus sterker dan een, waarin reeds enkele negatieven zijn behandeld. Ook gaat de inwerking tijdens het verzwakken van eenzelfde negatief steeds langzamer naarmate het bad langer inwerkt. Deze invloed hangt ook af van de concentratie: hoe sterker de oplossing is, hoe meer reactieproducten deze kan bevatten alvorens de vertraging zo groot wordt, dat geen verdere inwerking mogelijk is.
Nu is het duidelijk, dat de vertragende reactieproducten aan de oppervlakte van de laag snel kunnen worden afgevoerd door de in de vloeistof door schommelen te weeg gebrachte stroming, doch dat in de diepte de reactieproducten slechts langzaam kunnen worden afgevoerd, doordat dit uitsluitend door diffusie (een langzaam proces) moet plaats vinden. Bij gebruik van een verdund bad vindt de toevoer van verse verzwakker en de afvoer der reactieproducten in de diepten van de laag zo langzaam plaats, dat de werking daar al spoedig stopt, in een sterk bad kan de inwerking daarentegen gemakkelijk zover doorgaan, dat het zilver uit het gehele negatief wordt verwijderd, wanneer men de inwerking maar lang genoeg laat duren.

We behoeven nu nog slechts een punt onder ogen te zien, alvorens in staat te zijn, onze conclusies te trekken. Dit is het feit, dat de moderne negatiefmaterialen vrijwel alle dubbel gegoten zijn, ten einde een zo groot mogelijke belichtingsspeelruimte te verkrijgen. Men giet daarbij als eerste (onderste) laag een emulsie van kleinere algemene gevoeligheid, doch die vrij contrastrijk werkt. Daar overheen komt de eigenlijke „normale" emulsie, met hoge gevoeligheid en een kleinere contrastfactor. Bij een normaal belicht negatief ligt het gehele beeld in de bovenste emulsielaag, doch bij overbelichting, of zeer grote lichtcontrasten, dringt het zilverbeeld ook in de onderste emulsielaag door. Op deze wijze wordt verkregen, dat ook wanneer de bovenste emulsielaag geheel en al gezwart wordt door sterke overbelichting („dichtslaat", zoals men in de practijk zegt), er toch nog een beeld in de onderste laag ligt, dat dank zij de grotere contrastfactor dan toch nog een voldoende contrast in het gehele negatief kan geven om afdrukken mogelijk te maken. Dit gaat natuurlijk slechts tot een zekere grens.
Nu gaan we een dergelijk negatief verzwakken. Het is duidelijk, dat de bovenste laag, als deze geheel is dichtgeslagen, schadelijk is voor de kwaliteit. Indien nu deze bovenste laag geheel homogeen geworden zou zijn, dus overal evenveel zilver per oppervlakte eenheid zou bevatten, dan zou de verwijdering daarvan, zonder aantasting van het daaronder in de tweede laag liggende beeldzilver, alleen de densiteit verminderen, doch overal met dezelfde waarde en het contrast zou dus onveranderd blijven. Dit kan echter pas het geval zijn bij zeer grote overbelichtingen, die in de normale practijk vrijwel nooit voorkomen. Regel is, dat ook in de bovenste emulsielaag nog wel enig beeldmateriaal aanwezig is en deze laag dus ten aanzien van de zilverhoeveelheid en de daarmede samenhangende korrelverdeling discontinu is. Dan worden de plaatsen met de kleinste zilverhoeveelheid het snelst aangetast en stijgt het contrast, net zolang tot alle zilver van de plaatsen met de minste dekking hier verwijderd is; dan moet het verkregen contrast weer verminderen. In het eerste stadium is er dus een contrastverhogende werking, gevolgd door een contrastverminderende, welke als resultaat een subtractieve verzwakking oplevert wanneer we de inwerking stoppen op het ogenblik dat het zilver uit de bovenste laag geheel is verwijderd. Gaan we dan weer door, dan herhaalt zich hetzelfde spel met de onderste emulsielaag: eerst stijgt het contrast doordat de minst gedekte plaatsen het snelst worden opgelost, daarna vermindert het weer. Subtractieve werking kunnen we nu nagenoeg niet krijgen, want er zit geen laag van gelijkblijvend contrast meer onder, dus van contrastvergrotend wordt de werking geleidelijk contrastverminderend.
Om dus de gewenste contrastvergroting te verkrijgen, moeten we het optreden van het laatste stadium zoveel mogelijk tegengaan. Hiertoe is nodig:

1e. De concentratie van de verzwakker niet te groot maken, ten einde te voorkomen, dat de inwerking te ver in de diepte doorgaat, waardoor ook de lichten te sterk zouden kunnen worden aangetast. De concentratie echter ook niet te klein maken, want dan blijft de werking uitsluitend tot de oppervlakte beperkt en kan niet meer dan een subtractieve verzwakking worden verkregen. Dit laatste kan evenwel nuttig zijn voor het verwijderen van sluier van negatieven welke geen verandering van contrast behoeven. Zijn de gesluierde negatieven dun, dan verdient het aanbeveling ze vooraf nog te harden in formalien, waardoor een te ver gaande penetratie nog meer wordt tegengegaan (dan is het echter raadzaam een bevochtigingsmiddel, bijv. alcohol, aan de verzwakker toe te voegen).

2e. De inwerking niet te lang laten voortgaan, doch op het juiste tijdstip beeindigen. Men moet dus op het oog beoordelen of het negatief redelijk afdrukbaar is geworden en in geval van twijfel de inwerking liever te vroeg dan te laat beeindigen.
Moch men onverhoopt te ver zijn gegaan, waardoor een te zacht en te dun negatief is ontstaan, dan is versterken met uraan of kopervversterker mogelijk. Dit is ook heel geschikt voor die negatieven, waarin men ondanks het zorgvuldig verzwakken onvoldoende contrast kan bereiken; men moet dan echter in ieder geval zover gaan, dat de diepste schaduwen geheel helder zijn en de middenpartijen voldoende transparant. Het sterk overbelichte negatief moet er dan na het verzwakken min of meer als een onderbelicht, normaal ontwikkeld negatief uitzien.

Op grond van het voorgaande kunnen we nu ook de tegenstrijdige mededelingen in de literatuur verklaren. Aangezien de werking blijkt af te hangen van de samenstelling van het

bad en tevens van de duur van de inwerking, is het duidelijk dat de sensitometerproeven zelden een duidelijk beeld kunnen geven van de resultaten in de practijk. Aan een gewoon negatief kan men op het oog het contrast vrij aardig beoordelen en op het juiste tijdstip de inwerking staken, maar een sensitometerstrook is een neutraal ding zonder details, welke met meer of minder contrast moeten afsteken. Om de kwestie geheel en al sensitometrisch na te gaan, zou men dus een groot aantal proeven moeten doen met opeenvolgende inwerkingstijden, zowel als met telkens gevarieerde badsamenstelling, terwijl ook negatiefemulsie, gebruikte ontwikkelaar en densiteitsgebied afzonderlijk in rekening zouden moeten worden gebracht. Op deze wijze zou wellicht een nog meer efficiente samenstelling van de verzwakker kunnen worden uitgewerkt. Op grond van eigen ervaring en proefnemingen kan ik voorshands de gebruikelijke samenstelling met 0,2—1 % kaliumferricyanide en 10 % natriumthiosulfaat, op de juiste wijze toegepast, aanbevelen.

Er zijn nog wel enige punten van onderzoek, welke hier niet ter sprake kwamen, doch daar deze te diep in het gebied der chemie en physische chemie zouden voeren, kunnen we daarop hier niet ingaan.

Tot besluit wil ik nog slechts een korte opsomming geven van de negatiefmaterialen, waarop ik een contrastverhogende werking van Farmer ten opzichte van overbelichte, normaal ontwikkelde negatieven kon vaststellen:

	Emulsie:	Ontwikkelaar:
Platen:	AGFA Chromo-Isolar	Rodinal
	Superpan	Rodinal
	SCHLEUSSNER Viridin	Rodinal
Rolfilms:	AGFA Isopan F	Metol-hydrochinon, Agfanol, Kodak DK-20
	Isopan ISS	Metol-hydrochinon, Agfanol
	DALCO rolfilm	Kodak DK-20, Seyewetz
	DOVER panfilm 80° Weston (22/10 DIN)	Kodak DK-20
	GEVAERT Panchromosa Microgran	Kodak DK-20
	KODAK Infrarood rolfilm	Kodak DK-50
	MIMOSA Cito, Extrema, Panchroma	Metol-hydrochinon, Agfanol, Kodak DK-20

KALENDERS

059

Lithurgische kalender, uitg. J. J. Romen & Zonen, Roermond—Maaseik. De foto's van Martien Coppens, waardoor deze kalender gedragen wordt, getuigen van een goede technische beheersing van de vaak zeer moeilijke onderwerpen. Moesten wij vorig jaar constateren, dat Martien Coppens ons toen wat teleurstelde, ditmaal zou zulk een opmerking minstens misplaatst zijn. Dit is zeer goed vakwerk.

Shell Nederland N.V.. Een twee-maandelijkse kalender op zeer royaal formaat, die het ook in een zakelijke omgeving zeker goed zal doen, mede door de kleurige, maar niettemin zuiver afgestemd gebleven illustraties, die elk kalenderblad vullen. Als motief gold daarbij telkens een landkaart met daarop bijzondere schelpsoorten, tevens de namen van tankschepen van de Koninklijke/Shell groep vormende. Wel vragen wij ons af, of de overigens goede tekeningen dezer schelpen niet verwezenlijkt hadden kunnen worden door kleurenfoto's, waardoor de subtiele tintenrijkdom een bekoring apart had kunnen vormen. D. H.

Jubileums Leica foto-wedstrijd 1949

Op 6 Augustus 1949 heeft de firma Leitz haar 100-jarig jubileum gevierd. Op 6 Augustus 1849 werd namelijk door Carl Kellner de grondslag der Leitz' Optische Fabrieken gelegd. Tevens is het 25 jaar geleden, dat de eerste Leica-camera's de fabriek verlieten.

In de oorlog en tijdens een korte periode daarna, is ook bij Leitz de regelmatige gang van zaken onderbroken geweest. Met deze foto-wedstrijd 1949 worden de tradities weer opgenomen. Thans vraagt de firma Leitz aan de meer dan 400.000 Leica-bezitters in de gehele wereld: *„Zendt ons Uw beste Leica-opnamen!"*. „Toont ons dus in woord en beeld welke ondervindingen U allen met Uw Leica hebt opgedaan!"

De beste foto's worden met geldprijzen in totaal van 20.000 Mark bekroond.

In elk der 6 wedstrijd-klassen worden een 1e, 2e en 3e prijs uitgeloofd, alsmede 6 verdere prijzen, te weten: 6 eerste prijzen van 1000 Mark, 6 tweede prijzen van 600 Mark, 6 derde prijzen van 300 Mark en 36 prijzen van 100 Mark.

Uit de voorwaarden voor deelname lichten wij de volgende punten:

Klasse-indeling: 1. Landschap; 2. Portret; 3. Snapshot, Sport, Reportage, Documentaire foto's; 4. Architectuur en Kunst; 5. Wetenschap en Techniek; 6. Alle overige motieven. Om het aantal foto's niet te groot te maken, kan iedere deelnemer niet meer dan 10 foto's in één klasse inzenden, doch in totaal niet meer dan dertig.

Inzendingstermijn: van 15 Februari 1950 tot 15 Mei 1950.

Alle inzendingen moeten van het formaat 18 × 24 cm op glanzend papier zijn, niet opgezet.

Men vrage zijn fotohandelaar om het wedstrijdformulier, dat alle gegevens volledig bevat. Deze kan dit, indien nodig, verkrijgen bij de N.V. Odin, Nijmegen.

(Vervolg van pag. 18).

Fig. 5 geeft de Lagoriocurve van Gevapan bij kunstlicht (fotogloeilampen). Rood en blauw worden beide volkomen correct weergegeven, hetgeen van groot belang is voor portretfotografie bij kunstlicht (juiste tintwaarden van rode lippen en blauwe ogen!). Het groen wordt nog te donker afgebeeld en het violet iets te licht, doch deze kleuren spelen bij kunstlichtopnamen

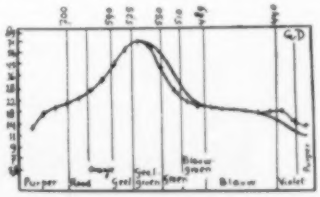

Fig. 5. *Kleurweergave van Gevapan bij kunstlicht (fotogloeilampen).*

meestal geen zó overwegende rol, dat dit correctie zou behoeven. Een filter zal hier dus in de regel overbodig zijn. Alléén in speciale gevallen waar het ook op een geheel correcte weergave van het groen aankomt, gebruike men een filter, dat dan licht geelgroen zal moeten zijn.

Samenvattend: Een goede orthopan emulsie met bijzonder lange toonschaal en dienovereenkomstig grote belichtingsspeelruimte, rechte gradatie, hoge algemene gevoeligheid en desondanks toch geen te grove korrel bij juiste behandeling. Door de sterk geharde gelatine is ook de weerstand tegen wat ruwe behandeling en tegen te warme baden (tropen en hete zomers!) zeer goed.

C. VAN DUIJN Jr.
A.M.Tech. I. (Gt. Brit.)

ELECTROCHRON,

een electronische belichtingsklok van Nederlands fabrikaat

771.447.3 : 529.78 : 537.54 „Electrochron"

Ter beproeving ontvingen wij van de firma Heynderickx te 's-Gravenhage een exemplaar van de door haar in de handel gebrachte Electrochron. Het behoeft weinig betoog, dat wij dit keurig afgewerkte kastje met knoppen, dat een leek gemakkelijk voor een of ander radio-apparaatje zou kunnen verslijten, met zeer grote belangstelling hebben onderzocht. Zelve immers gaven wij tot tweemaal toe een schakelschema voor dit soort apparaten in FOTO en dit bracht, naar wij menen te weten, de firma Heynderickx op de gedachte, electronische belichtingsklokken in de handel te gaan brengen. Daarbij is men er nog in geslaagd een iets andere constructie te vinden, die bescherming door octrooi mogelijk maakte.

De tere punten van dit soort apparaten zijn: de standenschakelaar, een steeds gelijk blijvende capaciteit van de grote condensator(en), en steeds gelijk blijvende waarden van de weerstanden, waarover de lading van de condensator weglekt. Ook het relais moet zeer bedrijfszeker zijn en voldoend ruim bemeten contacten hebben.

Zowel de capaciteits- als de weerstandswaarden kunnen ernstig beïnvloed worden door vocht, daartegen moet de constructie dus voldoende beveiligd blijken. Wij hebben daarom een paar krachttoeren verricht, bijv. door het apparaat in steenkoude toestand in een zeer vochtige warme ruimte te brengen, waarbij het aan alle kanten met vochtdruppeltjes besloeg. De daarbij gemeten schakeltijden bleven gelijk aan die in normale droge conditie. Wij hebben stoom door het apparaat laten circuleren, en ook dat bleek geen invloed te hebben. Inspectie van het interieur toonde trouwens ook een bouw, waarbij van vocht weinig invloed ondervonden zal worden. De zaak is verstandig opgezet en zorgvuldig gemonteerd.

Dit apparaat heeft 23 standen van de schakelaar, dienovereenkomstig genummerd in een nette gravering, die goed afleesbaar is in de donkerekamer. Daarnaast is een keuzeschakelaar voor de bereiken, resp. 1/10 ×, 1/2 ×, 1 × en 5 ×. Hiermede bereikt men dus, dat bijv. in de stand „1" van de grote knop, al naar het bereik dat ingeschakeld staat, 1/10, 0,5, 1 of 5 sec belicht wordt. Zet men de grote knop op bijv. „11", dan belicht men resp. 1,1, 5,5, 11 of 55 sec. Vrijwel alle belichtingstijden

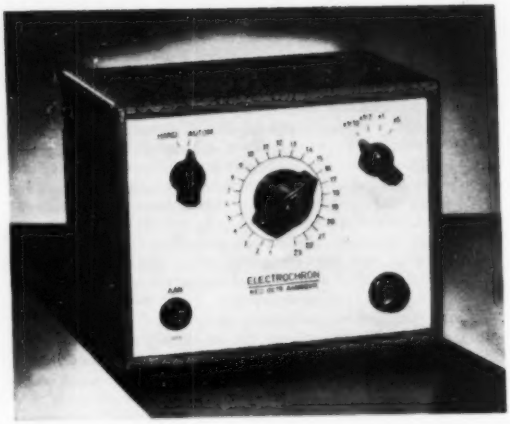

tussen 1/10 en 115 sec zijn dus instelbaar. De geschakelde tijden zijn constant gelijk, wij vonden bijv. geen onderlinge afwijking tussen 20 × 0,1 of 2 × 1 sec. Bij de langste tijd, 115 sec, constateerden wij een afwijkingsfout (te kort) van 3 %. Bij controle op 10 sec bleek die daar even groot te zijn, zodat men in dit geval geen zuivere seconden meet, doch tijdsmaten, die iets (gemiddeld 3 %) korter liggen. Fotografisch is dat volstrekt geen bezwaar, zelfs als de afwijking individueel zou zijn voor een bepaalde stand, zou men die, gezien de belichtingsspeelruimte van het materiaal, toch niet bemerken.

De bediening is verder de eenvoud zelve. Men monteert ergens een gewone bel-drukknop van goede constructie, en verbindt deze met de aansluiting, die daarvoor met een gegraveerd bordje op de achterzijde van het kastje aanwezig is. Het apparaat zelve is natuurlijk aangesloten op het lichtnet. Men stelt met een snel draaien van de knop de gewenste belichtingstijd in, en drukt op de belknop. De belichting volgt onmiddellijk met een gezond en pittig aan- en aftikken van het relais. Daarbij doet het er niet toe, of men lang of kort op de knop drukt, ook niet, of men deze ingedrukt houdt.

De schakelaars zijn van robuste constructie en dit laatste, gevoegd bij onze overige ervaringen, geeft ons het vertrouwen, deze electronische klok met gerust hart te kunnen aanbevelen, wat wij met te meer genoegen doen, omdat het werken met dit soort apparaten, die geluidloos en ook bij de kortste belichtingstijden zoals 1/10 sec zuiver functioneren, verrassend prettig is.

Enige verbeteringen lijken ons nog mogelijk. Het rode verklikkerlampje, dat meldt dat het apparaat ingeschakeld staat, zou dienstbaar gemaakt kunnen worden om tevens de schaalverdelingen te verlichten. Noodzakelijk is dit niet, maar wel prettig. Voorts zou het ons inziens aanbeveling verdienen, ook boven op het apparaat een drukknop te monteren, vanzelfsprekend met handhaving van de aansluiting daarvoor aan de achterzijde. Dan zouden wij nog ernstig in overweging willen geven, de aansluiting voor het drukknopsnoer aan de achterzijde uit te voeren met afwijkende (bijv. zwakstroom-) contactbussen en aldus het toestel „foolproof" te maken. Hoewel de bordjes duidelijk vermelden welke aansluiting daar komen moet, blijft verwisseling van de contactstekers van drukknop en afdrukkast of vergrotingsapparaat niet uitgesloten. Overigens zouden wij het apparaat niet beter kunnen wensen; wij hebben het nu reeds een maand in gebruik, en het functioneert feilloos. Dat is een gelukwens waard, want het is geen uitgezocht exemplaar, doch zonder meer een uit de serie, en het is waarlijk niet eenvoudig, deze apparaten in serie en onderling gelijk te vervaardigen.

25e Jaargang, Nummer 1, Jan. 1950

BONDSNIEUWS

Officieel orgaan
van de Bond van Nederl.
Amateurfotografen Vereen.
Opgericht 11 Maart 1922

Goedgek. bij Kon. Besluit van 11 Mei 1926 No 57 en 10 April 1935 No 91
Redactie: G. A. W. WAGENAAR, van Neckstraat 14, 's-Gravenhage.
Bondssecretariaat: Dupontplein 5, Amersfoort.

BONDSGELUIDEN

Er ligt een moeilijk jaar achter ons.
De leden van het dagelijks bestuur moesten elkaar op de laatste vergadering van dat jaar, op 29 Dec., eens bezonnen aankijken, en eens bezadigd en nadenkend knikken, met het gevoel dat het knap geweest was in het jaar 1949.
Moeilijkheden met de collecties, vooral de buitenlandse. Moeilijkheden met douaneformaliteiten. Moeilijkheden met de F.I.A.P. (Fédération Internationale de l'Art Photographique). Moeilijkheden met het verkrijgen van materiaal, foto's en dia's voor onze retourzendingen naar het buitenland, dat ons zo kostelijk had voorzien in het afgelopen jaar, en niet het minst, moeilijkheden met de geldmiddelen.
En dan keken we maar weer eens en vroegen ons af, moet dat allemaal wéér zo in 1950?
Het grote probleem was wel, en is dat nu nog, de financiën. Alle wil tot werken, alle goede bedoelingen, alle plannen lopen volkomen vast op het benauwende geldgebrek.
Wat we nu weten, en wat ons moed geeft, is het volkomen begrip bij onze leden, en laten we hopen dat het niet bij dit begrijpen alleen blijft.
Waren we maar zo gelukkig als bijv. onze Belgische vrienden, wier Fédération een rijkssubsidie geniet, maar daarop is bij ons helaas geen kans. Gelukkig toch, dat de Belgische regering het culturele belang van de ontwikkeling der goede fotografie volkomen inziet; wie weet, misschien werkt dit goede voorbeeld wel opwekkend op de andere Benelux-leden.
Toch zijn het niet alleen zorgen die ons deel zijn geweest in 1949. Er is een grote algemene opleving van de amateur-fotografie. Er zijn verenigingen die jaren lang een dof en doods bestaan geleid hebben, en die nu weer meedoen en wier ledental zich gestadig uitbreidt.
Van overal in den lande heeft het bestuur aanvragen gehad tot voorlichting, om te komen tot het oprichten van verenigingen, of om raad en leiding, en overal heeft het bestuur zich met volledige toewijding ter beschikking van de vragers gesteld.
Vele nieuwe verenigingen zijn gevormd en hebben zich aangesloten; verenigingen van jonge mensen, met jong enthousiasme, bezield met de beste plannen. Er is misschien een enkele vereniging, waar het heilige vuur nog een beetje laag brandt, maar overigens bruist het overal van een opgewekt leven.
Zo hebben we toch voor een groot deel datgene bereikt wat in het devies van de Bond staat.
Het bestuur weet dat het op de steun kan rekenen van alle leden zonder uitzondering, want dat is in het afgelopen jaar toch ook onomstotelijk komen vast te staan.
En zo gaan we dan 1950 in, met goede moed en met de wetenschap, dat moeilijkheden er zijn om opgelost te worden.
Moge voor al onze leden 1950 een jaar zijn van veel geluk en voorspoed, niet alleen op het gebied van hun mooie liefhebberij, maar ook, en dit niet het minst, voor hen zelve.

NATIONALE KERSTSALON - BONDSSALON

Vrijdagavond 23 December werd om 8 uur de nationale Kerstsalon-Bondssalon geopend. Enige honderden hadden aan de uitnodiging om de opening mee te maken gehoor gegeven.
De heer J. J. Hens verrichtte de opening en heette de vele belangstellenden welkom. Hierbij bleek, dat vrijwel door het gehele land vele besturen van fotoverenigingen het op prijs hadden gesteld de opening van de Kerstsalon-Bondssalon bij te wonen. Uiteengezet werd, dat het dit jaar veel moeilijker was geweest een keuze te doen, aangezien het werk op hoger peil stond dan voorafgaande jaren. Hierdoor was men ook genoodzaakt een tweede zaal bij te huren om al het fraais te tonen.
De voorzitter van de Bond, die na de heer Hens sprak, gaf blijk nog niet geheel tevreden te zijn over het gebruik van het erepraedicaat „Bondssalon". Uw verslaggever vraagt zich af of het overvloedige goede werk ook niet zijn oorzaak vindt in het feit, dat de Bond in nauwer contact komt te staan tot de Kerstsalon. Terecht verdient dus voor de organisatoren het advies van de heer Wagenaar aanbeveling, om in het vervolg bij de affichering van de nationale Kerstsalon het praedicaat Bondssalon wel te vermelden.
Na de heer Wagenaar voerde nog even de vice-voorzitter van de N.K.V.B. het woord om de A.A.F.V. geluk te wensen met het bereikte resultaat. Hij sprak tevens de hoop uit, dat de Kerstsalon-Bondssalon in alle opzichten aan het gestelde doel zou beantwoorden.
Hierna werd aan de winnaar van de A.A.F.V.-bokaal, de heer E. J. Gallas uit Den Haag, zijn prijs uitgereikt. De gehele jury bleek unaniem van mening dat het werk van de amateur Gallas verre uitstak boven alle andere inzendingen.
Helaas kan ik geen opwekking meer schrijven om de tentoonstelling te gaan bezoeken. Wel kan ik zeggen, dat degenen, die deze keer verzuimd hebben op de Kerstsalon-Bondssalon te gaan kijken, veel gemist hebben. In een woord: er werd prachtig fotografisch werk van amateurs, zowel als van vakmensen tentoongesteld. Voor een uitgebreider verslag daarvan zie men blz. 9 van dit nummer. Bs.

OFFICIËLE BERICHTEN

Aan de secretarissen van onze verenigingen wordt verzocht, om in de sprekerslijst van het boekje: „Zó organiseert U een fotoclub", welk boekje aan allen is verstrekt, toe te voegen:

„Verzoeken tot het houden van lezingen kunnen worden gericht aan de N.V. Philips' Verkoop Maatschappij voor Nederland, Afd. Foto en Projectie.
Het onderwerp behelst algemene verlichtingstechniek, zowel voor zwart-wit als voor kleurenfotografie".

Deze lezingen brengen voor de vereniging geen kosten mee. Onder de aandacht van belangstellenden wordt gebracht, dat deze lezingen niet het karakter hebben van z.g. reclame-voordrachten, maar zich zuiver op het gebied van de fototechniek bewegen.

Te Huizen (N.H.) is opgericht de fotoclub „Flevo". Voorzitter de heer Philips; secretaris de heer Verboom, Hooghuizenweg 29 en penningmeesteres, mevr. Meyer.
De nieuwe vereniging heeft zich aangesloten bij de Bond, en wij heten haar van harte welkom in de grote kring van vrienden. Wij hopen op een vruchtbare samenwerking.

„METAFO"
IMPORT • EXPORT
H. v. NECK
Tavernelaan 40 - BILTHOVEN
Telefoon K 3402 - 3286

NIET DUURDER WEL BETER
★ EEN METAFO-LIJST ALLEEN VOOR HEN MET SMAAK

BUITENLANDSE TENTOONSTELLINGEN en/of WEDSTRIJDEN

Op de volgende tentoonstellingen kwamen de daarachter genoemde Nederlandse fotografen met een of meer foto's uit:

Twenty Third Annual International Exhibition of Photography, Lincoln.

C. J. J. Schaepman, Zwolle.

XIe Salon International d'Art Photographique, Brussel.

C. J. J. Schaepman, Zwolle.

XXIVe Fotosalon van de Fotoclub Vooruit, Gent.

C. J. J. Schaepman, Zwolle.

11th Annual International Salon of Photography, Evansville, Indiana.

C. J. J. Schaepman, Zwolle.

II Salon Internacional de Fotografia, San Sebastian.

C. A. v. Prooijen, Rotterdam, eerv. vermelding.
Mathieu Koch, Roermond, eerv. vermelding.
C. J. J. Schaepman, Zwolle.

Salon Internacional de Fotografia Artistica, Zaragoza.

Mevrouw B. Clement van Loenhoud, Rotterdam; C. A. van Prooijen, Rotterdam; C. J. J. Schaepman, Zwolle.

II Salon Internacional de Arte Fotografico, Habana.

Mevrouw B. Clement van Loenhoud, Rotterdam; Harry Kleyn, Amsterdam; Henk Rietveld, Heemstede; C. J. J. Schaepman, Zwolle.

Het lidmaatschap van de Photographic Society of America is verhoogd van 5 dollars tot 10 dollars. Voor leden buiten de U.S.A. blijft de contributie echter 5 *dollar*. Het orgaan van de P.S.A., de P.S.A. Journal, zal belangrijk worden uitgebreid.
Men kan zich opgeven voor het lidmaatschap van de P.S.A. bij het secretariaat v. d. Buitenl. Dienst. De Bond draagt zorg voor de remise van de contributie (5 dollar), echter alléén voor leden van bij de Bond aangesloten verenigingen of verspreide Bondsleden. Het insigne van de P.S.A. (goud met blauw-email) kost 1½ dollar extra.

Komende buitenlandse salons:

Philadelphia International Salon of Photography 1950:

vier foto's of vier kleurendia's, sluiting resp. 13 en 6 Februari 1950; inschrijvingsformulieren bij Chantry W. Davis, 346 Penn Sheraton Hotel, 39th and Chestnut Streets, Philadelphia 1, Pa.

First Southgate International Salon of Pictorial Colour Slides in the Southgate Town Hall, London N. 13.

4 lantaarnplaatjes 5 × 5 cm of 8,3 × 8,3 cm; sluiting 18 Maart 1950, inschrijvingsformulieren bij het Secr. v. d. Buitenlandse Dienst.

Op 11 Februari 1950, de 150e gedenkdag van de geboorte van William Henry Fox Talbot, zal een tentoonstelling worden geopend door de President van de Royal Photographic Society, de heer Percy Harris, F.R.P.S., van camera's, instrumenten, foto's enz.. Er zal gelegenheid zijn tot fotograferen, terwijl ook verschillende voordrachten en vertoningen van lantaarnplaatjes zullen worden gehouden. Nadere inlichtingen bij:
Mr. E. Peacock, 59 Northgate Street, Devizes, Wiltshire, England.
Nederlanders, die toevallig in die tijd in Engeland vertoeven, moeten zeker niet nalaten de tentoonstelling te bezoeken, die zal worden gehouden in de woning van William Fox Talbot, Lacock Abbey, Wiltshire.

De heer George Merritt, 1019 Avery Street, Jackson, Michigan wenst te corresponderen, resp. foto's uit te wisselen met Nederlandse amateurs. Hij is lid van de Photographic Society of America.

Secretariaat v. d. Buitenlandse Dienst: J. Akkerman, Nolensstraat 5c, Rotterdam.

MEER MOGELIJKHEDEN

De redactie stelt zich voor om elke maand voorlopig, onder dit hoofd een opgave te doen van enkele plaatsen in ons land, met vermelding van het aantal inwoners, waar *geen* amateurfotografenvereniging bestaat.
Wanneer in die plaatsen belangstellenden zijn, die wél voelen voor de oprichting daarvan, dan kunnen zij zich met verzoeken om voorlichting in die richting wenden tot het secretariaat van de Bond, de Heer A. v. Leeuwen, Dupontplein 5, Amersfoort. Zij worden dan volkomen ingelicht en zij kunnen dan op volledige steun van de Bond rekenen.
Geen vereniging bestaat in:

Alkmaar	± 30.000 inwoners
Alphen a/d Rijn	± 20.000 inwoners
Bussum	± 30.000 inwoners
Emmen	± 40.000 inwoners

ONZE VERENIGINGEN

FOTOKRING „EEMLAND" TE AMERSFOORT.

Lokaal: Frank's Hotel; aanvang 8 uur.
17 Jan.: Jaarvergadering.
7 Febr.: Bespreking collectie.

A.F.V. „DAGUERRE" TE GRONINGEN.

Lokaal: Odd Fellowhuis, W. A. Scholtenstraat; aanvang 8 uur.
19 Jan.: Foto van de maand; 4de maal.
2 Febr.: Lezing van de heer Bartels.
16 Febr.: Foto van de maand; 5de maal.

DORDTSCHE A.F.V. TE DORDRECHT.

19 Jan.: Lezing van de heer Reynders over stereo-fotografie. Lokaal en uur niet opgegeven.

A.F.C. „MAAS EN JEKER" TE MAASTRICHT.

Lokaal: Hotel de l'Univers, Kleine Staat 12.
20 Jan.: Werkavond door de heer G. Braun in zijn atelier, Vrijthof 48. Behandeld zal worden de kooldruk.
3 Febr.: Foto van de maand. Tevens foto's meebrengen voor samenstellen bondscollectie.
17 Febr.: Fotocollectie uit Zwitserland. Bondscoll. A.

Jos Jpe
ARNHEM
Telef. 25109
Fotokaarten

MOTIEFKEUZE

Mogelijk zult U het niet geloven, maar de enkele nuttige ogenblikken, in deze Box gewijd (Novembernummer) aan plaatjes met verdelingen op 1/3 en 2/3, zullen voorlopig voldoende blijken om het uiterlijk van Uw foto's aanzienlijk te verbeteren. Er zijn dikke boeken volgeschreven over compositieleer, maar evenmin als U boldriehoeksmeting nodig hebt om met een naaisterscentimeter de groei van de kleine meid van 8 jaar te controleren, hebt U zwaarwichtige en ingewikkelde betogen nodig, om een aardig in elkaar zittend prentje te kunnen maken. Het veel zien van goede foto's, plus zo'n enkel vuistregeltje als U toen gegeven werd, zal voldoende zijn, mits U maar wat kunstzinnig gevoel hebt. Het is nl. meer een kwestie van aanvoelen dan wat ook. U moest even op het goede spoor geleid worden en dan kunt U voorlopig vooruit. Hetgeen dan ook gedaan werd.
En nu wilt U dat in de practijk brengen. U wilt iets fotograferen. Vermoedelijk weet U zelf nog niet wàt, maar gekiekt moet er worden. U zoekt dus een motief. Een motief dat gefotografeerd kan worden en een motief òpdat er gefotografeerd kan worden.

Indien U er daartoe op uit trekt, de natuur in, dan zult U wel zo het een en ander ontmoeten, dat de moeite waard lijkt. We mogen niet aannemen, dat Uw oog voldoende getraind is om zonder meer bij een bepaalde omgeving het onderwerp er uit te pikken. U hebt daarvoor (nu nog) een hulpmiddeltje nodig. Pak daarom eens een stukje donker carton, bijv. een 7 × 9 cm groot, teken in het midden een net rechthoekje van een 3 × 4 centimeter, en snijd of knip dat uit. Zo'n apparaat (want daarmee is het klaar) heette vroeger een motiefzoeker.
Meent U nu iets gevonden te hebben, dan houdt U dit rechthoekje voor het oog en ziet een stukje van de natuur als het ware in een lijstje staan. Houdt U het dichter bij het oog, dan omvat het een groter brok van het onderwerp, beweegt U het van het oog af, dan wordt dat brokje kleiner. Mocht U, dicht bij het oog, het rechthoekig gaatje wat onduidelijk vinden, maak dan het apparaat iets groter, met een uitsnijding van bijvoorbeeld 6 × 8 cm.

Dit simpele cartonnetje vervangt de camera (tijdelijk) op twee manieren. Ten eerste werkt het als zoeker, omdat het een rechthoekige afsnijding van het onderwerp laat zien, en ten tweede zien wij dat, evenals de camera zulks doet, met één oog. En kijken met één oog betekent, dat wij geen diepte meer zien in de gewone (stereoscopische) zin van het woord. Dat is heel belangrijk, want veel dat aardig lijkt met twee ogen, blijkt minder aantrekkelijk met een. Het bespaart ons dus een fotografische teleurstelling.

Indien wij nu zo de wereld door ons venstertje bekijken, en we hebben wat gevoel voor vlakverdeling, dan blijkt al spoedig, dat we het cartonnetje vaak ver van het oog houden. We isoleren als het ware slechts een klein deel uit een groot en overladen geheel. Ook dat is juist, in de fotografie is het vaak verstandig, niet te veel hooi op de vork te nemen in die zin, dat we niet te veel dingen tegelijkertijd op één stukje papier moeten laten zien. Aldus onze keus voorlopig bepaald hebbend, wordt de camera voor de dag gehaald; het gekozen deel van het onderwerp wordt met de zoeker opgezocht en gevonden. Maar ja! Die geeft veel meer dan dat, juist al hetgeen dat we er zorgvuldig met het motiefzoekertje af lieten vallen, toont de zoeker (en dus straks de foto) er toch weer bij. Ons onderwerpje blijkt slechts een klein deeltje van de foto in beslag te nemen.
De ervaring heeft U geleerd, dat iets groter wordt afgebeeld als we er dichter bij komen met de camera. U gaat dus aan de wandel, dichter naar het onderwerp toe, af en toe in de zoeker inspecterend, hoever de vergrotingsprocedure al gevorderd is. Nog steeds aannemend, dat de omgeving een dergelijke benadering van het onderwerp toelaat, moet U wel enorm boffen, als er ook nog een foto in blijft zitten, want door steeds dichterbij te komen, verandert het perspectief, verandert de gehele opbouw. De verschillende voorwerpen, als we het zo even mogen noemen, gaan ten opzichte van elkaar juist voldoende verschuiven om niet langer een interessant geheel te vormen. Soms kunnen we er iets van redden door het camera-standpunt hoger of (vooral) lager te kiezen, maar meestal wil ook dat niet lukken.
Dan blijft ons maar één ding over, nl. toch op die grote afstand te fotograferen, en later dat deeltje waarom het ging uit de foto te snijden. Hetgeen meestal neerkomt op een postzegelformaat uit de tijd, dat die nuttige papiertjes klein waren en nog met één lik te bevochtigen.
Nu mag het dwaas klinken, maar we zien nog liever een fotoalbum met van die postzegeltjes dan een verzameling, waar we zelf de leuke plekjes uit de diverse afdrukken op groter formaat mogen zoeken. Want de eerste collectie getuigt van het juiste gevoel bij de maker, dat hem eens een goed amateur zal doen zijn.
Bovendien bestaat er immers nog zo iets als vergrotingen maken. Er is dus in 't geheel geen reden, waarom wij in zak en as zouden zitten omdat slechts een klein stuk van het negatief naar onze smaak is. Dat deel wordt er uit vergroot.

Denk evenwel niet, dat zo iets maar ad libitum kan geschieden. Er zijn diverse voorwaarden, kwaliteitsvoorwaarden, waaraan het negatief dan moet voldoen. Waarover wij het een volgende keer willen hebben.

GEVRAAGD: in een fotografisch atelier annex fotohandel, gevestigd in een grote provinciestad in Zuid-Holland

***een bekwaam* Fotograaf**

voor portret- en technische fotografie en grondige kennis van het Doka-werk. Reflectanten moeten als zodanig een jarenlange ervaring bezitten en zo nodig in staat zijn leiding te geven.

Alleen prima krachten worden verzocht te reflecteren, met de gebruikelijke gegevens onder no F 5090 Bureau „FOTO", Hengelo.

TE KOOP:

FOTOCOPIEER- en LICHTDRUKAPPARAAT,

merk „Copybox", compleet met schalen, papier en toebehoren. Geheel nieuw.

Te bevr. en te bezichtigen: Mr. M. H. M. ADELMEYER, Markt 3, DEN BOSCH, Telefoon K 4100-6057

29-jarig fotograaf,

ongehuwd, R.K., met langdurige ervaring in het fotovak en in het bezit van vakdiploma,

zag zich gaarne geplaatst

op foto-afdeling van bedrijf of archief.

Brieven onder no F 5203 Bureau „FOTO", Hengelo

Wij zoeken:

jongeman,
- met goede schoolopleiding en
- belangstelling voor de fotohandel
- commercieel onderlegd, met
- aanleg voor zelfstandig en verantwoordelijk werk,

ter opleiding tot

directie-assistent

beslist vereist: goed stylist en goed voorkomen

brieven, eigenhandig geschreven, met vermelding van alle gegevens en ook van genoten, tegenwoordig en verlangd salaris worden spoedig verwacht, geadresseerd aan H. H. Kupferschmidt, Trompstraat 81, Den Haag

fotohandel Kupferschmidt

Laan van Meerdervoort 43, Den Haag

KOPA LIJSTENFABRIEK

Markt 14a - Tel. 2536 (K 5430) - WINTERSWIJK

★

Prima kwaliteit en goede verzorging van onze fotolijsten is de basis van onze zaak

Zoekt U iets goeds probeer het dan bij ons
Vraagt reizigersbezoek, zonder enige verplichting

Veilinggebouw „DE VIJZEL"

Keizersgracht 616, Amsterdam, Tel. 37167

FOTO, KINO, FILMS
EN INSTRUMENTEN
kunnen dagelijks bijgevoegd worden.

Magazijngoederen, Winkelinventaris e.a. kunnen ook ter plaatse door ons geveild worden. Vraagt condities.

Makelaar N. C. A. J. Groenendijk, Veilinghouder.

Denk aan Uw Vak-examen !

Wij geven les in theorie en praktijk

Scheikunde, sensitometrie, optiek enz., alsmede opname- en verlichtingstechniek

Foto Dölling

v.d. Vondellaan 32, Driehuis bij Haarlem
Telefoon 5586 (K 2550)
uitstekende trein- en busverbinding

★

In bezit v. binnen- en buitenl. vakdiploma's - ervaring research-labor. fotofabriek - bekron. internat. tentoonstellingen - Modern atelier met halfwatt-natrium en kwiklicht aanwezig.

VERGROTINGEN VAN KLEURENDIA'S

U krijgt een PRIMA VERGROTING 18 × 24 in dezelfde kleuren als Uw Agfa- of Kodakkleurendia voor *f* 19,50

(handelaren korting)

Verzending door geheel Nederland door

Centrale Foto Werkplaats Cöntze

Beyerl. laan 188 - Rotterdam-Z
Telefoon 73.8.20

De PRINSEN COLOR
foto-electrische belichtingsmeter, de enigste direct afleesbare, de lichtsgevoeligste en platste meter ter wereld . . *f 80,—*

De PRINSEN SIMSON
foto-electrische belichtingsmeter . . . . . *f 50,—*

De PRINSEN FLASH-BOX
f 35,75

Reparatie van alle soorten belichtingsmeters

Laboratorium PRINSEN

CROMMELINLAAN 77 — DELFT

Nog slechts enkele

Jaarabonnementen

kunnen wij boeken op:

POPULAR PHOTOGRAPHY, het dikke aantrekkelijke Amerikaanse fototijdschrift . . . . . f 24,—
PHOTO-MAGAZIN, het leidende Duitse fototijdschrift oplage 50.000 ex. . . . . f 19,80

NEUE FOTO-SCHULE, Hans Windisch . . . . . f 9,75
NUS 4, 44 prachtige naaktstudies van de bekende Amerikaanse fotograaf André deDienes . . f 7,—
NUS DES 15, idem samengesteld door 15 bekende Franse fotografen, w.o. Amson . . . . . f 6,75

Zo juist verschenen:
PHOTOGRAPHY WITH A LEICA, J. Allan Cash, alles met de Leica . . . . . f 8,45
LA PHOTOGRAPHIE EN COULEURS, Marcel Natkin en K. Schwerin, Sept. 1949, 384 pag., vele kleurengravures. Een „up to date" uitgave over Kodachrome, Ektachrome, Anscolor, Kodacolor, Gevacolor, Selection directe, Reselection, Masking, Dye-transfer, Carbro, Ansco-Printon, etc. . . . . f 37,50
MEDICAL PHOTOGRAPHY, T. A. Longmore F.S.R. f 31,50

Vraagt gratis toezending prijscouranat.
Aantrekkelijke kortingen voor handelaren.

Verkrijgbaar bij Uw fotohandelaar of bij

PHOFIL BOOK IMPORT

Borgesiusstraat 67-B, ROTTERDAM-C, Giorekening 395669
Amstelkade 42 - AMSTERDAM-Z - Giorekening 181158

Glansmachine

HOFA „ECONOOM"

Nederlands Fabrikaat

•

Afmetingen
34 x 30 x 42 cm

•

Gewicht 9½ kg

•

Capaciteit ruim
200 afdrukken
6 x 9 cm per uur

Een sieraad in elk fotografisch atelier

★ De onmisbare glansmachine voor vakfotografen, handelaren, industrie, enz. met talrijke voordelen boven elke andere glansmachine en uiterst laag in prijs

Compleet met een glansplaat 27x39 cm *f* 175.—

Uitvoerig prospectus op aanvraag bij:

Wed. Wm. HOLST - AMSTERDAM (C)
Haringpakkersteeg 10-18, Telefoon 49627 en 45062

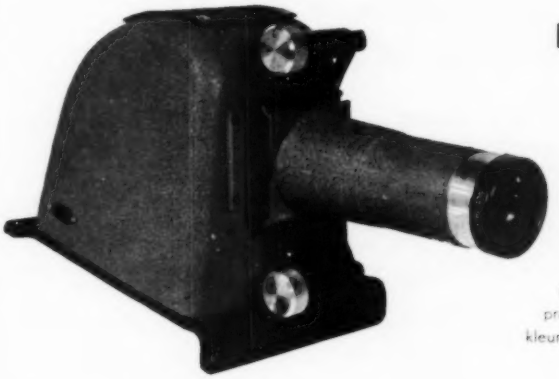

Lange avonden

Delita avonden

★

Maak dia's van Uw beste opnamen - Projecteer ze met de Delita k.b. projector voor 5 X 5 dia's en filmstroken - En U geniet met Uw huisgenoten en vrienden van kleinbeeldprojectie, zoals ze zijn moet - In zwart-wit en in kleuren

★

★ Heldere beelden, scherp tot aan de randen, fris en brillant, dank zij de lichtsterke, gedelfineerde Oude Delft optiek, F/3
Prijs *f* 117.83 **Filmtransp. *f* 17.81**
VRAAG UW FOTOHANDELAAR

N.V. VERKOOPMAATSCHAPPIJ
„de oude delft"
KOORNMARKT 49 DELFT

delita

OLD DELFT

Voor prima

chemisch zuivere

Chemicaliën

is uw adres:

EERSTE NEDERLANDSCHE FOTOGROOTHANDEL VAN 1868

v/h E. FISCHEL Jr N.V.

Gelderschekade 88 Telefoon 45001-42834-45377
AMSTERDAM-C

De Ned. Fotovakschool

te 's-GRAVENHAGE

deelt mede, dat in de loop van Januari of Februari zullen aanvangen:

1. een nieuwe
   2-jarige schriftelijke opleiding voor het vestigingsexamen Fotohandelaar.
   Deze leergang zal het nieuwe opleidingsprogramma van de Vakgroep Detailhandel in foto-artikelen volgen.
2. een nieuwe cursus
   reportagefotografie
   ter opleiding voor het vakexamen niet-atelier-houdend fotograaf.
3. een nieuwe cursus
   Fotojournalist,
   welke in samenwerking met de Ned. Ver. van Fotojournalisten is opgezet.

Op aanvraag, met vermelding van cursus waarover men inlichtingen wenst, worden prospectussen (welke binnenkort zullen verschijnen) toegezonden door de Administratie der School, Jan van Nassaustraat 100, 's-Gravenhage, Tel. 776725.

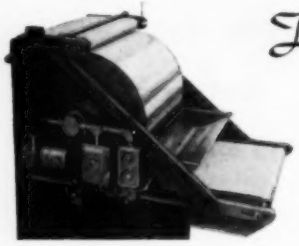

Een product van Unit Tool & Engineering Co. Ltd. Blackpool (Engeland).

Het nieuwe seizoen nadert . . . .

Thans is het meer dan ooit noodzakelijk zo snel en economisch mogelijk te kunnen werken. In het voorjaar 1950 zullen de bekende OWL Glans- en Droogmachines wederom in beperkte mate leverbaar zijn.

De OWL is de enige machine, welke met een onverslijtbare trommel van **gepolijst roestvrij chroomstaal** is uitgerust. Deze eigenschap, alsmede de compacte bouw stempelen de OWL tot de beste, voordeligste en meest practische machine, welke U voor Uw laboratorium kunt wensen.

Twee Modellen:

OWL 18. Met trommel van 45 cm breedte.
Capaciteit 1000 afdrukken 6—9 per uur.

OWL 24. Met trommel van 60 cm breedte.
Capaciteit 1500 afdrukken 6—9 per uur.

Voor offerte, brochure en demonstratie wende men zich tot de agenten voor Nederland:

CHARLES SIX

LOHENGRINSTRAAT 24 — DEN HAAG

Waarom zoudt U in wintertij Uw fototoestel aan de wilgen hangen? Met Philips fotolampen haalt U het zomerzonnetje waarmede U zo'n prachtige dieptewerking in Uw opnamen bereikt, in huis. Zonder de minste moeite kunt U de leukste huiselijke tafereeltjes vastleggen.

Maak foto's bij Kunstlicht met Philips fotolampen

PHILIPS FOTOLAMPEN

worden alleen verkocht in originele Philips verpakkingen

N.V. PHILIPS' VERKOOP-MAATSCHAPPIJ VOOR NEDERLAND · EINDHOVEN

sinds 1935

Filmfabriek

„FILCA"

LEIDEN

Waarom

„FILCA" voor reclame-film
industrie-film
documentaire film
copieën
nasynchronisatie
enz. ?

„FILCA"

is goed en goedkoop . . . en heeft:

de gehele productie in eigen hand • volledige staf opnamepersoneel • modernste laboratorium in Nederland • specialisten voor elk onderdeel.

Vraagt onze volledige prijslijst!

Kantoor: KAISERSTRAAT 9 Telef. 26698
Expeditie: KOLFMAKERSTEEG 6-12, Telef. 20545

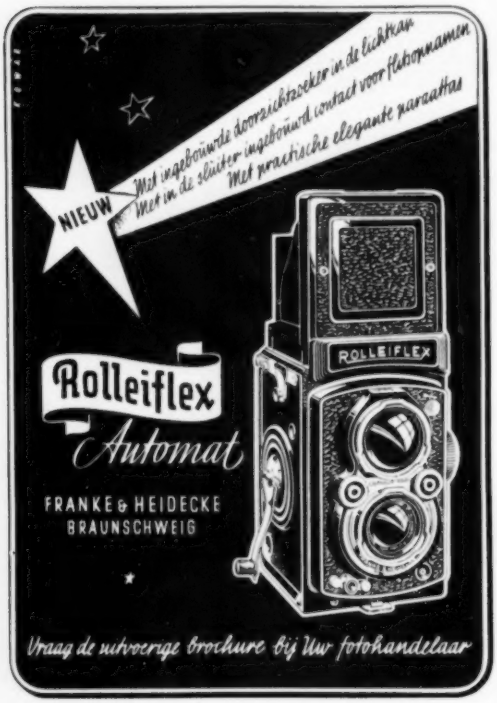

gevraagd:

9 × 12-camera's	*met dubbele uittrek, bekende merken.*
Spleetsluiter-camera's	*nieuwe modellen Deckrullo, Nettel, e.a.*
Rolleidoscoop-	*stereocamera's.*
Kleine camera's,	*zoals Minox, Micro 16, Bobette, Kodak-Bantam, e.a.*
Leica-toebehoren,	*zoals zoekers, Nooky, Stereoly, enz.*
Contax-toebehoren,	*zoals Contameters II en III, platenadapters, enz.*
Vergrotings-apparaten,	*Valoy, Focomat, Magniphot, Exakt, M & W, Rajah, enz.*
Tele-objectieven	*voor Ciné Kodak 8—60.*
9½ mm-camera's	*met ingebouwd veerwerk.*
Normaalfilm-camera's	*voor 30 en 60 meter.*
Alle Foto-lenzen	*F 3,5 cm tot 10,5 cm met of zonder sluiter, afkomstig uit oude camera's.*
Zeiss Tessaren	*1 : 4,5 F 13,5 cm tot F 25 cm in monturen of Compur.*

Aanbiedingen hebben alleen doel met vermelding van prijs en nauwkeurige omschrijving.

Ruil is mogelijk tegen de nieuwe Leica Ic, IIc of IIIc, Robot II, Rolleicord, Rolleiflex, Agfa, Voigtländer en Zeiss Ikon-camera's.

Laan van Meerdervoort 43, DEN HAAG, tegenover v. d. Spiegelstraat. Dichtbij het Vredespaleis om de hoek van het Kodakgebouw.

PRAKTIFLEX

De Praktiflex spiegelreflex kleinbeeldcamera 24 × 36 mm is thans leverbaar met de volgende objectieven:

OUDE DELFT	F 2.8 — 50 mm coated		ƒ 365,—
BERTHIOT	F 2.8 — 50 mm	„	„ 365,—
„	F 1.5 — 55 mm	„	„ 600,—

Desgewenst kan de camera gesynchroniseerd, compleet met synchronizer, geleverd worden, waardoor de prijs met ƒ 32,— wordt verhoogd.
Iedere Praktiflex wordt gecontroleerd en door ons volledig gegarandeerd.

Prijzen der Objectieven

				ƒ
OUDE DELFT	F 2.8 — 50 mm coated			ƒ 142,—
BERTHIOT	F 2.8 — 50 mm	„		„ 142,—
„	F 3.5 — 40 mm	„	groothoek	„ 125,—
„	F 3.5 — 100 mm	„	2 × tele	„ 150,—
„	F 4.5 — 145 mm	„	± 3 × tele	„ 175,—

Bovengenoemde objectieven zijn binnenkort ook leverbaar voor de Kine Exakta.

Bij aankoop van een objectief F 2.8 — 50 mm van „Oude Delft" of „Berthiot" wordt bij inruil ƒ 25,— vergoed voor de Victarlens. In dat geval betaalt U evenveel als diegene, die thans een Praktiflex met F 2.8 koopt, nl.

PRAKTIFLEX-CAMERA met Victar F 2.9	ƒ 248,40
Af: VICTAR F 2.9	„ 25,—
	ƒ 223,40
OBJECTIEF F 2.8 — 50 mm	„ 142,—
	ƒ 365,40

Wendt U voor inruil van Uw objectief tot de handelaar, waar de Praktiflex-camera gekocht is.

FOKA

Admiraliteitsstraat 8 abc
2e Middellandstraat 25
ROTTERDAM
Tel. 22242 - 24422 - 34644

Een betrouwbare rolfilm . . .

is een rolfilm, die U noch in snelheid, noch in kleurgevoeligheid in de steek laat.
Een film waarop U ten volle kunt vertrouwen, is de

Ferrania Super Panchro 17/10°

De rolfilm met de ideale, fijne gradatie.

Gedempte rood- en blauwgevoeligheid tegenover een ideale afstemming voor geel en groen, waardoor de z.g. „ooggevoeligheid" wordt geëvenaard.

Neemt nog heden zélf een proef.

ferrania

IMPORTEURS VOOR NEDERLAND:

HIJMANS' FOTO- EN KINOGROOTHANDEL N.V.

MUZENSTRAAT 37 - DEN HAAG - TELEFOON 11.72.76

Kodak

Retina II

Deze bekende kleinbeeldcamera heeft enige technische verbeteringen ondergaan, waardoor zij stellig nog meer populair zal worden dan zij vroeger reeds was.

DE VOORNAAMSTE VERBETERINGEN ZIJN:

- De lens, een Retina-Xenon f 2, 50 mm, is van anti-reflex lagen voorzien (gecoat) en speciaal gecorrigeerd voor gebruik met kleurenfilms.
- De sluiter is de nieuwe Compur-Rapid sluiter met belichtingstijden van 1 tot 1 500 sec, „B"instelling voor tijdopnamen en ingebouwde synchronisator voor flitsopnamen.
- Een film-indicator geeft de soort film aan, waarmede de camera geladen is.
- Afstandsmeter gecombineerd met diepte-scherpteschaal.
- Alle instellingen kunnen met één oogopslag van boven af gecontroleerd worden. Speciale instelling voor infrarood-opnamen.
- Snelle verwisselingsmogelijkheid van een gedeeltelijk belichte film zonder verlies van een filmbeeldje.

PRIJS *f* 525.–

Retina I

Heeft dezelfde technische verbeteringen, maar is niet van een afstandsmeter voorzien. De lens is een Schneider Xenar f 3.5, 50 mm; de sluiter een Compur Rapid met ingebouwde synchronisator.

PRIJS *f* 218.–

VERKRIJGBAAR BIJ UW FOTOHANDELAAR

KODAK N.V. • ANNA PAULOWNASTRAAT 76 • DEN HAAG